

Młodzież w regionie

Raport z badania uczniów

Młodzież w regionie

Raport z badania uczniów

Autorzy

Dr hab. Dorota Szaban, prof. UZ

Dr Krzysztof Lisowski

Uniwersytet Zielonogórski

Wprowadzenie	2
Metodologia badania	4
Najważniejsze ustalenia z badania	4
Charakterystyka badanej próby.....	7
Projekcje migracyjne	10
Plany zawodowe i ocena możliwości znalezienia pracy	17
Plany edukacyjne i ewaluacja kształcenia	34
Ocena możliwości rozwoju i samorealizacji	59
Deficyty instytucjonalne, organizacyjne, społeczne obszaru ZNOF	71
Słabe i mocne strony miejscowości kształcenia	76
Czas wolny	92
Co wpływa na uwzględnianie w planach życiowych młodych ludzi obszaru planowanego ZNOF?	99
Podsumowanie.....	102
Spis wykresów.....	118

Wprowadzenie

W lokalnych politykach dotyczących kształtowania rozwoju i współpracy jednostek samorządu terytorialnego ugruntowało się pojęcie obszaru funkcjonalnego, czyli takiego, który po delimitacji wyznacza „*strefy oddziaływania miasta, spójne pod względem przestrzennym, charakteryzujące się istnieniem powiązań funkcjonalnych oraz zaawansowaniem procesów urbanizacyjnych, wyróżniającej się z otoczenia i upodabniającej się pod pewnymi względami do głównego miasta.*”¹ Samorządy podejmując decyzje o współpracy starają się w sposób bardziej racjonalny rozwiązywać potrzeby mieszkańców wychodzące poza granice jednostek terytorialnych. Planowany Zielonogórsko-Nowosolski Obszar Funkcjonalny (ZNOF) w skład, którego wchodzi gminy miejskie Zielona Góra, Nowa Sól, gminy miejsko-wiejskie Sulechów, Nowogród Bobrzański, Otyń, Czerwieńsk i gminy wiejskie Świdnica i Zabór opracowując strategię (i wnioski aplikacyjne) odwołuje się do diagnozy potrzeb i oczekiwań mieszkańców tego obszaru. Niniejsze opracowanie koncentruje się na potrzebach i oczekiwaniach młodzieży, a więc tej kategorii mieszkańców, którzy stanowią niezwykle istotną jej część z perspektywy dynamiki rozwoju i jej innowacyjności.

Najbardziej istotną przesłanką do podjęcia problematyki związanej z młodzieżą była powtarzająca się w wielu analizach społeczno-demograficznych teza o spodziewanej depopulacji dużej części kraju.² Przewiduje się wyludnianie się nie tylko peryferyjnie usytuowanych obszarów wiejskich, ale także niemal wszystkich kategorii miast. Konsekwencją tego procesu będzie pogarszająca się struktura wieku, którą obrazuje coraz większa liczba ludzi starych i coraz mniej ludzi młodych (starzenie się populacji). Takie zmiany mogą poważnie osłabić podstawy ekonomiczne a także innowacyjny potencjał miast i regionów.

Zmniejszanie się populacji ludzi młodych z jednej strony jest konsekwencją niskiej dzietności i jak pokazują analizy dotychczasowe instrumenty polityki ludnościowej (program 500+, urlopy tacierzyńskie, wydłużenie urlopu macierzyńskiego, itp.) nie są w stanie odwrócić negatywnego trendu. Drugim elementem wpływającym na taki stan rzeczy są migracje. Najczęściej migrują ludzie młodzi, przedsiębiorczy, posiadający kwalifikacje zawodowe. Osoby najmłodsze migrują wraz z rodzicami,

---

¹ Śleszyński P., 2013, Delimitacja Miejskich Obszarów Funkcjonalnych, stolic województw, „Przegląd Geograficzny” 85, 2.

² Śleszyński P. (2016), System osadniczy i zasięgi oddziaływania miast a podział terytorialny kraju. Diagnoza, ocena, optymalizacja, Studia Regionalne i Lokalne nr 1 (63) 2016.

młodzi dorośli podejmują takie decyzje sami często po skończonych studiach zostając w miastach w których pobierali naukę. Migracje mają coraz częściej charakter osiedleńczy a najczęstszym ich powodem jest brak możliwości realizacji własnego rozwoju i ambicji. Z tego punktu widzenia istotne wydaje się ustalenie czynników „wypychających” i „przyciągających”, które w opiniach młodych determinują ich zamiary migracyjne. O ile problemy niskiej dzietności będą utrzymywały się jeszcze przez długi czas i pozostają raczej poza możliwościami oddziaływania samorządów to tworzenie lepszych warunków do rozwoju dla młodzieży w przestrzeni lokalnej jest zadaniem koniecznym i możliwym do wykonania. Niniejsze opracowanie, opierając się na uzyskanych danych empirycznych diagnozuje postawy, opinie i zamiary młodych mieszkańców planowanego ZNOF.

Głównym celem badania młodzieży uczącej się w ZNOF było ustalenie na ile obszar ten jest dla nich atrakcyjnym miejscem do życia i realizacji własnych planów rozwojowych. Mówiąc nieco inaczej chodziło o ustalenie na ile często w planach badanych pojawiają się migracje z tego obszaru związane z przyszłą nauką czy pracą. Szukamy odpowiedzi na pytanie o to, jakie czynniki wypychają badanych a jakie przyciągają do przestrzeni, w której dorastają i obecnie się uczą. W trakcie badania zebrano dane empiryczne umożliwiające udzielenie odpowiedzi na pytania skoncentrowane w następujących obszarach tematycznych:

- Plany migracyjne związane z edukacją i pracą;
- Plany edukacyjne, ocena jakości kształcenia;
- Praca na terenie ZNOF;
- Możliwości rozwoju i samorealizacji na terenie ZNOF;
- Słabe i mocne strony miejscowości zamieszkania;
- Czas wolny.

W zrealizowanym badaniu populację stanowili uczniowie przedostatnich klas szkół ponadpodstawowych (ponadgimnazjalnych)³. Taki wybór motywowany był dwiema przesłankami. Z jednej strony chodziło o uczniów, którzy najczęściej mają już konkretne plany edukacyjne (czy kształcić się dalej? gdzie kontynuować naukę?) z drugiej strony, część z nich konkretyzuje swoje plany zawodowe. Z punktu widzenia kształtowania lokalnej polityki skierowanej do tej kategorii badani mogą być jej

---

³ Reforma systemu edukacji z 2017 roku spowodowała, że w populacji znaleźli się uczniowie kończący wcześniej gimnazja a także szkoły podstawowe.

adresatami i beneficjentami. Są jeszcze na tyle młodzi, aby wprowadzane instrumenty polityki lokalnej w perspektywie do 2027 roku mogły wpływać na ich decyzje związane z przyszłością.

Celem praktycznym badania i analiz jest dostarczenie argumentów merytorycznych pozwalających na kształtowanie polityki lokalnej, uwzględniającej potrzeby młodzieży mieszkającej na obszarze ZNOF.

Metodologia badania

Badanie zostało zrealizowane w dniach 10/05-11/06 techniką CAWI (Computer Assisted Web Interview). Uczniowie otrzymywali linki do ankiety z prośbą o jej wypełnienie. Taki sposób realizacji badania uwarunkowany był sytuacją epidemiczną i brakiem możliwości wykorzystania technik bezpośrednich (np. ankiety audytoryjnej czy wywiadu kwestionariuszowego). Aby uzyskać reprezentatywne wyniki dla populacji uczniów przedostatnich klas podjęto decyzję o realizacji badania wyczerpującego, to znaczy takiego, w którym zwrócono się do każdego ucznia spełniającego kryteria populacji o wzięcie udziału w badaniu.

Strategia realizacji badania została wcześniej ustalona z dyrektorami szkół lub wyznaczonymi koordynatorami szkolnymi. Przesłane linki wraz z listem zapraszającym do udziału w badaniu były przez nich udostępniane uczniom. W trakcie realizacji badania w szkołach ponadpodstawowych obowiązywał hybrydowy system nauczania (face to face i online) dlatego też część uczniów wypełniała ankietę na zajęciach w pracowniach szkolnych, a część w czasie zajęć online. Zespół badawczy monitorował strumień zwrotów ankiet na bieżąco w celu uzyskania wyższego poziomu realizacji.

Najważniejsze ustalenia z badania

Nadrzędnym celem badania było ustalenie, w jakim stopniu teren projektowanego ZNOF stanowić może atrakcyjne miejsce do planowania życia dla młodych ludzi. Analizy nie pozwalają jednoznacznie uznać, że badani uczniowie czują przywiązanie do miejsca, w którym się uczą. Jednocześnie 64% uczniów uwzględnia migracje w perspektywie najbliższych 5 lat, a jedynie co trzeci uczeń deklaruje, że chciałby po ukończeniu edukacji zostać na terytorium ZNOF. Z odpowiedzi na pytanie o skonkretyzowane plany dotyczące przyszłości na analizowanym terenie odczytać można natomiast, że połowa badanych nie ma wyraźnie określonego zdania. Nie są to dane optymistyczne i skłaniają do refleksji na temat możliwych działań podnoszących atrakcyjność gmin tworzących planowany ZNOF, z Zieloną Górą jako jego centrum.

Peryferyjność położenia projektowanego obszaru ZNOF wobec ośrodków centralnych jest zauważalna przez młodzież i może być traktowana jako czynnik sprzyjający wysokiemu potencjałowi migracyjnemu młodych ludzi. Ważnym elementem tworzonej strategii rozwojowych mogłoby być więc kreowanie elementów zwiększających czy podkreślających atrakcyjność przestrzeni projektowanego ZNOF. Mogą się one koncentrować zarówno na wymiarze edukacyjnym, być związane z rynkiem pracy,

z możliwościami spędzania czasu wolnego czy przestrzenią do samorealizacji. Wiele z takich elementów można odczytać z wyników badania.

Potencjał migracyjny różnicowany jest szeregiem wielu – często pozostających w ścisłej współzależności – czynników natury ekonomicznej, politycznej, czy społeczno – kulturowej. W literaturze funkcjonuje zbiór prawidłowości migracyjnych, nakreślony pierwotnie przez E. Ravensteina, a którego elementy można odnaleźć w deklaracjach i opiniach badanej młodzieży. Można więc wskazać odwrotną zależność między wielkością strumienia migracji a odległością pokonywaną przez migrantów. Wykazany został zarazem dodatni związek między intensywnością migracji i tempem rozwoju przemysłu i ogólnie rynku pracy. Migracje kierowane są z miejscowości o niewielkiej sile przyciągania do miejscowości o dużej sile przyciągania. Istotna – z punktu widzenia badania potencjału migracyjnego stała się również selektywność migracji ze względu na cechy indywidualne migrantów, różnicowana odmiennością cech demograficzno-społecznych, np. większa skłonność do migracji ludzi młodych w odniesieniu do starszych grup wiekowych, czy przewaga migracji mężczyzn względem kobiet.

Projektowany obszar ZNOF nie jest jednak atrakcyjnym miejscem pracy dla badanych uczniów. Pomimo, iż co trzeci badany przewiduje, że nie będzie miał problemów ze znalezieniem pracy po ukończeniu edukacji na terenie ZNOF, w swoich deklaracjach jako miejsce ich pożądaną pracy wskazują inne miejsca w kraju i za granicą. Plany migracyjne deklaruje większość (ok. 65%) uczniów, z czego co trzecia osoba chce pozostać za granicą na stałe. Z badania wynika także, że co trzeci badany chciałby pracować we własnej firmie. Argumentów na rzecz tezy o bardzo ograniczonym potencjale rynku pracy należy dopatrywać się w dysproporcji zarobków oraz możliwości znalezienia atrakcyjnego, zgodnego z oczekiwaniami młodych ludzi miejsca pracy. Oni sami bowiem wśród czynników ważnych w procesie poszukiwania pracy wskazują najczęściej możliwość uzyskania wysokich dochodów, możliwość rozwijania własnych zainteresowań i stabilność zatrudnienia.

Większość uczniów jest zadowolona ze swoich szkół i dokonałaby tego wyboru ponownie. Równocześnie większość uczniów poleciłaby te szkoły swoim znajomym. Szkoła w deklaracjach uczniów przygotowuje ich zarówno do pomagania innym, podjęcia studiów wyższych, jak i podjęcia pracy zawodowej. Jednak jednocześnie uczniowie przyznają, że szkoła w najmniejszym stopniu przygotowała ich do założenia własnej firmy. Dokonując ewaluacji w obszarze edukacyjnym badani podkreślają mocne strony szkoły, wśród których najczęściej wskazywane są aspekty społeczne (relacje koleżeńskie, stosunek nauczycieli do uczniów), ale wysoko oceniany jest także poziom merytoryczny wyrażający się w wysokich ocenach nauczania przedmiotów humanistycznych, przedmiotów ścisłych i nauki języków obcych. Do mocnych stron nauki uczniowie zaliczyli także ofertę zajęć praktycznych i możliwość odbywania staży, praktyk i stypendiów zagranicznych. Projektując swoją przyszłość w kontekście edukacji największa część uczniów chce kontynuować naukę i łączyć ją z pracą zawodową, a także kontynuować naukę i nie podejmować pracy. Co trzeci uczeń wskazuje, że swoją naukę chciałby kontynuować na terenie projektowanego obszaru ZNOF.

Na pytanie czy miejscowość nauki jest dobrym miejscem do realizacji własnych planów prawie jedna trzecia uczniów przedostatnich klas szkół ponadpodstawowych na obszarze planowanego ZNOF odpowiedziała, że tak. Osób wyrażające zdanie zgoła odmienne jest jednak więcej. To jest kolejny argument potwierdzający tezę o relatywnie niskim poziomie atrakcyjności projektowanego obszaru ZNOF dla młodych ludzi.

Młodzi ludzie deklarują także bardzo niski poziom podmiotowości – przeważająca większość jest zdania, że nie ma w ogóle, albo ma bardzo niewielki wpływ na to, co się dzieje w miejscowości, w której się uczą. Najczęściej uczniowie są przekonani, że młodzież nie angażuje się, ponieważ nie ma takiej możliwości, co piąty z badanych skłania się ku opinii, że przyczyny braku zaangażowania leżą po stronie młodzieży, która nie wykorzystuje danyh im możliwości.

Definiując czynniki sprzyjające samorealizacji młodych ludzi ustaliliśmy znaczącą dla nich hierarchię wartości. Wpisuje się ona w tradycyjny model, gdzie pierwsze lokaty zajmują bliskie relacje z rodziną, przyjaciółmi/znajomymi. Dla badanych ważne jest także zdrowie, nieco rzadziej kariera zawodowa. Te wskazania mogą przekładać się na argumenty fundamentalne dla decyzji dotyczących planów życiowych młodych ludzi w projektowanym obszarze.

W poszukiwaniu katalogu czynników sprzyjających migracjom (czynników wypychających) ważnym elementem mogą być problemy wskazane przez młodzież, jako najbardziej palące. Listę takich problemów otwiera stres, ale uczniowie wskazują często także brak możliwości znalezienia pracy, brak perspektyw na rozwój zawodowy, umowy śmieciowe, a także brak środków do usamodzielnienia się. Część z tych wskazań ma charakter zdecydowanie wykraczający poza możliwości zaprojektowania rozwiązań na poziomie samorządowym.

W opiniach badanych uczniów projektowany obszar ZNOF może być traktowany jako impuls rozwojowy dla tej części regionu, a Zielona Góra jest oceniana jako miasto atrakcyjne. Nie oznacza to jednak, że młodzież nie będzie poszukiwała miejsc bardziej atrakcyjnych ze względu na naukę i pracę. Badani wyrażają szereg potrzeb, które ich zdaniem mogą przełożyć się na większą atrakcyjność tego obszaru. Potrzeby te pozostają zbieżne ze wskazaniami tego, jakie powinno być miasto/obszar przyjazny młodym ludziom. Określając swoje potrzeby dotyczące miejsca dobrego do życia, młodzież wskazywała najczęściej na instytucje, działania, projekty, które gwarantują ciekawą ofertę spędzania czasu wolnego, i miejsca spotykania się z przyjaciółmi. Ważne są także elementy związane z kształtowaniem poczucia bezpieczeństwa i akceptacji, rozwojem oferty edukacyjnej na poziomie uczelni wyższych, rozwój komunikacji, czy zapewnienie młodym dobrych warunków na start.

O atrakcyjności terenów projektowanego obszaru decyduje także szereg innych czynników, które badani uczniowie mogli katalogować jako mocne i słabe strony. Najbardziej istotnymi czynnikami przyciągającymi, decydującymi o atrakcyjności wszystkich miast, w których realizowane było badanie są te o charakterze emocjonalnym i towarzyskim (przyjaciele i znajomi oraz więzi rodzinne), ale także

związane ze środowiskiem naturalnym oraz atmosferą okolicy. Czynniki związane z obszarami najbardziej istotnymi z racji wieku i fazy życia badanych uczniów (edukacja i rynek pracy) w największym stopniu zachęcają do wyjazdu (czynniki wypychające). Są to między innymi: wysokość zarobków, możliwość zdobycia dobrego wykształcenia, atrakcyjność rynku, ofert pracy, warunki do założenia i prowadzenia własnej firmy oraz możliwości spędzania czasu wolnego.

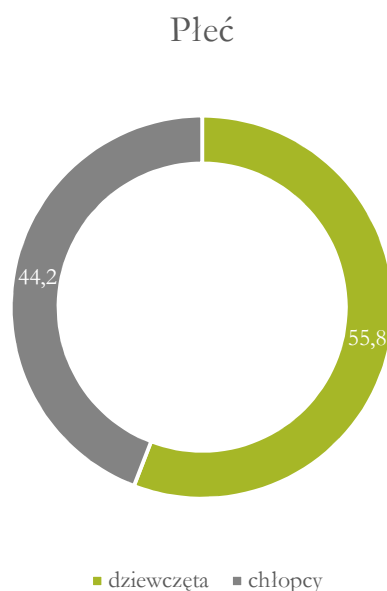
Oceniając miejscowości nauki badani uczniowie wskazują, że te miejscowości niczym szczególnym nie wyróżniają się spośród innych miejscowości w kraju oraz, że młodzi ludzie ich zdaniem będą opuszczać te miejscowości. Niewiele jest głosów wskazujących na potencjał rozwojowy tych miejsc.

W wielu wypowiedziach swobodnych pojawiał się element związany z potrzebami i brakami w ofercie spędzania czasu wolnego, kierowanej do młodzieży. Sami badani przyznają, że oferta spędzania czasu wolnego jest dla nich ważna – tego zdania jest dwie trzecie uczniów. Deklarują oni, że czas wolny spędzają z przyjaciółmi i znajomymi, a dostępne w ich ocenie są najczęściej elementy infrastruktury sportowej, a w zdecydowanie mniejszym stopniu – kulturalnej czy rozrywkowej. Pod względem możliwości spędzania czasu wolnego najbardziej atrakcyjna jest Zielona Góra.

Charakterystyka badanej próby

Do badania zaprosiliśmy uczniów przedostatnich klas wszystkich szkół ponadpodstawowych zlokalizowanych na terenie planowanego Zielonogórsko-Nowosolskiego Obszaru Funkcjonalnego – w Zielonej Górze, Nowej Soli, Sulechowie i Czerwieńsku. Uzyskaliśmy 1014 wypełnionych ankiet.

W badaniu udział wzięło 55,8% dziewcząt i 44,2% chłopców.

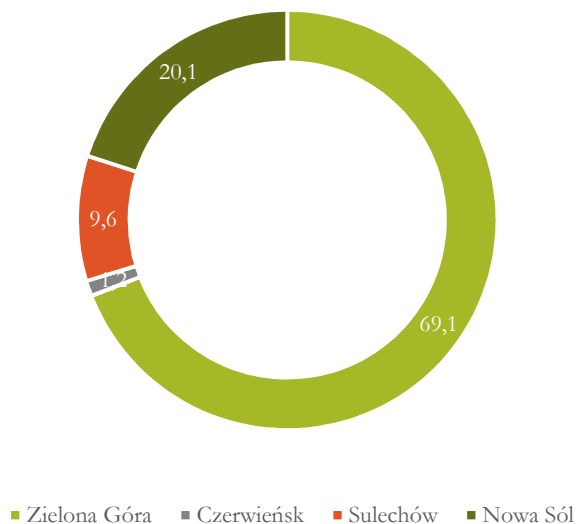

Wykres 1. Płeć badanych (%)

Struktura badanych uczniów ze względu na lokalizację szkoły jest zbieżna ze strukturą całej populacji. Zdecydowana większość badanych uczniów to uczniowie szkół z Zielonej Góry (69,1%). Co piąty badany uczeń to uczeń szkół nowosolskich (20,1%), co dziesiąty – sulechowskich (9,6%). Pozostałą kategorię stanowią uczniowie szkół z Czerwieńska. Niski poziom uczestnictwa uczniów z Czerwieńska w badaniu powoduje, że w dalszych analizach nie są oni w ogóle uwzględniani.

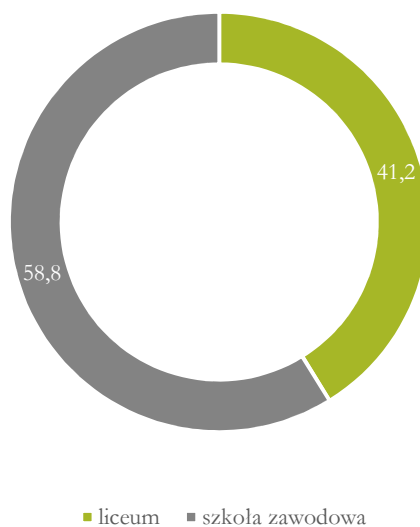
Miejscowość pobierania nauki

Wykres 2. Miejscowość, w której uczą się badani uczniowie (%)

Badani uczniowie w większości reprezentują szkoły zawodowe – technika i branżowe szkoły I stopnia (58,8%) badanych. Uczniowie liceów ogólnokształcących stanowią 41,2% badanej próby.

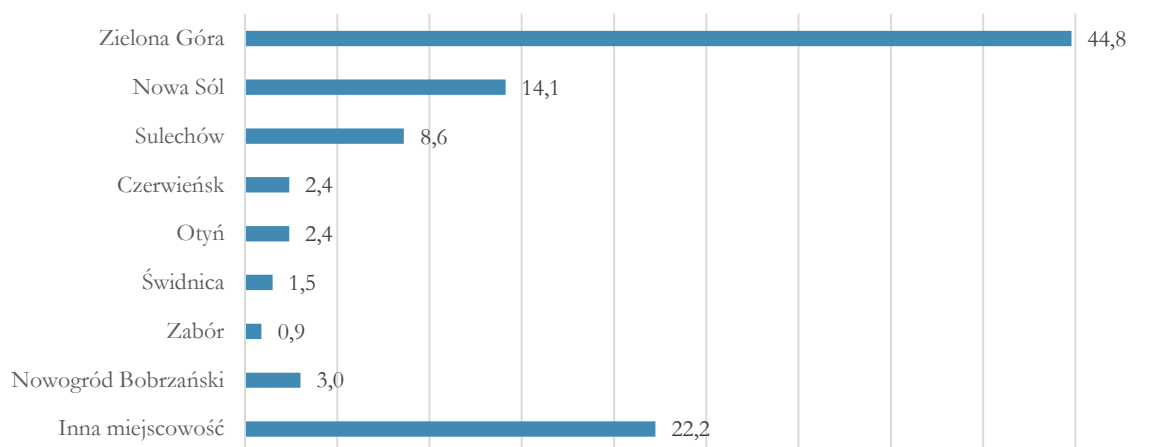
Typ szkoły

Wykres 3. Typ szkoły (%)

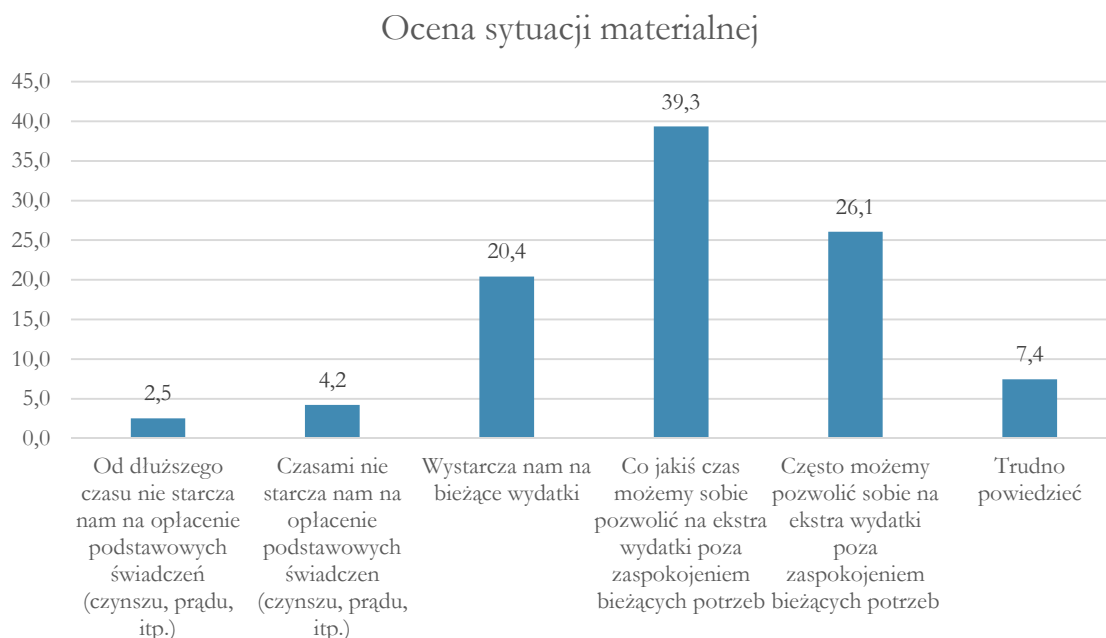
Większość badanych uczniów to mieszkańcy Zielonej Góry (44,8%). Drugą najbardziej liczną kategorią są uczniowie uczący się na terenie projektowanego obszaru, ale pochodzący z innych miejscowości, często z południowej części województwa lubuskiego (22,2%). Mieszkańcy Nowej Soli stanowią 14,1% badanej próby, a 8,6% to mieszkańcy Sulechowa. Mieszkańcy pozostałych gmin projektowanego obszaru stanowią łącznie 10,2% badanej próby.

Miejscowość zamieszkania

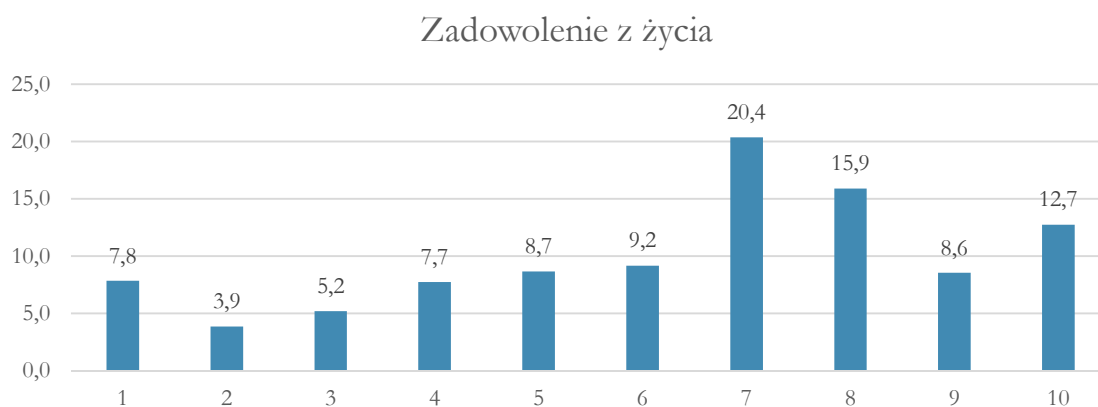
Wykres 4. Miejscowość zamieszkania badanych (%)

Analizy potencjału migracyjnego uczniów powinny być rozpatrywane w kontekście sytuacji materialnej badanych. Badani uczniowie oceniają sytuację swojego gospodarstwa domowego jako relatywnie dobrą – takie opinie (skumulowane) deklaruje 65,4% badanych.

Wykres 5. Ocena sytuacji materialnej (%)

Zadowolenie z życia, jest jednym z głównych celów ludzkich działań i pragnień. Można je traktować także jako miarę realizacji potrzeb. Na dziesięciopunktowej skali uczniowie lokują się na pozycjach 7-8 (35,1%). Najwyższy poziom zadowolenia deklaruje 12,3% badanych uczniów, najniższy – 7,6%.

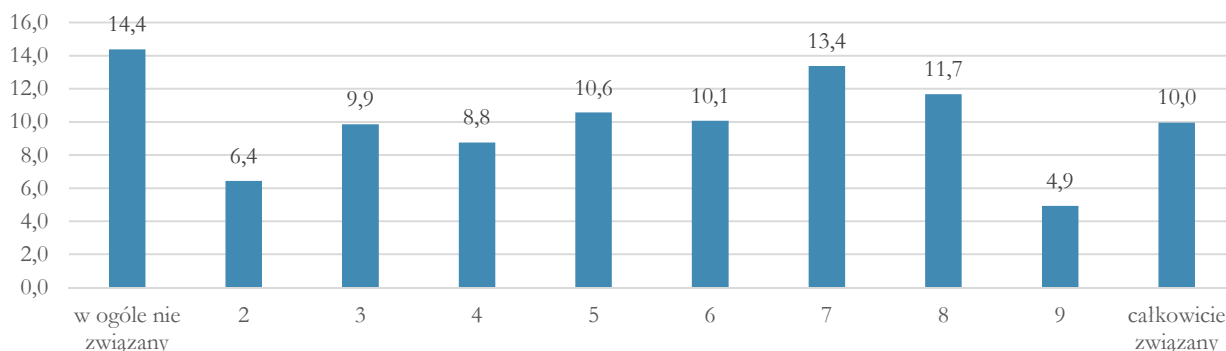
Wykres 6. Poziom zadowolenia z życia (%)

Projekcje migracyjne

We wstępie do niniejszego opracowania wskazaliśmy depopulację miast i regionów Polski jako jedno z poważniejszych zagrożeń dla rozwoju społeczności lokalnych. Problem ten jest także definiowany jako zagrożenie dla tworzonego Zielonogórsko-Nowosolskiego Obszaru Funkcjonalnego. Inicjatywy lokalne zderzają się w tym przypadku z procesami przebiegającymi w całej Europie i bardzo trudnymi do modyfikacji. Jako czynniki wpływające na depopulację wskazywaliśmy drugie przejście demograficzne charakteryzujące się znacznym obniżeniem poziomu dzietności, który nie zapewnia prostej zastępowalności pokoleń. Drugim czynnikiem są intensywne przemieszczenia (migracje) głównie młodych ludzi do miejsc z ich punktu widzenia bardziej atrakcyjnych, dających szansę na realizację własnych strategii życiowych. Wskazuje się, że nasilające się migracje są konsekwencją swoistej kompresji Polski, Europy, Świata, która charakteryzuje się coraz większym brakiem barier w postaci przeszkód administracyjnych czy technicznych do przemieszczania się między krajami i wewnątrz nich. Efektem tego jest nowa forma mobilności określana jako płynna, charakteryzująca się dużą otwartością na zmiany miejsca zamieszkania, pracy i nauki a także dużą nieprzewidywalnością. Charakteryzuje ją także otwartość i niezamykanie sobie żadnych opcji a także często „bycie tu i tam”, czyli mieszkanie w więcej niż jednym miejscu.

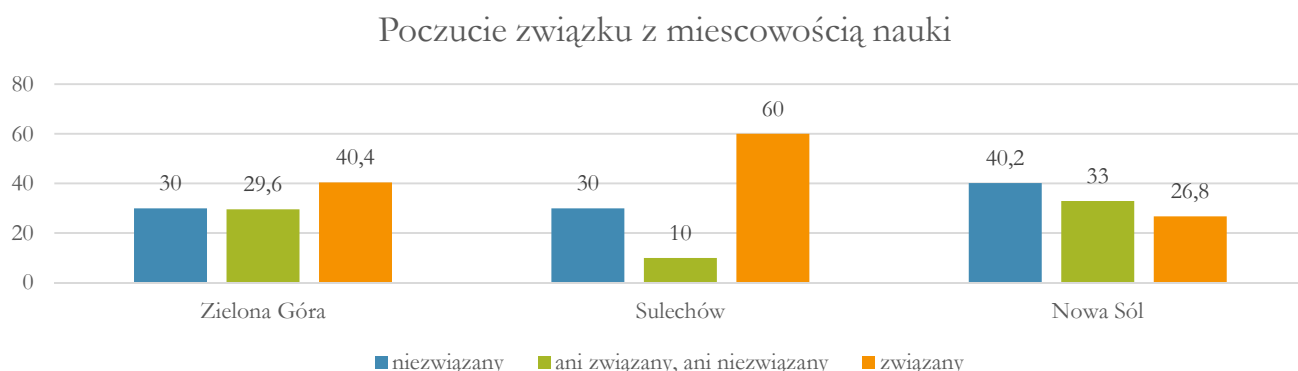
Analizując plany (projekcje) migracyjne uczniów postaramy się odpowiedzieć na pytanie na ile często lokują oni swoją przyszłość w miejscu obecnego zamieszkania lub obszaru zdefiniowanego przez planowane granice ZNOF, a na ile często chcą go opuścić. Analizy rozpoczniemy od ustalenia poczucia związku z miejscowością nauki. W pytaniu zaproponowano uczniom dziesięciopunktową skalę od wartości 1 – w „ogóle nie związany z miejscowością nauki” do 10 – „całkowicie związany z miejscowością nauki”, dla celów analitycznych skala została zrekodowana do 5 wartości. Związek z miejscowością nauki deklaruje 40% badanych, a jego brak 39,5%, uczniowie lokujący się na środku skali „ani związani, ani niezwiązani” stanowią nieco ponad jedną piątą respondentów. Z danych wyłania się obraz zrównoważony, bez jednoznacznej orientacji, młodzież różni się od osób starszych, które częściej deklarują przywiązanie do miejsca zamieszkania.

Poczucie związku z miejscowością nauki

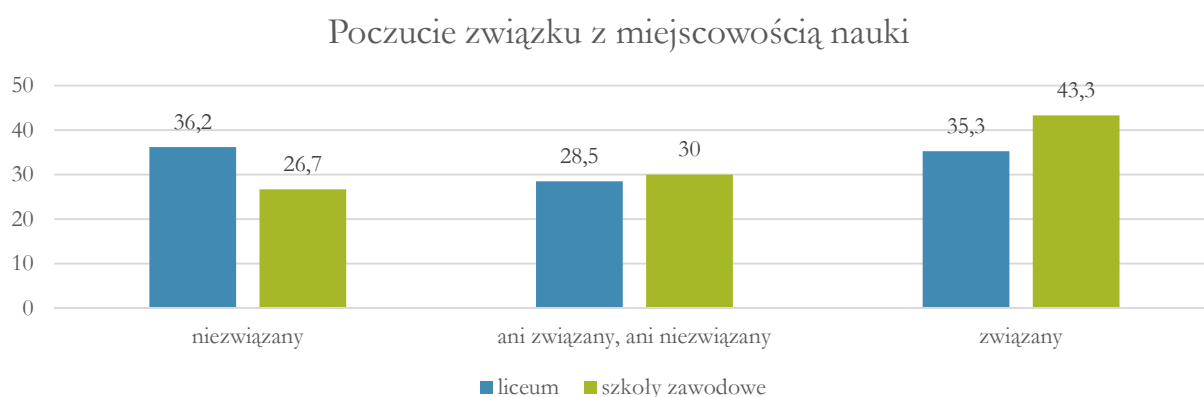
Wykres 7. Poczucie związku z miejscowością nauki (%)

Najbardziej przywiązani do swojego miasta są uczniowie z Sulechowa (60,0%) następnie Zielonej Góry (40,4%) a najmniej z Nowej Sól (26,8%).

Wykres 8. Poczucie związku z miejscowością nauki a miejscowość nauki (%)

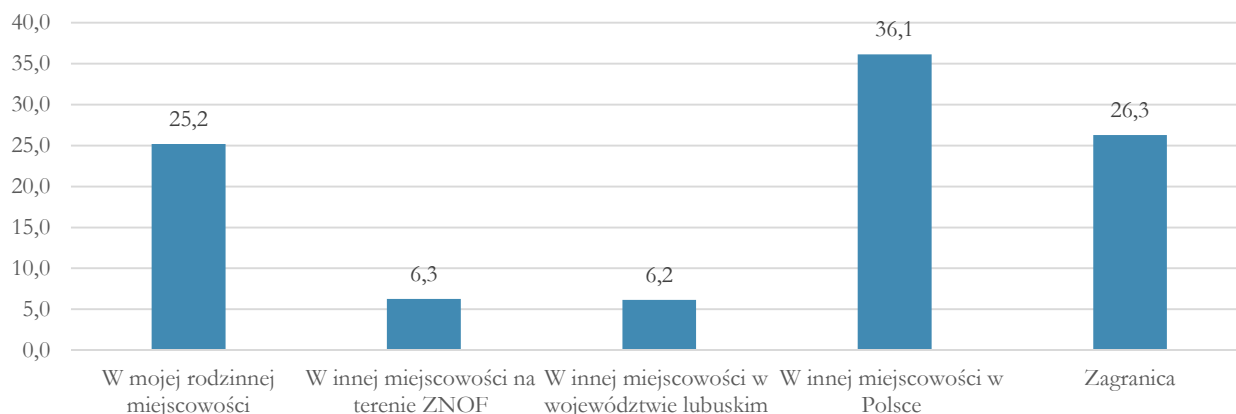
Podobnie częściej przywiązanie deklarują uczniowie szkół zawodowych (43,3%) niż liceów (35,3%).

Wykres 9. Poczucie związku z miejscowością nauki a typ szkoły (%)

Oprócz przywiązania do miejscowości, w której badani się uczą interesowało nas, gdzie chcieliby oni mieszkać po ukończeniu nauki. Jedna czwarta badanych (25,2%) chciałaby pozostać w swojej rodzinnej miejscowości, do innej miejscowości na terenie planowanego ZNOF chciałoby się przeprowadzić 6,3%. W sumie na terenie obszaru funkcjonalnego chciałaby pozostać niespełna jedna trzecia badanych (31,5%). Jeśli dodamy do tego osoby, które deklarują chęć zamieszkania w innych miejscowościach na terenie województwa lubuskiego (6,2%), to okazuje się, że ponad 60% chce migrować poza jego granice, najczęściej do innej miejscowości w Polsce (36,1%) lub za granicę (26,3%). Uzyskane dane upoważniają nas do sformułowania wniosku o znacznym potencjale migracyjnym wśród badanych uczniów.

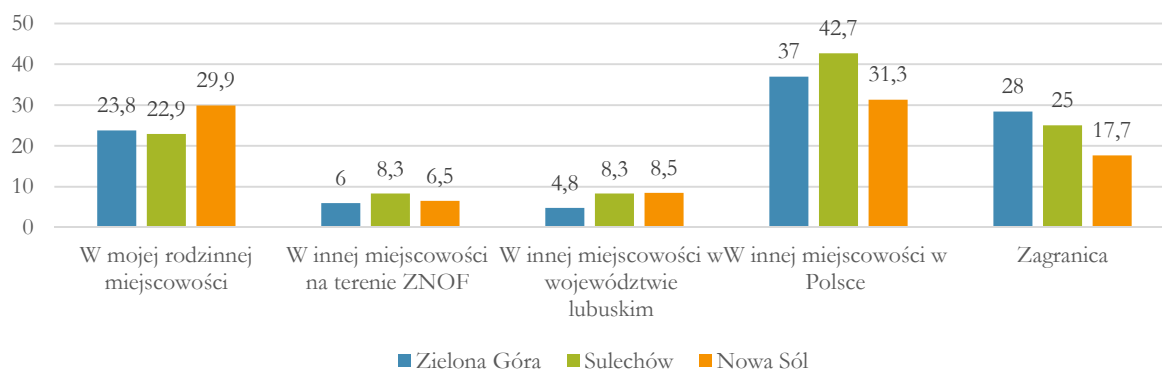
Miejsce, gdzie badani chcieliby mieszkać po skończeniu edukacji

Wykres 10. Miejsce, gdzie badani chcieliby mieszkać po ukończeniu edukacji (%)

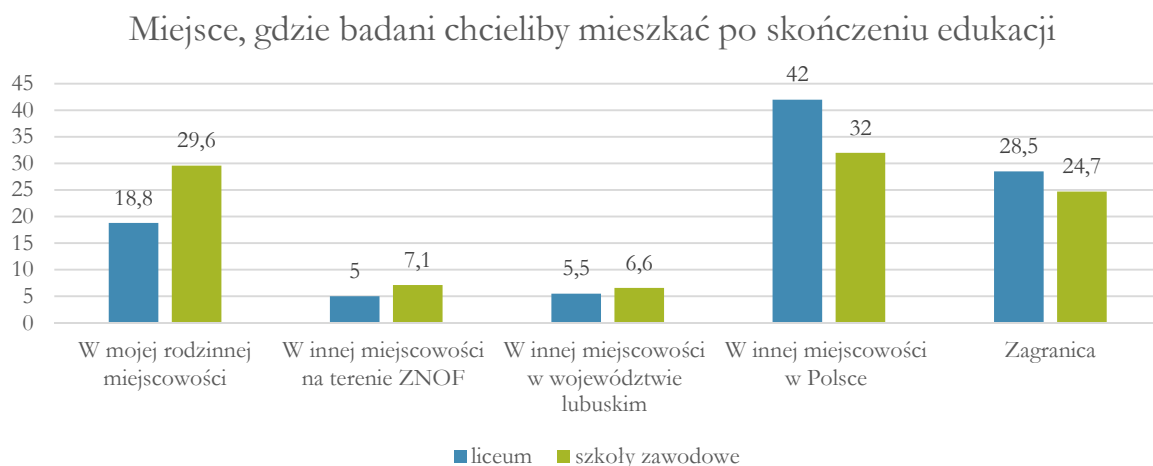
Najmniej skłonni do opuszczenia swojej miejscowości lub planowanego obszaru funkcjonalnego są uczniowie z Nowej Soli (pozostać chce 36,4%, wyjechać 57,5%) następnie Zielonej Góry (pozostać chce 29,8%, wyjechać 69,8%). Deklaracje dotyczące migracji najczęściej składają uczniowie z Sulechowa (pozostać chce 31,2%, wyjechać 76,0%).

Miejsce, gdzie badani chcieliby mieszkać po skończeniu edukacji

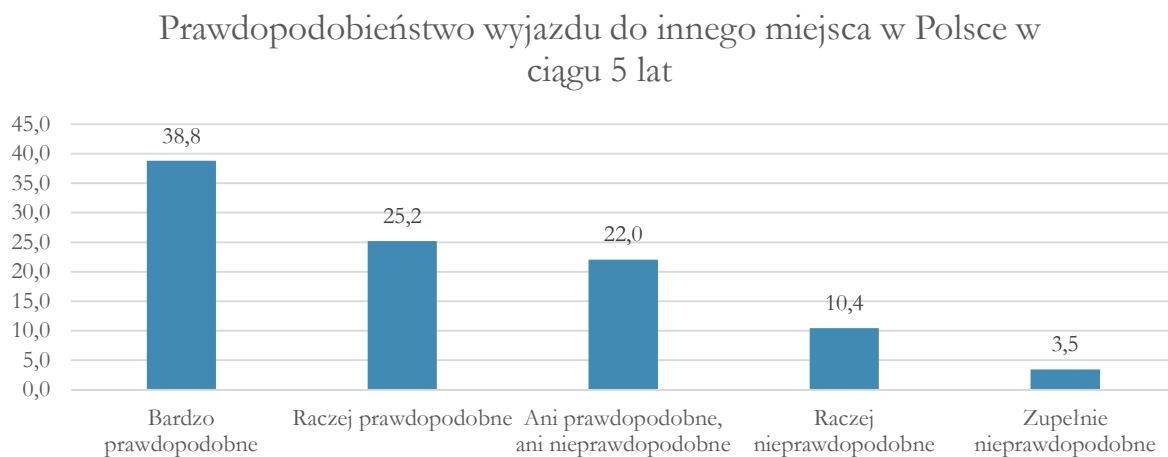
Wykres 11. Miejsce, gdzie badani chcieliby mieszkać po ukończeniu edukacji a miejscowość nauki (%)

Licealiści (76,0%) deklarują większą skłonność do opuszczenia miejscowości i regionu niż uczniowie szkół zawodowych (57,5%).

Wykres 12. Miejsce, gdzie badani chcieliby mieszkać po ukończeniu edukacji a typ szkoły (%)

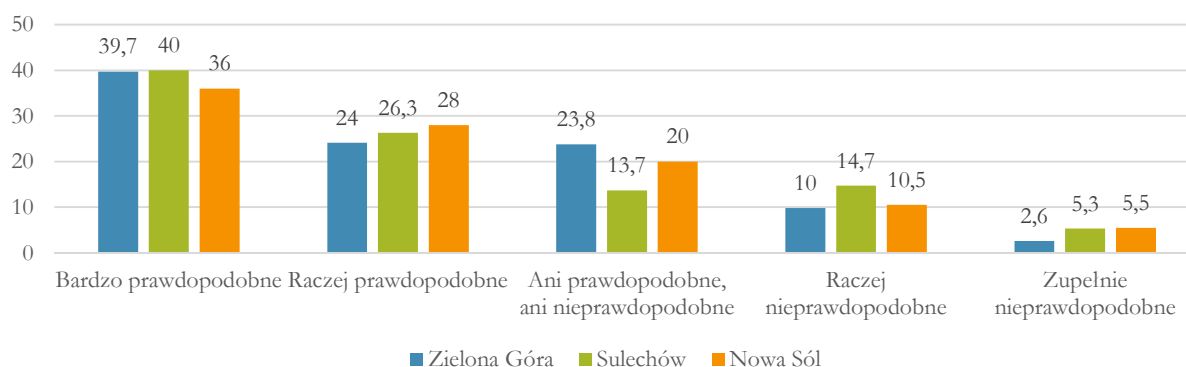
W badaniu pytając o gotowość do migracji określiliśmy pięcioletnią perspektywę czasową, aby ustalić na ile są to projekcje lokowane w bliżej nieokreślonym czasie, a na ile plany są skonkretyzowane. Tylko 3,5% badanych deklaruje, że ich wyjazd do innego miejsca w Polsce jest zupełnie nieprawdopodobny. Jeśli spojrzymy na drugi biegun skali to 38,8% badanych jest przekonanych, że ich wyjazd jest bardzo prawdopodobny, a 25,2% określa go jako raczej prawdopodobny. Bilans uczniów chcących wyjechać w niedługiej perspektywie i deklarujących pozostanie jest niekorzystny z punktu widzenia definiowanych zagrożeń dla rozwoju społecznego i ekonomicznego regionu zielonogórskiego.

Wykres 13. Prawdopodobieństwo wyjazdu do innej miejscowości w Polsce w ciągu najbliższych 5 lat (%)

Bez względu na miejscowość, w której uczą się badani ponad 60% deklaruje, że ich wyjazd do innych miejscowości jest bardzo lub raczej prawdopodobny.

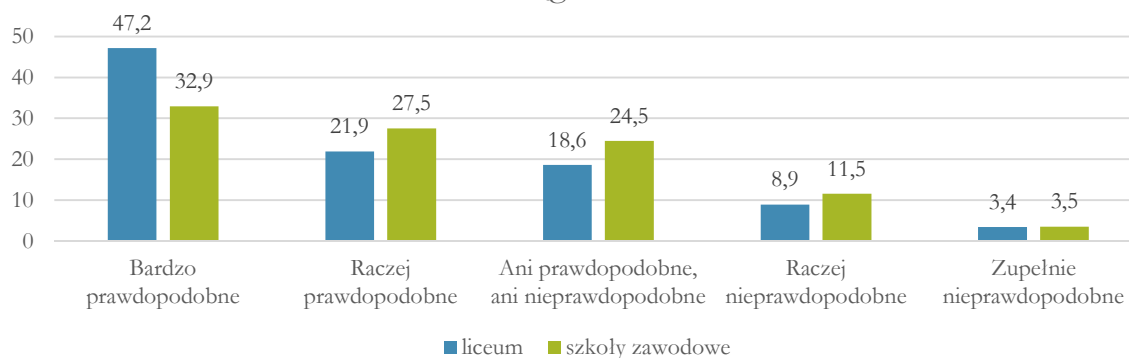
Prawdopodobieństwo wyjazdu do innego miejsca w Polsce w ciągu 5 lat

Wykres 14. Prawdopodobieństwo wyjazdu do innej miejscowości w Polsce w ciągu najbliższych 5 lat a miejscowość nauki (%)

Większe prawdopodobieństwo wyjazdu obserwujemy u licealistów (69,1%) niż uczniów szkół zawodowych (60,4%)

Prawdopodobieństwo wyjazdu do innego miejsca w Polsce w ciągu 5 lat

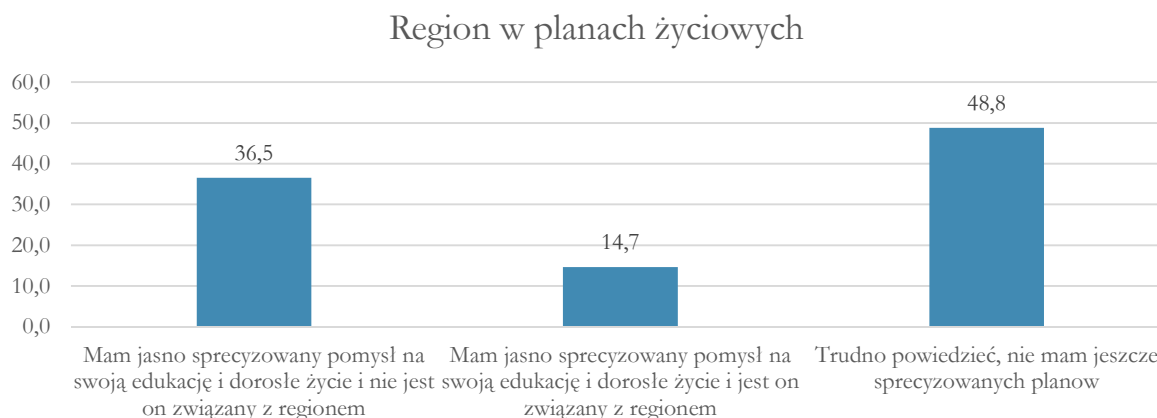

Wykres 15. Prawdopodobieństwo wyjazdu do innej miejscowości w Polsce w ciągu najbliższych 5 lat a typ szkoły (%)

W badaniu zadając szereg pytań dotyczących migracji i opinii na temat obecnego miejsca zamieszkania lub nauki staraliśmy się uzyskać wiedzę na temat postaw migracyjnych badanych uczniów, które będą obarczone jak najmniejszym błędem. Udało nam się ustalić, że potencjał migracyjny, który określa gotowość, plany, zamiary związane z wyjazdem z obecnego miejsca zamieszkania i nauki jest bardzo duży. Analizowane poniżej pytanie zawierało dwa sformułowania w których odwołam się do jasno sprecyzowanych pomysłów na edukację i dorosłe życie i ulokowaliśmy je w obecnym miejscu zamieszkania/regionie lub poza nim. Prawie 50% badanych nie potrafiło odpowiedzieć na pytanie, uciekając w sformułowanie „Trudno powiedzieć, nie mam jeszcze sprecyzowanych planów”. Zdecydowana większość z tych, którzy takie plany już mają (36,5%) nie widzi swojej przyszłości

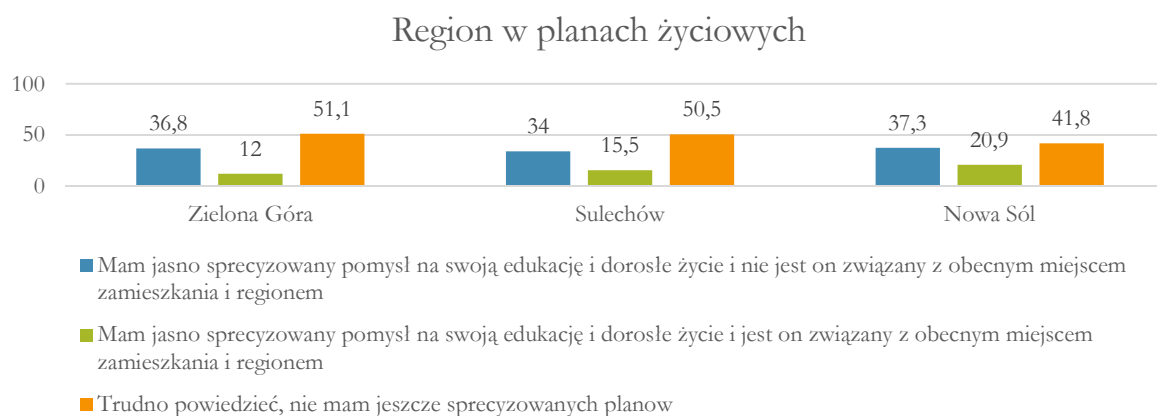

w obecnym miejscu zamieszkania/regionie. W tej kategorii mieszczą się wybierający studia i dalsze życie we Wrocławiu, Poznaniu i wielu innych miastach lub chcący wyjechać za granicę (także na stałe). Deklarujący chęć pozostania (14,7%) jednoznacznie wiążą swoją przyszłość z obecnym miejscem zamieszkania/regionem.

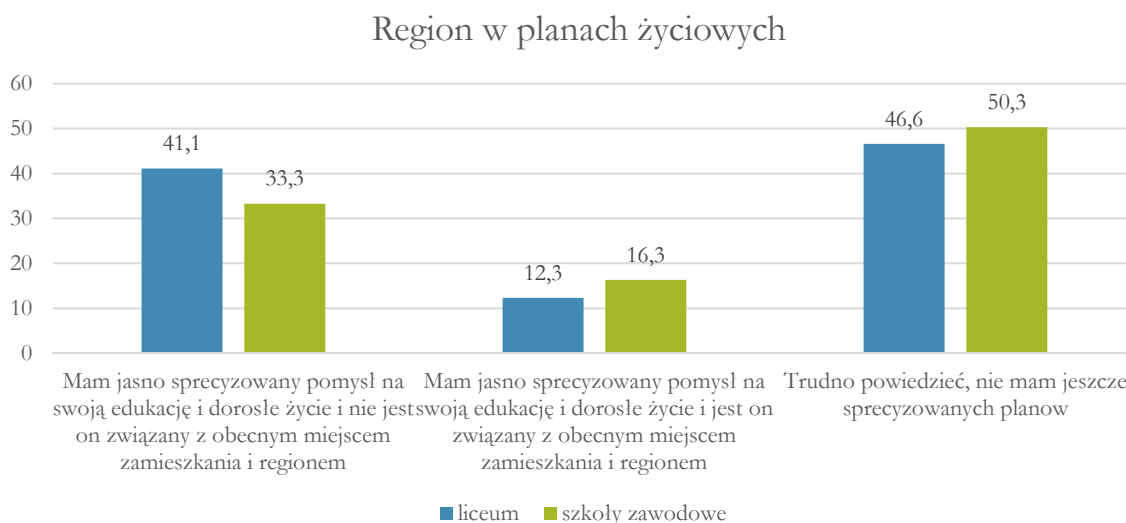
Wykres 16. Region w planach życiowych badanych uczniów (%)

Odsetek uczniów, którzy swoje jasno sprecyzowane plany dotyczące edukacji i dalszego życia wiążą z innym miejscem zamieszkania i regionem jest podobny we wszystkich miastach, w których prowadzono badanie (Zielona Góra 36,8%; Sulechów 34,0%; Nowa Sól 37,3%). Większe zróżnicowanie dotyczy powiązania przyszłości z obecnym miejscem zamieszkania/nauki, najczęściej takie deklaracje składali uczniowie z Nowej Soli (20,9%) następnie Sulechowa (15,5%), najrzadziej zielonogórzanie (12,0%).

Wykres 17. Rola regionu w planach życiowych badanych uczniów a miejscowość nauki (%)

Częściej nie widzą swojej przyszłości w obecnym miejscu zamieszkania/nauki uczniowie liceów ogólnokształcących (41,1%) niż szkół zawodowych (33,3%).

Wykres 18. Rola regionu w planach życiowych badanych uczniów a typ szkoły (%)

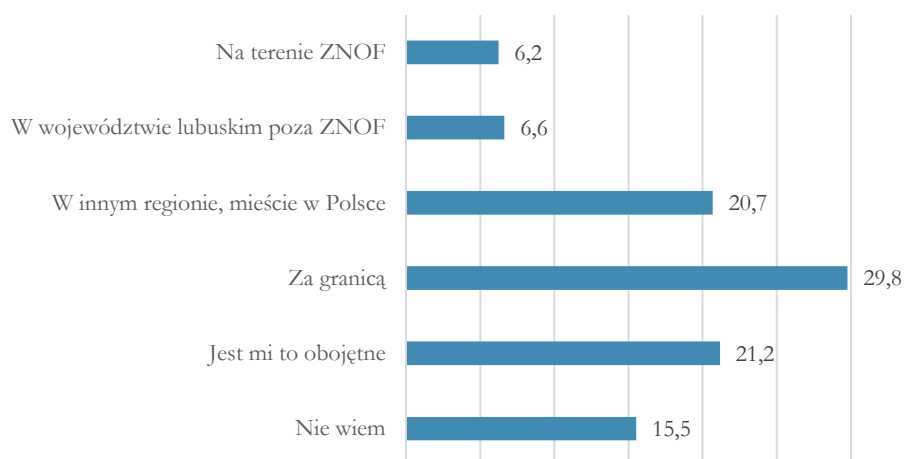
Plany zawodowe i ocena możliwości znalezienia pracy

Mimo, że na obecnym etapie życia badanych uczniów (przedostatnie klasy szkół ponadpodstawowych) głównym obszarem aktywności jest nauka, to problematyka pracy zawodowej jest z nią bardzo mocno powiązana. Powiązania te odnoszą się do pierwszych już podjętych lub właśnie podejmowanych decyzji, dotyczących kierunków kształcenia (wyboru przyszłego zawodu, kierunku studiów). Plany zawodowe i ocena możliwości znalezienia pracy determinują też poszukiwanie dla siebie miejsca do życia i możliwości realizacji własnych planów życiowych. Pytania szczegółowe, na które poszukujemy odpowiedzi w tej części opracowania mają w konsekwencji dać odpowiedź na zasadnicze pytanie dotyczące atrakcyjności ZNOF jako przyszłego miejsca pracy dla uczniów.

Analizę rozpoczniemy od ustalenia na ile często ZNOF w świadomości uczniów jawi się jako przyszłe miejsce pracy, a także na ile często chcieliby migrować do innych części Polski lub za granicę w jej poszukiwaniu. ZNOF jest atrakcyjnym miejscem pracy dla 6,2% badanych uczniów, oznacza to bardzo surową ocenę potencjału lokalnego rynku pracy, mimo, że na jego terenie znajdują się rozwijające się strefy ekonomiczne (Nowa Sól, Zielona Góra, Sulechów) a także wiele firm, które oferują ciekawe miejsca pracy w różnych branżach (ADB, Stelmet, e-obuwie, Rockwool, Ekoenergetyka, itp.). Jeśli dodamy do uczniów chcących pracować w planowanym obszarze funkcjonalnym, tych, którzy lokują się poza nim, ale w województwie lubuskim (6,6%), to w sumie 12,8% badanych widzi swoją zawodową przyszłość na terenie województwa lubuskiego. Najbardziej atrakcyjnym (pożądanym) miejscem pracy dla uczniów

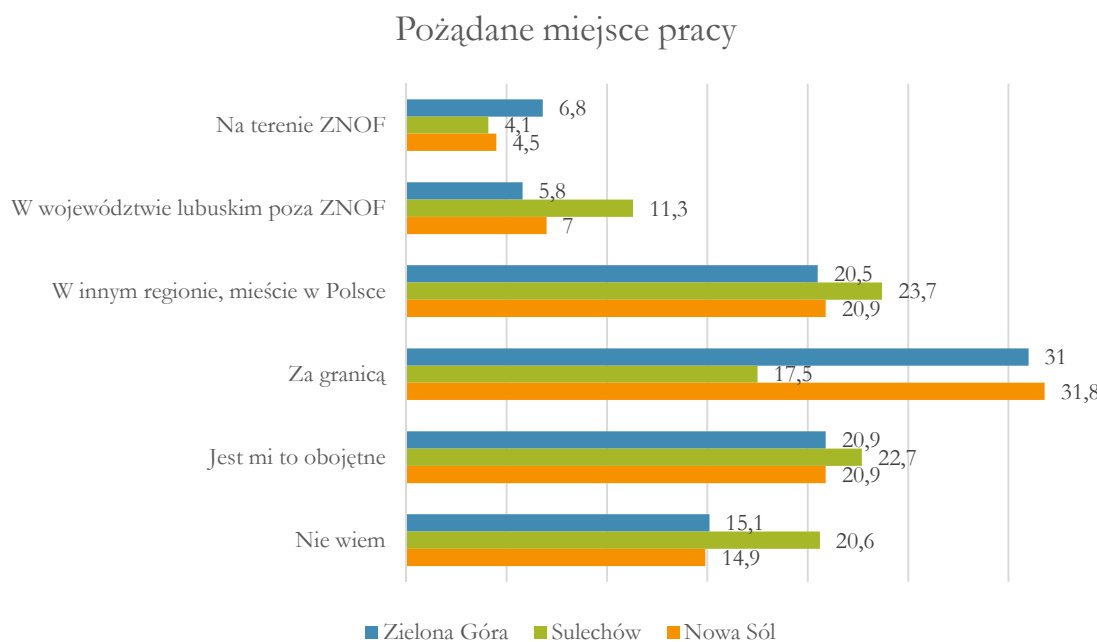
jest wyjazd za granicę (29,8%) lub w inny region Polski (20,7%). Liczne doświadczenia związane z pracą za granicą mieszkańców województwa lubuskiego powodują, że młodzi ludzie dobrze orientują się w realiach i możliwościach podjęcia pracy w Niemczech, Holandii czy innych krajach Unii Europejskiej. Bliskość granicy i nadal duże dysproporcje w zarobkach osób wykonujących te same zawody powoduje, że praca poza granicami Polski jest bardzo atrakcyjną wizją dla młodych lubuszan. Poszukiwanie pracy w innych regionach kraju także świadczy o dostrzeganych większych możliwościach w lepiej rozwiniętych gospodarczo regionach czy miastach. Wcześniej opisana gotowość do migracji edukacyjnych będzie stwarzała większe możliwości na lokowanie swojej przyszłości zawodowej w innych częściach kraju. Czas studiów to wrastanie w nowe środowisko, nowe relacje społeczne, kontakty zawodowe, atrakcyjniejsze propozycje związane z czasem wolnym. Te wszystkie elementy mogą tworzyć grunt pod przyszłe decyzje migracyjne. Mimo, że jednej piątej uczniów (21,2%) jest obojętne, gdzie chcieliby pracować a część z nich po prostu jeszcze tego nie wie (15,5%) to dokonane analizy uświadamiają istnienie dużego potencjału migracyjnego (związanego z edukacją i rynkiem pracy) wśród uczniów zielonogórskich, sulechowskich i nowosolskich szkół.

Pożądane miejsce pracy

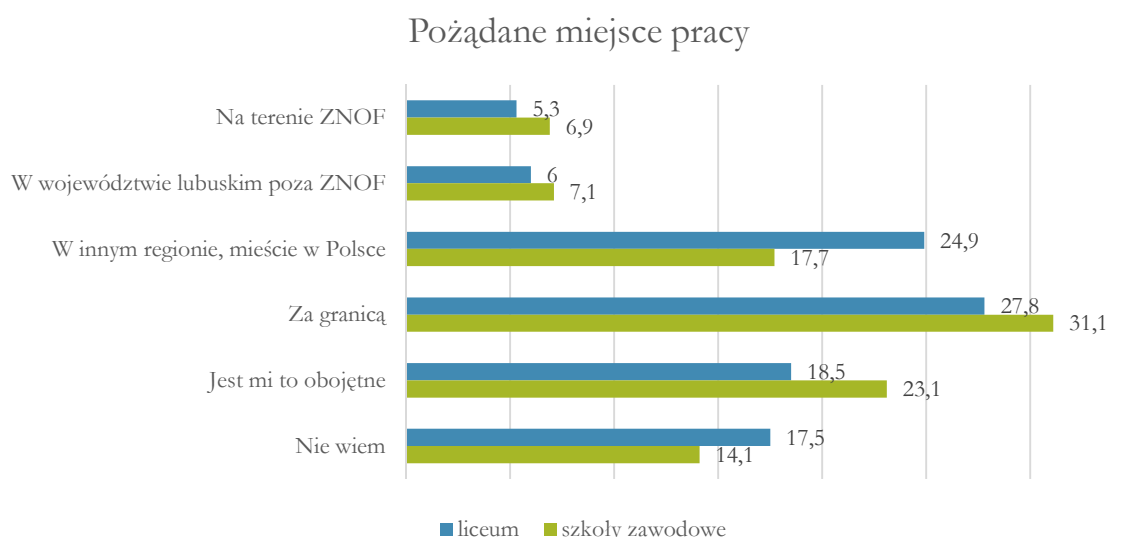
Wykres 19. Pożądane miejsce pracy (%)

Czy miejsce edukacji determinuje definiowanie najbardziej atrakcyjnego miejsca pracy dla uczniów? Różnice są zauważalne i dotyczą one przede wszystkim uczniów z Sulechowa, którzy wyróżniają się na tle zielonogórskich i nowosolskich. Zdecydowanie rzadziej chcieliby wyjechać do pracy za granicę (Sulechów 17,5%; Nowa Sól 31,8%; Zielona Góra 31,0%), częściej lokowaliby się w województwie lubuskim poza ZNOF (Sulechów 11,3%; Nowa Sól 7,0%; Zielona Góra 5,8%), częściej też chcieliby migrować do innego regionu lub miasta w Polsce (Sulechów 23,7%; Nowa Sól 20,9%; Zielona Góra 20,5%). Częściej też są niezdecydowani i jest im to obojętne.

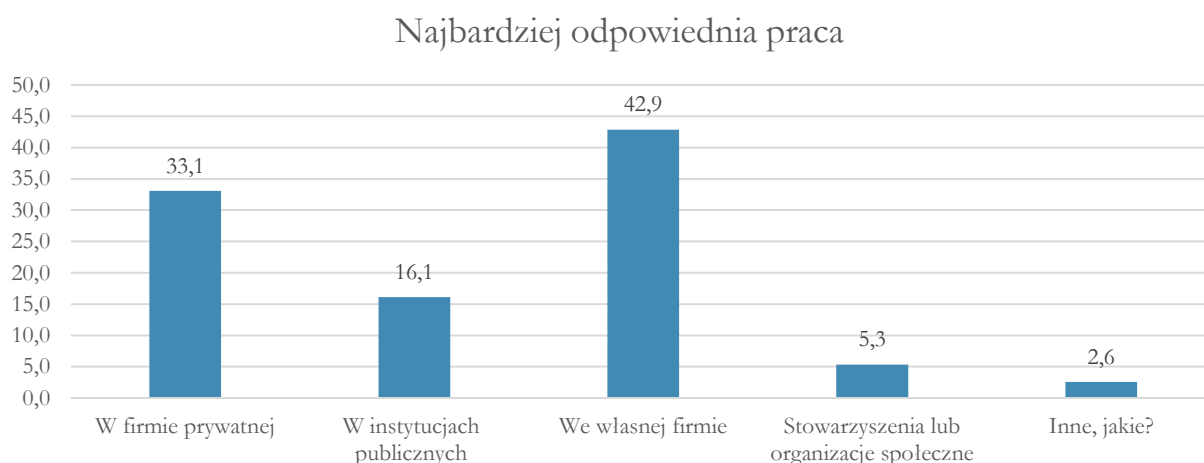
Wykres 20. Pożądanе miejsca pracy a miejscowość nauki (%)

Typ szkoły w pewnym stopniu determinuje wskazywanie przez uczniów pożądanego miejsca pracy, najistotniejszą różnicą jest częstsze lokowanie się w innych regionach kraju przez licealistów (liceum 24,9%; szkoły zawodowe 17,7%) a za granicą przez uczęszczających do szkół zawodowych (szkoły zawodowe 31,1%, liceum 27,8%). Niewielka różnica polega też na tym, że uczniowie szkół zawodowych nieco częściej chcieliby podjąć pracę zawodową na terenie ZNOF lub poza nim, ale w województwie lubuskim.

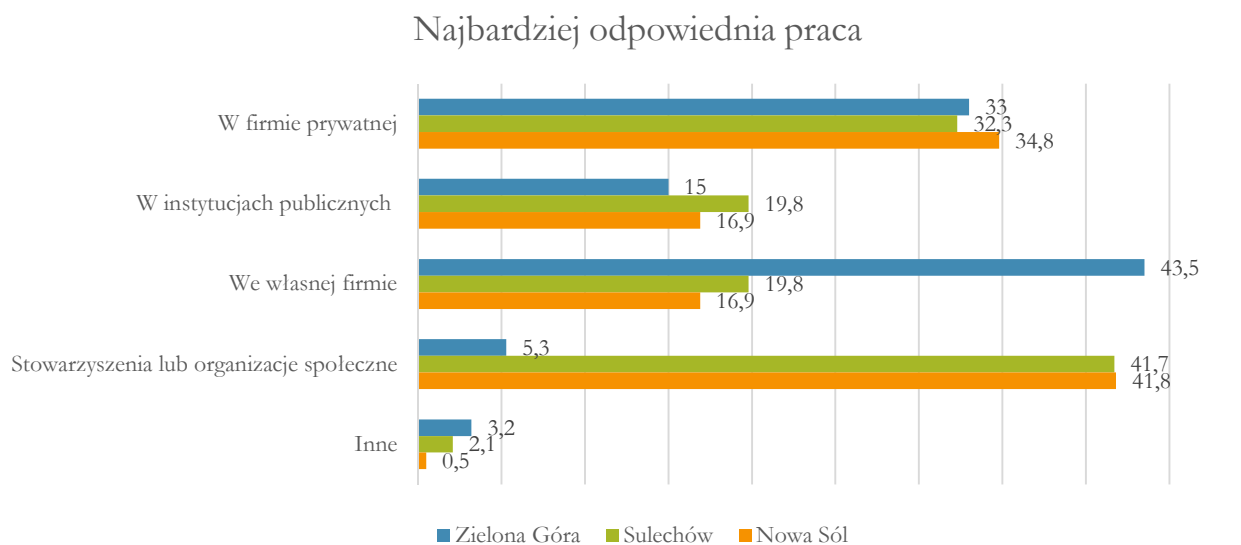
Wykres 21. Pożądanе miejsca pracy a typ szkoły (%)

Najbardziej odpowiednim zatrudnieniem byłyby praca we własnej firmie (42,9%) lub w innej firmie prywatnej (33,1%). Zdecydowanie rzadziej badani chcieliby pracować w instytucjach publicznych (16,1%) czy stowarzyszeniach i organizacjach społecznych (5,3%). Chęć zakładania własnych firm powinna być zauważona przez system edukacyjny i tej umiejętności powinno się poświęcić więcej czasu na zajęciach. To, że tak nie jest wynika z deklaracji badanych wówczas, gdy pytaliśmy ich o to, do jakich działań przygotowuje ich szkoła. Nabyte w szkole kompetencje dotyczące założenia własnej firmy zadeklarowało 28,1% badanych i to był najniższy odsetek spośród wszystkich wymienionych kompetencji.

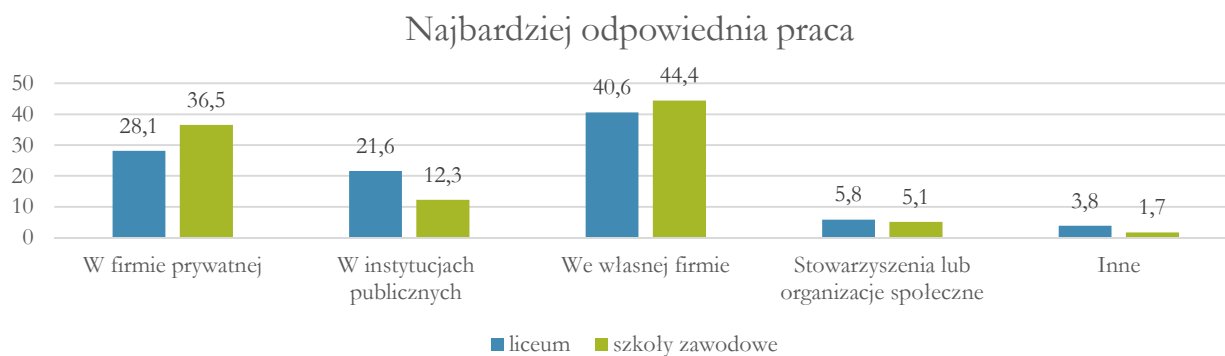
Wykres 22. Najbardziej odpowiednia praca (%)

Uczniowie z Zielonej Góry (43,5%) zdecydowanie częściej niż ich rówieśnicy z Nowej Soli (16,9%) i Sulechowa (19,8%) chcieliby pracować we własnej firmie i zdecydowanie rzadziej byliby skłonni do pracy w stowarzyszeniach i organizacjach społecznych (Zielona Góra 5,3%, Sulechów 41,7%, Nowa Sól 41,8%). Wybór pozostałych miejsc pracy (firma prywatna, instytucje publiczne) jest zbliżony we wszystkich miastach.

Wykres 23. Najbardziej odpowiednia praca a miejscowość nauki (%)

Typ szkoły nieznacznie różni wskazania uczniów dotyczące najbardziej odpowiedniego dla nich miejsca pracy. Własne firmy i firmy prywatne są częściej wskazywane jako odpowiednie dla uczniów szkół zawodowych niż liceów, jednocześnie częściej licealiści widzą się w pracy w instytucjach publicznych. Jest to konsekwencją wskazywanych wcześniej przez licealistów obszarów aktywności zawodowej w której chcą się lokować w przyszłości, takich jak medycyna, prawo, administracja, ekonomia, psychologia czy socjologia.

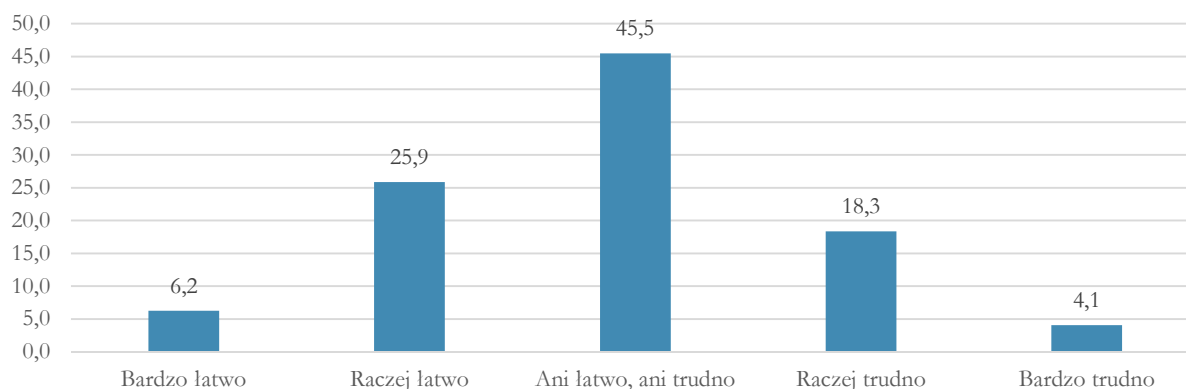

Wykres 24. Najbardziej odpowiednia praca a typ szkoły (%)

Ocena otwartości rynku pracy w ZNOF i możliwości znalezienia pracy są kolejnym analizowanym wątkiem. Opisane wcześniej plany migracyjne związane z poszukiwaniem pracy zawodowej zależą w dużej mierze od atrakcyjności (lub jej braku) lokalnego rynku pracy a także od jego otwartości. Nie wystarczą atrakcyjne miejsca pracy, muszą być jeszcze dostępne. Niemal połowa badanych uczniów (45,5%) uważa, że znalezienie pracy w ZNOF nie jest ani łatwe, ani trudne, jedna czwarta przychyliła się do opinii, że jest to raczej łatwe (25,9%) a 6,2%, że jest to bardzo łatwe. Problemy w znalezieniu pracy

przewiduje nieco ponad 20% badanych. Zauważalny jest umiarkowany optymizm, który wyraża się w przewidywaniach, że znalezienie pracy nie będzie przysparzało wielkich problemów.

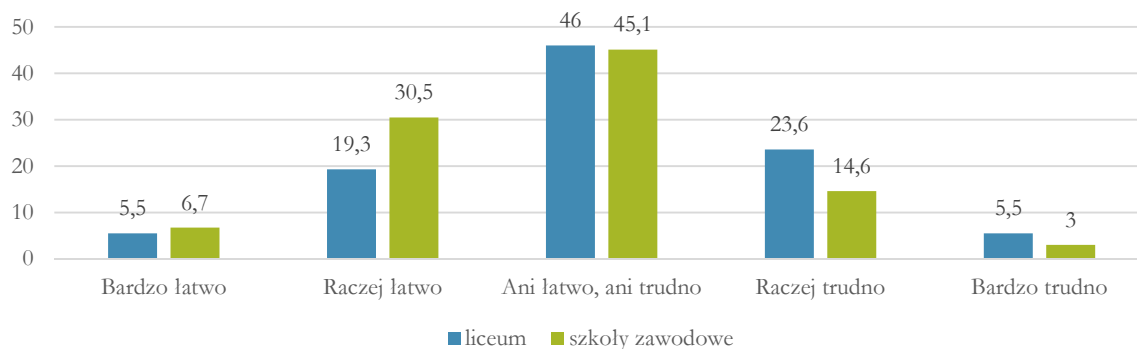
Łatwość znalezienia pracy na terenie ZNOF

Wykres 25. Ocena łatwości znalezienia pracy na terenie ZNOF (%)

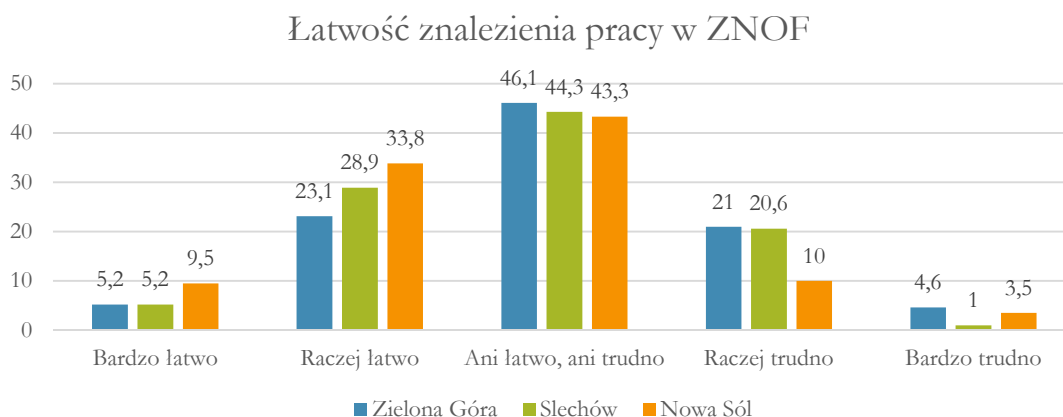
Więszymi optymistami są uczniowie szkół zawodowych, którzy na tym etapie kształcenia posiadają większe kompetencje zawodowe (doświadczenie wynikające z praktyk) i z tego powodu czują się nieco pewniej. Znalezienie pracy jako łatwe deklaruje 37,2% uczniów szkół zawodowych i 24,8% uczniów liceów.

Łatwość znalezienia pracy

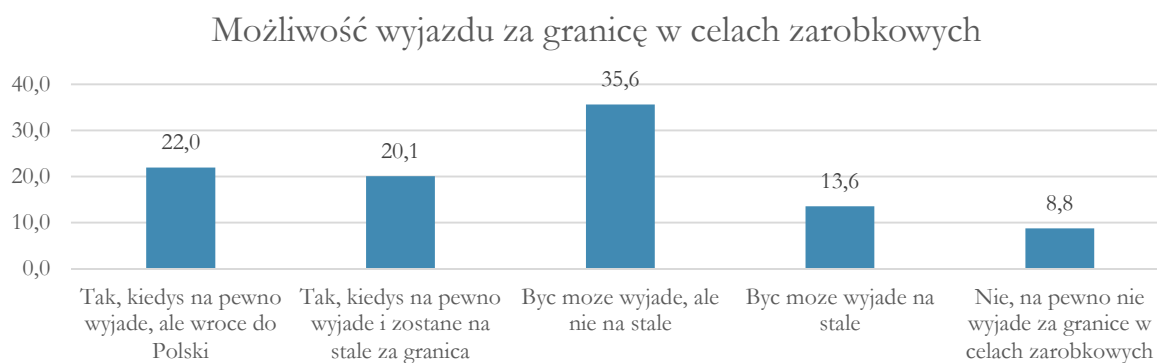
Wykres 26. Ocena łatwości znalezienia pracy w ZNOF a typ szkoły (%)

Opinie na temat łatwości znalezienia pracy są też uwarunkowana miejscowością, w której uczą się badani. Najbardziej optymistycznie na rynek pracy ZNOF patrzą uczniowie z Nowej Soli, 43,3% z nich uważa, że pracę można znaleźć raczej lub bardzo łatwo. Nieco bardziej sceptyczni są uczniowie z Sulechowa 34,1%, a najbardziej z Zielonej Góry 28,3%. Odnotowane różnice mogą wynikać z prężnie funkcjonującej w Nowej Soli strefy ekonomicznej i przejściu tego miasta w ostatnich dekadach od jednego z najwyższych poziomów bezrobocia w województwie do jednego z najniższych.

Wykres 27. Ocena łatwości znalezienia pracy w ZNOF a miejscowość nauki (%)

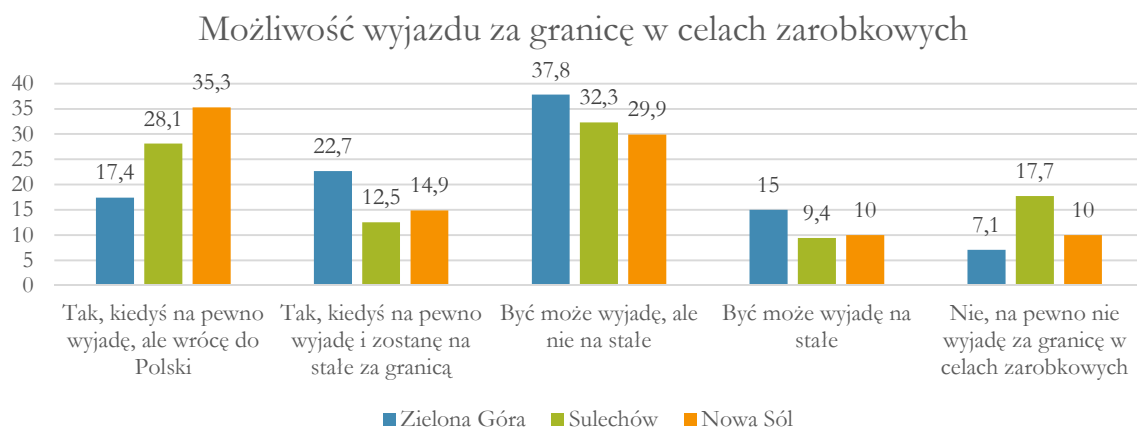
Pewność co do wyjazdu za granicę w celach zarobkowych deklaruje 42,1% z czego połowa (20,1%) chce pozostać za granicą na stałe a pozostali (22,0%) po jakimś czasie planują powrót. Niemal 50% badanych wypowiadając się na temat prawdopodobieństwa swojej pracy za granicą wybierała sformułowanie „być może wyjadę”. Takie deklaracje także uwzględniały wyjazdy na stałe (13,6%) i czasowe (być może wyjadę, ale nie na stałe – 35,6%). Zdecydowaną deklarację o niewyjeżdżaniu za granicę w celach zarobkowych wypowiedziało w badaniu 8,8% badanych. Uzyskane dane potwierdzają dużą gotowość do migracji zarobkowych, która przewija się we wszystkich analizowanych dotychczas odpowiedziach związanych z ruchliwością przestrzenną.

Wykres 28. Możliwość wyjazdu za granicę w celach zarobkowych (%)

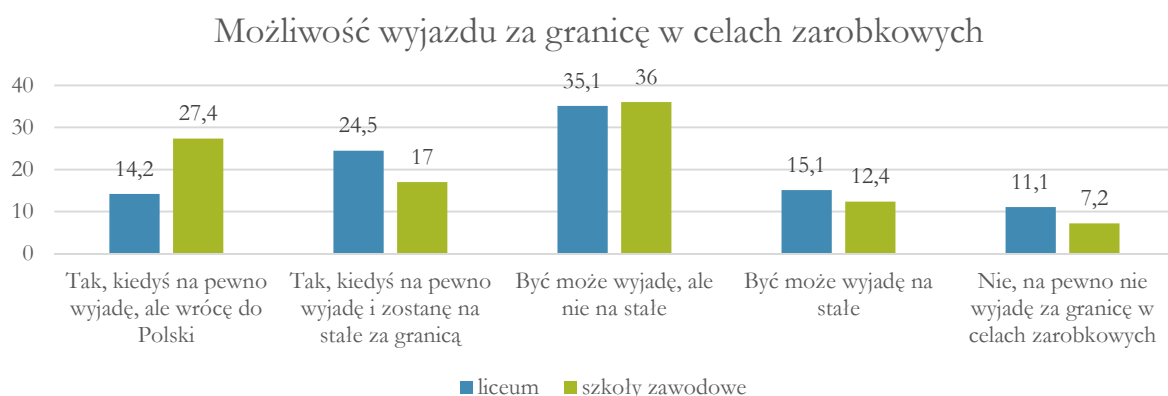
Zdecydowane deklaracje „na pewno wyjadę” charakteryzują przede wszystkim uczniów z Nowej Soli, 50,2% z nich obecnie jest o tym przekonana. Niższy, ale podobny poziom chęci wyjazdu w celach zarobkowych prezentują uczniowie zielonogórscy (40,1%) i sulechowscy (40,6%). Przedstawione wyżej deklaracje są jeszcze wewnętrznie zróżnicowane ze względu na chęć powrotu do Polski lub pozostanie za granicą na stałe. O wyjeździe i powrocie najczęściej są przekonani uczniowie z Nowej Soli (35,3%), Sulechowa (28,1%) i Zielonej Góry (17,4%). Na stałe za granicą chce pozostać ponad jedna piąta badanych uczniów z Zielonej Góry, 14,9% z Nowej Soli i 12,5% z Sulechowa.

Wykres 29. Możliwość wyjazdu za granicę w celach zarobkowych a miejscowość nauki (%)

O migracji definitywnej (stałej, osiedleńczej) myślą częściej uczniowie liceów (39,6%) niż szkół zawodowych (29,4%). Taki wniosek można sformułować po uwzględnieniu wszystkich deklaracji wyjazdów na stałe - bez względu na to czy obecnie są one mniej czy bardziej prawdopodobne. Tym samym uczniowie szkół zawodowych częściej traktują migracje zarobkowe w sposób instrumentalny, wyjechać, zarobić, wrócić. Takie stanowisko prezentuje 63,4% uczących się obecnie w przedostatnich klasach szkół zawodowych i 49,3% uczniów przedostatnich klas liceów.

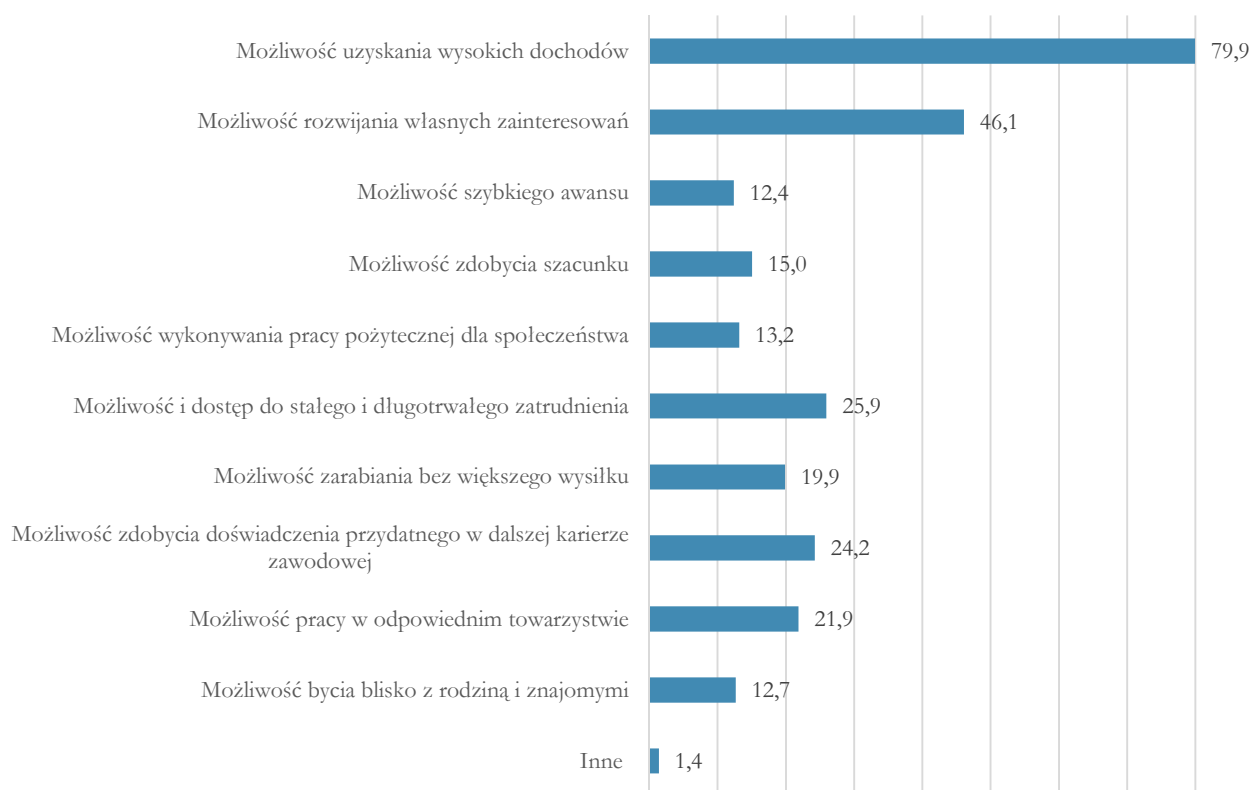

Wykres 30. Możliwość wyjazdu za granicę w celach zarobkowych a typ szkoły (%)

Badani uczniowie dość jednoznacznie wskazali na czynniki, które będą brali pod uwagę przy poszukiwaniu pracy. Najważniejsza jest możliwość uzyskania wysokich dochodów (79,9%) i możliwość rozwijania własnych zainteresowań (46,1%). Drugi wskazany czynnik wyraźnie ustępuje kryterium finansowemu, a poszukiwania dobrze płatnych miejsc pracy jak ustaliliśmy wcześniej w wielu przypadkach będzie się wiązało z koniecznością migracji do innych miejsc w kraju i za granicę. Dla jednej piątej badanych kryteriami, które będą istotne w poszukiwaniu pracy będą także stabilność zatrudnienia (25,9%), możliwość zdobycia doświadczenia potrzebnego w dalszej karierze (24,2%) i możliwość pracy

w odpowiednim towarzystwie (21,9%). Symptomatyczne dla młodych ludzi jest postrzeganie pracy w kategoriach ciągłych zmian, a nie stabilności. Uczniowie zdają sobie sprawę, że zmiany technologiczne i organizacyjne powodują, że o wiele bardziej prawdopodobne jest wykonywanie wielu prac często w różnych zawodach niż praca przez cały czas kariery w jednym miejscu na etacie. Na tym etapie życia (przygotowywanie się do wejścia na rynek pracy) dużo mniej istotne są takie elementy pracy jak możliwość szybkiego awansu (12,4%), możliwość bycia blisko ze znajomymi i rodziną (12,7%), wykonywanie pracy pożytecznej dla społeczeństwa (13,2%) czy możliwość zdobycia szacunku (15,0%).

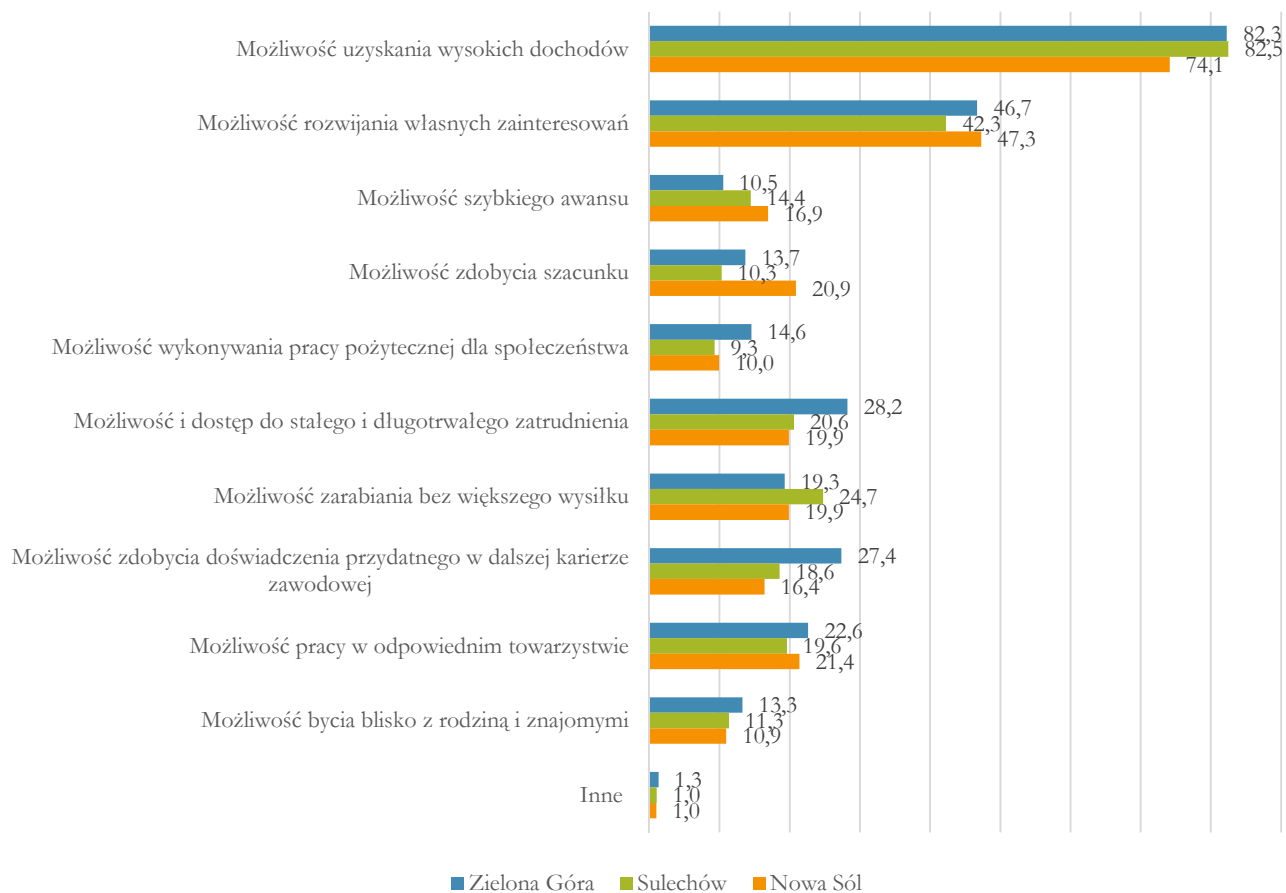
Czynniki ważne przy poszukiwaniu pracy

Wykres 31. Czynniki ważne przy poszukiwaniu pracy (%)

Preferencje związane z kryteriami poszukiwania pracy są zbliżone u uczniów ze wszystkich badanych miast. Czynnikiem finansowy jest dominujący, następnie tak jak ustaliliśmy wyżej rozwijanie własnych zainteresowań. Przy bardzo dużej zgodności opinii badanych uczniów warto odnotować trzy widoczne różnice. Uczniowie zielonogórscy nieco częściej niż pozostali poszukując pracy chcą zwracać uwagę na stałe i długotrwałe zatrudnienie a także na możliwość zdobycia doświadczenia przydatnego w dalszym kształceniu. Uczniowie nowosolscy częściej niż pozostali chcą wiązać przyszłą pracę z prestiżem i możliwością zdobycia szacunku.

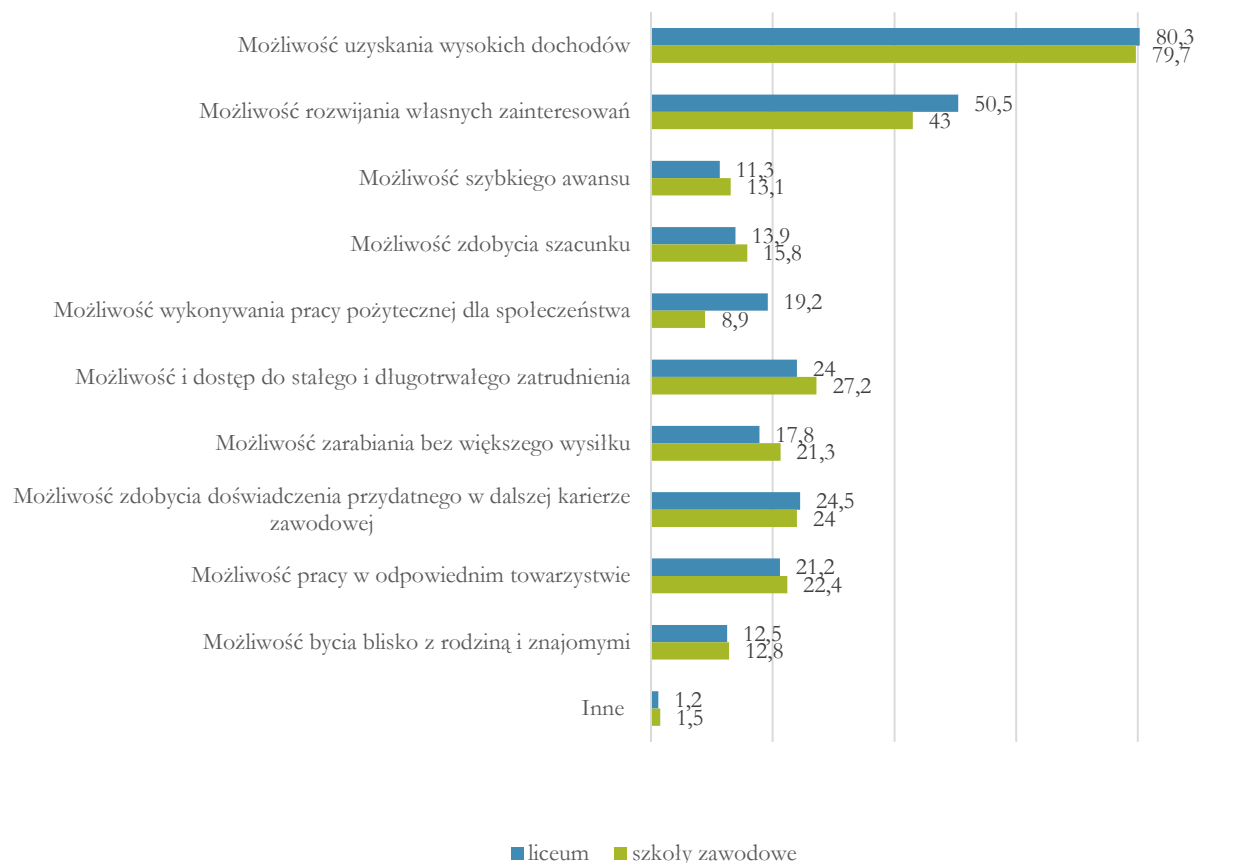
Czynniki ważne przy poszukiwaniu pracy

Wykres 32. Czynniki ważne przy poszukiwaniu pracy a miejscowość nauki (%)

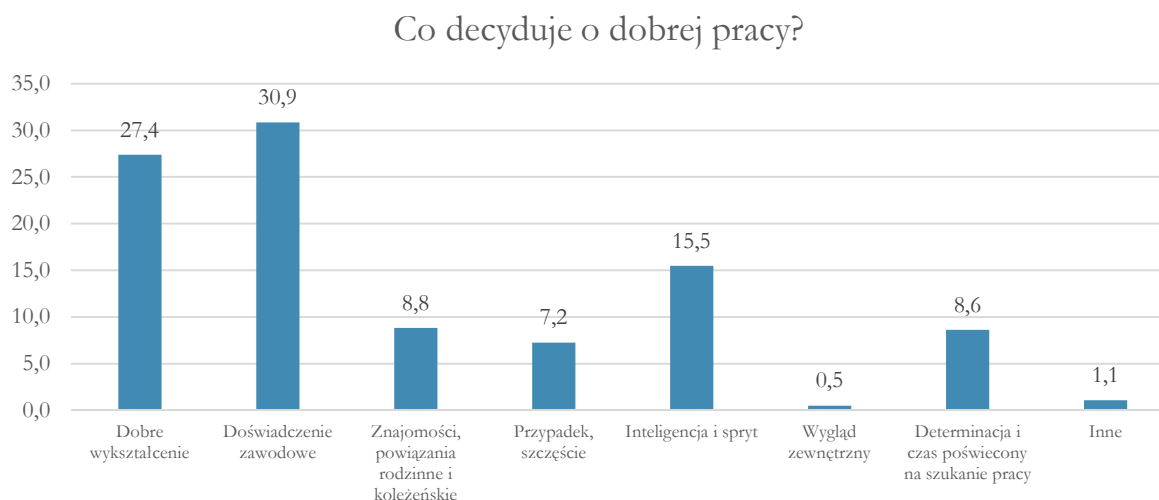
Typ szkoły tylko w jednym przypadku wykazuje nieco większe zróżnicowanie, dotyczy ono oczekiwań licealistów związanych z możliwością rozwijania własnych zainteresowań, ten czynnik jest dla nich ważniejszy (50,5%) niż dla uczniów szkół zawodowych (43,0%).

Czynniki ważne przy poszukiwaniu pracy

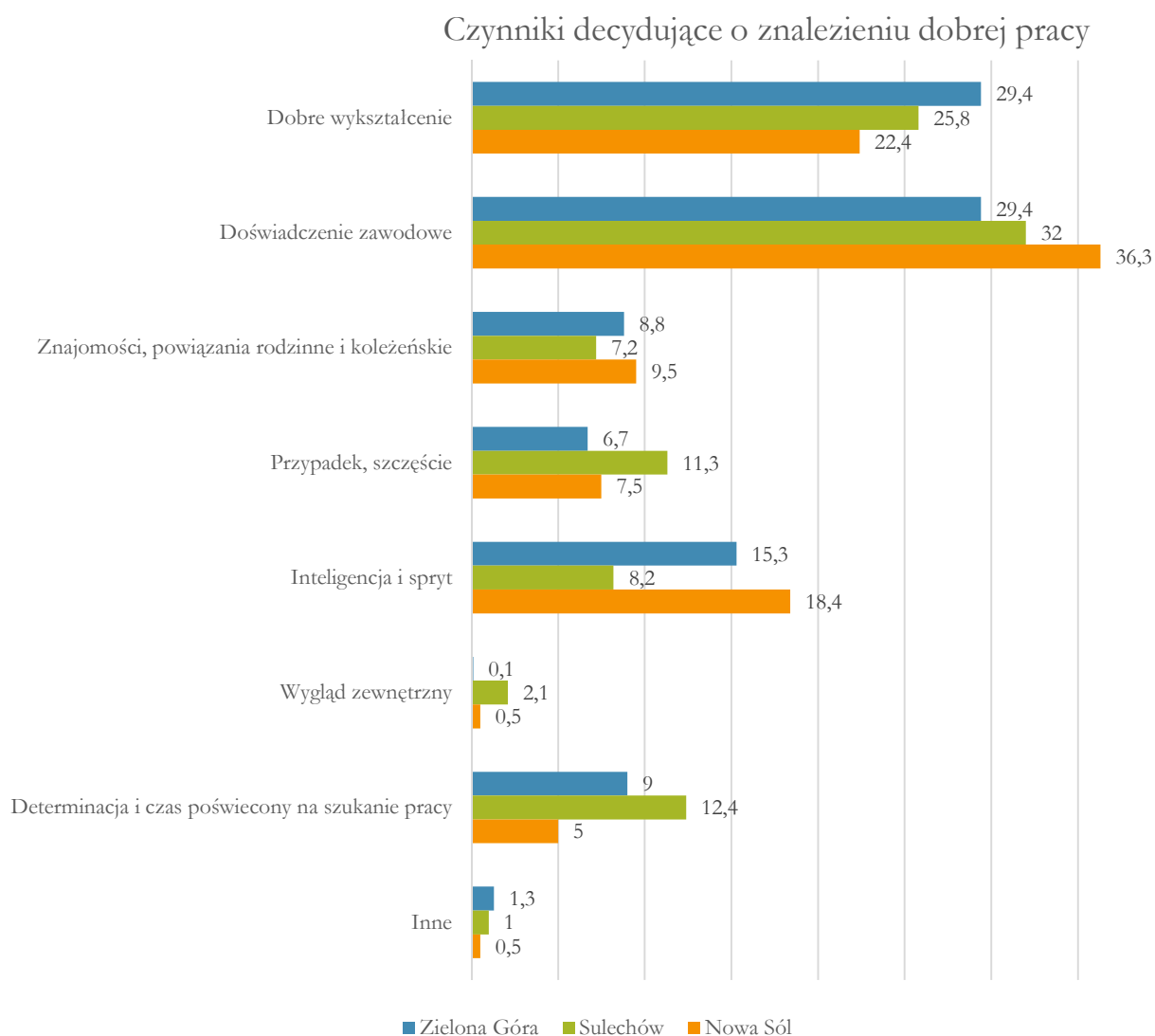
Wykres 33. Czynniki ważne przy poszukiwaniu pracy a typ szkoły (%)

Najbardziej istotnymi czynnikami związanymi ze znalezieniem dobrej pracy są zdaniem badanych doświadczenie zawodowe (30,9%) i dobre wykształcenie (27,4%). Oba czynniki wynikają z osobistego zaangażowania uczniów w naukę i zdobywanie doświadczeń na rynku pracy. Powiązane są też mocno z placówkami oświatowymi, które przekazują wiedzę w procesie dydaktycznym i uczą zawodu na zajęciach praktycznych. Mniejsze znaczenie w poszukiwaniu pracy badani przypisują cechom osobowościowym (inteligencji i sprytowi – 15,5%) i społecznym (znajomościom i powiązaniom rodzinnym 8,8%). Niewielkie znaczenie ma ich zdaniem także przypadek i szczęście (7,2%) i determinacja w poszukiwaniu pracy (8,6%). Rynek pracy postrzegany jest przez badanych uczniów jako rządzący się dość jasnymi prawami merytokratycznymi, nagradzani są ci, którzy posiadają większe kompetencje.

Wykres 34. Czynniki decydujące o znalezieniu dobrej pracy (%)

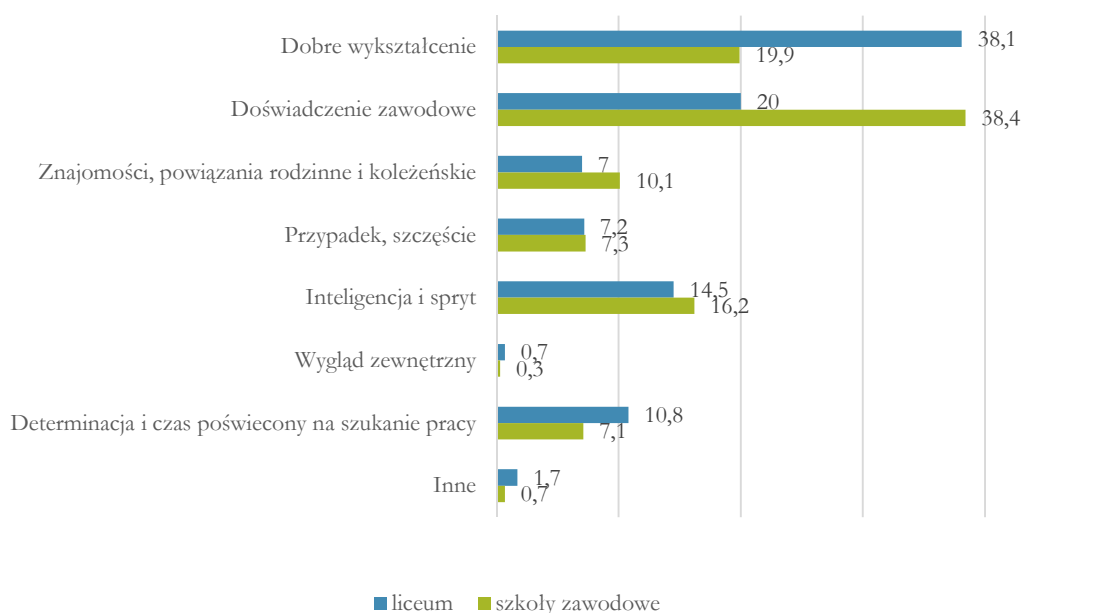
Czynniki decydujące o znalezieniu dobrej pracy są dość wyraźnie zróżnicowane ze względu na miasto, w którym uczą się badani. Widoczne są dwie prawidłowości. Uczniowie zielonogórcy większe znaczenie niż sulechowscy i nowosolscy przypisują dobremu wykształceniu (Zielona Góra – 29,4%; Sulechów – 25,8%; Nowa Sól – 22,4%). Z kolei uczniowie z Nowej Soli po raz kolejny w analizach wydają się bardziej pragmatyczni, przypisując doświadczeniu zawodowemu większe znaczenie w poszukiwaniu dobrej pracy. Tutaj rozkład wyników jest odwrotny do prezentowanych powyżej (Nowa Sól – 36,3%; Sulechów – 32,0%; Zielona Góra – 29,4%). Dodatkowo uczniowie z Nowej Soli przypisują większe znaczenie niż pozostali inteligencji i sprytowi a także znajomościom i powiązaniom rodzinno-koleżeńskim. Upatrują więc większej sprawczości czynników zewnętrznych, nie zmienia to jednak ogólnego wniosku, w którym stwierdziliśmy, że rynek pracy nagradza osoby przede wszystkim kompetentne, a nie sprytne.

Wykres 35. Czynniki decydujące o znalezieniu dobrej pracy, a miejscowość nauki (%)

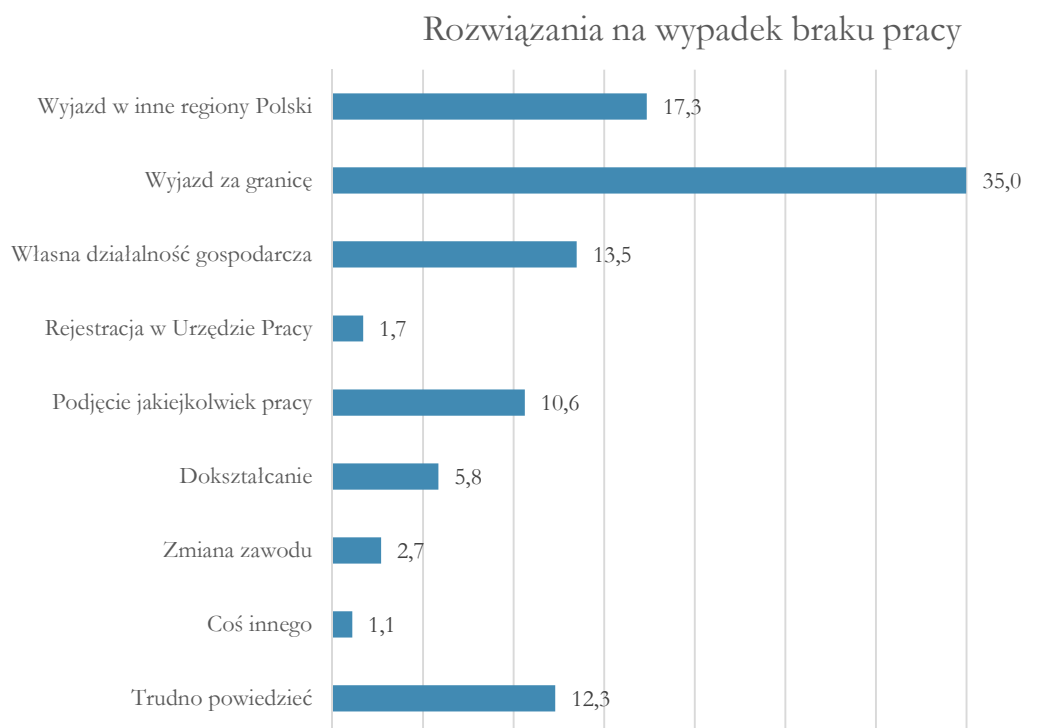
Typ szkoły wpływa na różnicowanie opinii uczniów dotyczące czynników decydujących o znalezieniu dobrej pracy. Uczniowie liceów największą wagę przypisują dobremu wykształceniu, a uczniowie szkół zawodowych doświadczeniu zawodowemu. Takie różnicowanie wydaje się naturalne z punktu widzenia różnicowania procesu dydaktycznego w obu typach szkół.

Czynniki decydujące o dobrej pracy

Wykres 36. Czynniki decydujące o znalezieniu dobrej pracy a typ szkoły (%)

W badaniu staraliśmy się także poznać prawdopodobne strategie radzenia sobie uczniów na rynku pracy w razie pojawienia się problemów z zatrudnieniem. Przypomnijmy, że jedna piąta badanych przewiduje duże trudności w znalezieniu pracy na terenie planowanego ZNOF. Jednym z najbardziej prawdopodobnych sposobów radzenia sobie z brakiem możliwości znalezienia pracy byłyby wyjazdy za granicę (35,0%). Ten model postępowania jest dobrze znany młodym polskim pracownikom, którzy w taki sposób radzili sobie z brakiem możliwości znalezienia pracy po akcesji Polski do Unii Europejskiej i likwidowaniu formalnych barier podejmowania pracy za granicą. Szacuje się, że po roku 2005 wyjechało z Polski ponad milion osób poniżej 35 roku życia. W sytuacji nasilonych migracji zagranicznych model ten jest znany z doświadczenia bliskich lub znajomych, może być powielany i znajduje często naśladowców wśród najmłodszych. Drugim sposobem radzenia sobie z sytuacją braku pracy jest także migracja, ale mająca charakter wewnętrzny w inne regiony Polski (17,3%). W konsekwencji najbardziej prawdopodobne scenariusze dla ponad 50% to poszukiwanie pracy poza obecnym miejscem zamieszkania. Trudno oszacować jakie jest prawdopodobieństwo zmaterializowania się strategii migracyjnych w przyszłości, ale już sam fakt tak licznych wskazywania powinien budzić obawy w kontekście planów rozwojowych dotyczących społeczności lokalnej planowanego ZNOF. Znacznie rzadziej wskazywanym rozwiązaniem w sytuacji braku możliwości znalezienia pracy jest rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej (13,5%) i podjęcie jakiegokolwiek pracy (10,6%). Jeszcze mniej atrakcyjne wydają się dla badanych dokończanie (5,8%) i zmiana zawodu (2,7%). A już zupełnie nieistotna okazuje się rejestracja w Urzędzie Pracy, instytucja ta w opiniach badanych jest niemal niewidoczna i rokuje bardzo małe nadzieje na rozwiązanie problemu bezrobocia.

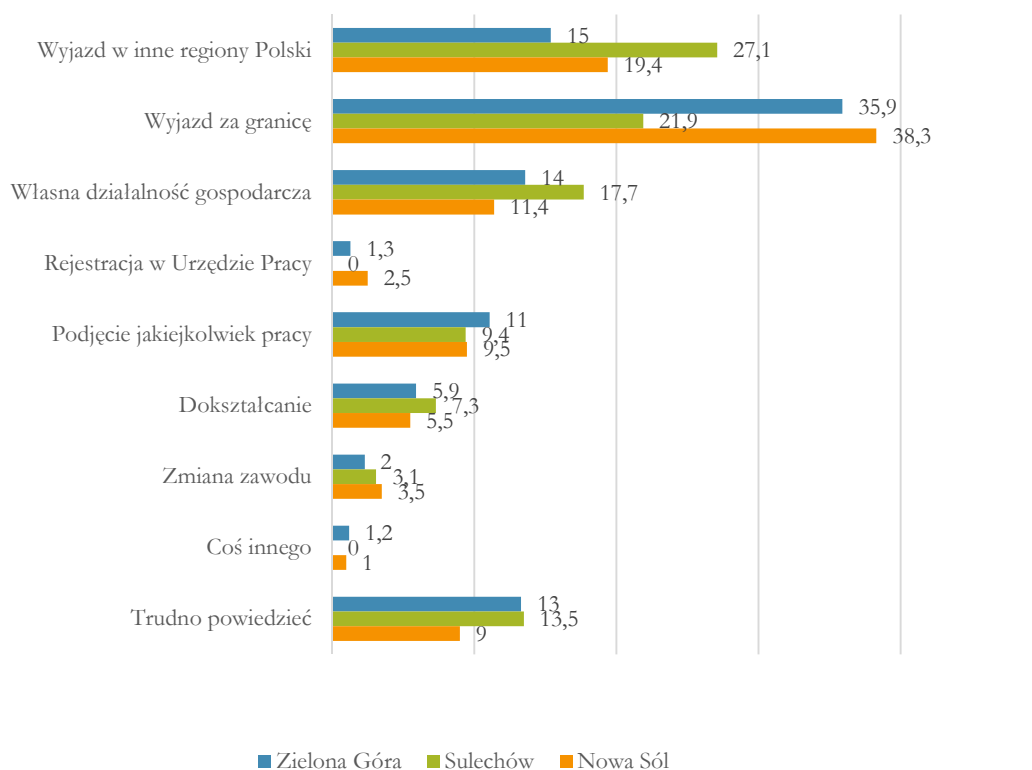

Wykres 37. Rozwiązania na wypadek problemów ze znalezieniem pracy (%)

Wyjazdy zagraniczne są częściej wskazywane jako dobre rozwiązanie w przypadku braku pracy przez uczniów z Nowej Soli i Zielonej Góry, a zarobkowe migracje wewnętrzne przez uczniów z Sulechowa. Bez względu na to zróżnicowanie uczniowie ze wszystkich miast prezentują wysoki poziom gotowości do wyjazdu w celu poszukiwania pracy, migracja jest więc w ich przypadku najpoważniejszą strategią radzenia sobie z problemem.

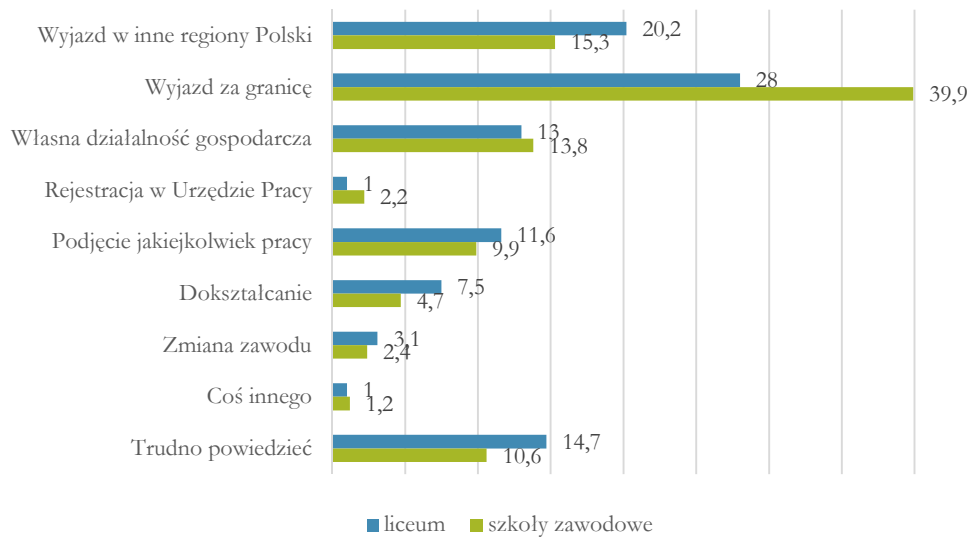
Rozwiązania na wypadek braku pracy

Wykres 38. Rozwiązania na wypadek problemów ze znalezieniem pracy a miejscowość nauki (%)

Wyjazd za granicę jako strategię radzenia sobie z problemem bezrobocia częściej deklarują uczniowie szkół zawodowych (szkoły zawodowe 39,9%; licea 28,0%) a migracje wewnętrzne uczniowie liceów (licea 20,2%; szkoły zawodowe 15,3%).

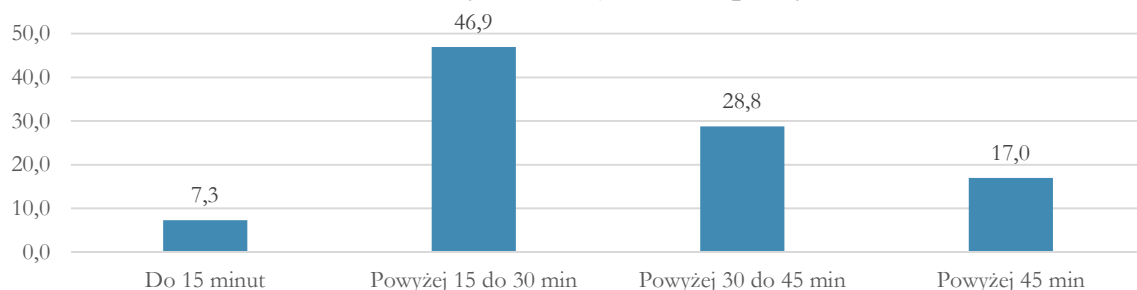
Rozwiązania na wypadek braku pracy

Wykres 39. Rozwiązania w sytuacji problemów ze znalezieniem pracy (%)

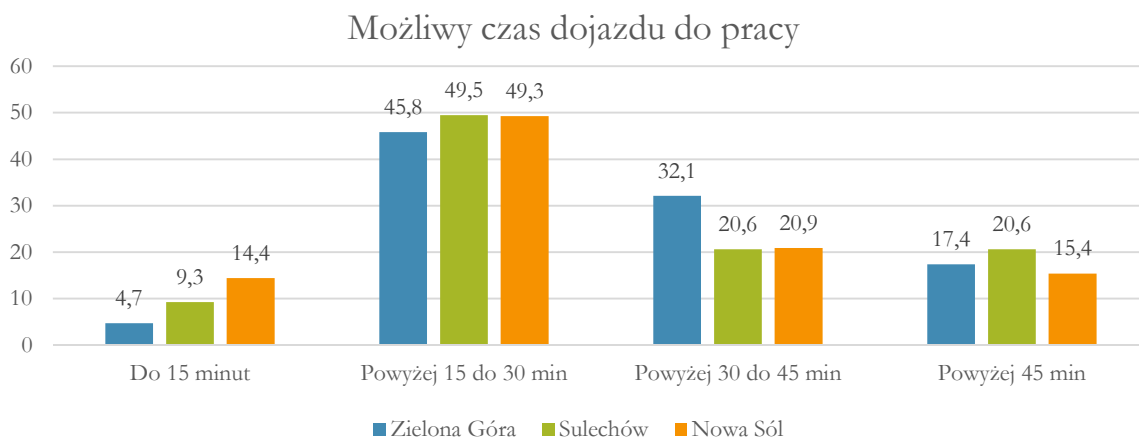
Mobilność przestrzenna jest cechą charakteryzującą współczesne społeczeństwa. Można o niej mówić w kontekście trwałych przemieszczeń w poszukiwaniu optymalnego miejsca do życia i rozwoju, można też ją charakteryzować w kontekście migracji wahadłowych, charakteryzujących się codziennymi dojazdami do miejsca pracy lub nauki. W badaniu sporo miejsca poświęciliśmy gotowości uczniów do migracji trwałych (zagranicznych, krajowych), interesował nas także drugi typ, migracje wahadłowe. Zadając pytanie o możliwy czas dojazdu do pracy, chcieliśmy oszacować gotowość uczniów do podejmowania pracy poza swoją miejscowością jednak znajdującą się na terenie ZNOF. Większość badanych (54,2%) chciałaby dojeżdżać do pracy nie dłużej niż 30 minut, oznacza to, że najczęściej byłyby to praca w tej samej miejscowości lub na jej obrzeżach. Dla 45,8% badanych uczniów dojazdy do pracy mogłyby być dłuższe, powyżej 30 minut. W tym przypadku można mówić o gotowości podjęcia pracy w innych miejscowościach np. dojazdach z Zielonej Góry do Nowej Soli czy Sulechowa.

Możliwy czas dojazdu do pracy

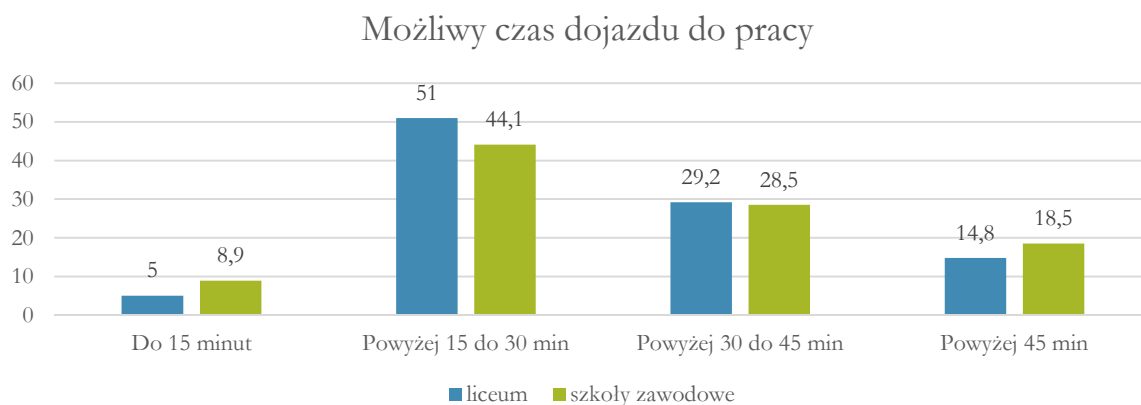
Wykres 40. Możliwy deklarowany czas dojazdu do pracy (%)

Akceptowany czas dojazdu do pracy jest zróżnicowany ze względu na miejscowość z jakiej pochodzą uczniowie. Do 30 minut chcieliby najczęściej dojeżdżać uczniowie ze szkół nowosolskich (63,7%), następnie sulechowskich (58,8%) i zielonogórskich (50,5%). Dokładnie w odwrotnej kolejności (Zielona Góra, Sulechów, Nowa Sól) przedstawia się gotowość do pokonywania większych dystansów w dojazdach do pracy.

Wykres 41. Możliwy czas dojazdu do pracy a miejscowość nauki (%)

Typ szkoły nie ma wpływu na możliwy czas dojazdów do pracy.

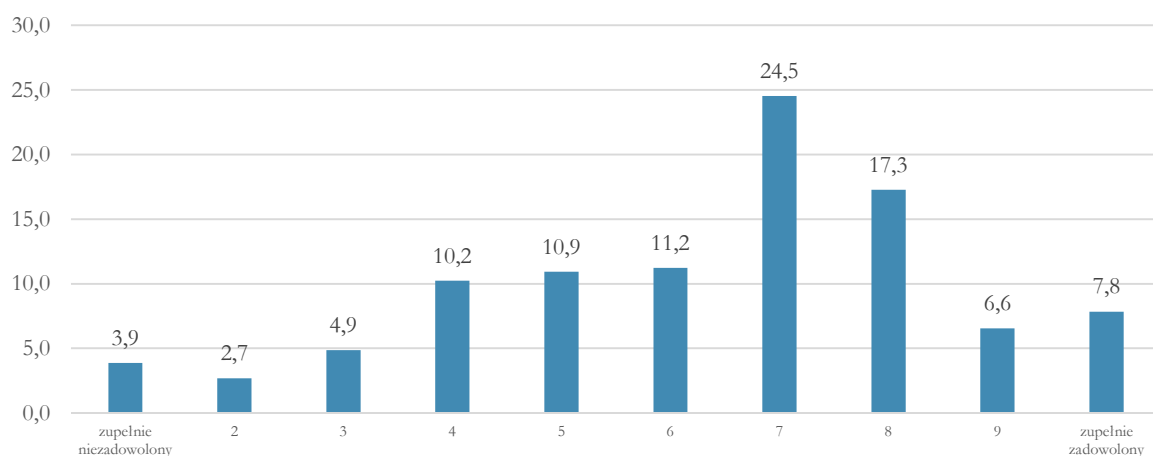
Wykres 42. Możliwy czas dojazdu do pracy a typ szkoły (%)

Plany edukacyjne i ewaluacja kształcenia

Dla badanej młodzieży edukacja jest najważniejszym obszarem ich obecnej aktywności. Wyposaża w wiedzę i umiejętności, decyduje o wykonywanym zawodzie, kształtuje relacje społeczne. Na obecnym

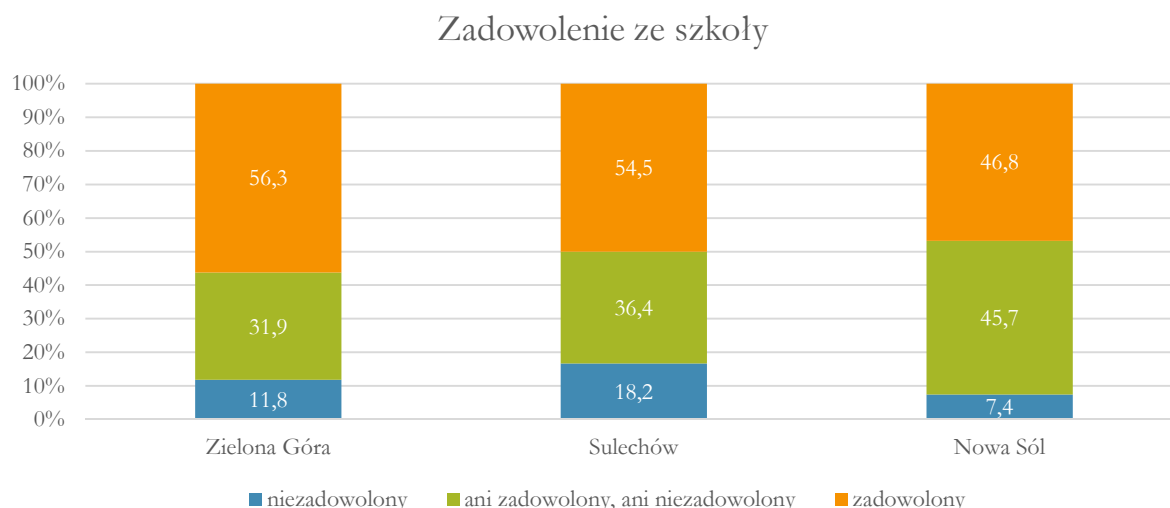
etapie kształcenia (przedostatnie klasy szkół ponadpodstawowych) pozwala także uczniom na ocenę trafności dokonywanych wyborów związanych z przygotowaniem do dalszej edukacji lub zawodu. Dokonana ocena może także wpływać na wybory edukacyjne na kolejnych etapach kształcenia. Badani zostali poproszeni o wyrażenie swojej opinii na temat własnej szkoły na skali od 1 do 10 gdzie 1 była oceną najniższą a 10 oceną najwyższą. Porównując najwyższą (7,8%) i najniższą ocenę na skali (3,9%) można powiedzieć, że niemal dwukrotnie więcej uczniów jest bardzo zadowolonych niż bardzo niezadowolonych ze swojej szkoły. Ogólny rozkład wyników pokazuje, że większość uczniów jest zadowolonych ze swoich szkół. Taki obraz uzyskujemy w analizie pojedynczych ocen na skali a także gdy poddajemy je rekodowaniu. Tworząc pięć kategorii ocen (zsumowane kategorie 1-2; 3-4; 5-6; 7-8; 9-10) można powiedzieć, że 14,4% to najbardziej zadowoleni, zadowoleni 41,8%, ani zadowoleni, ani niezadowoleni (22,1%), raczej niezadowoleni 15,1% i zdecydowanie niezadowoleni 6,6%.

Zadowolenie ze szkoły

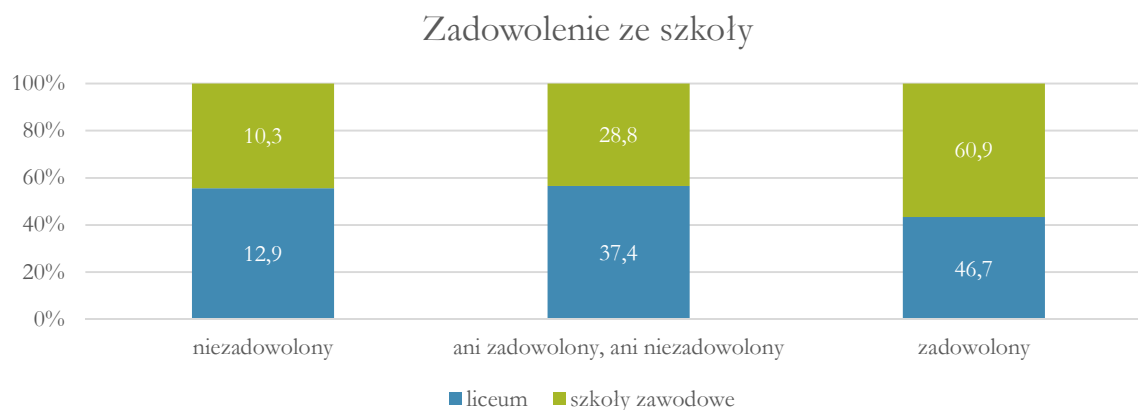
Wykres 43. Poziom zadowolenia ze szkoły (%)

Zadowolenie z własnej szkoły jest w pewnym stopniu uwarunkowane miastem, w którym usytuowane są placówki edukacyjne. I tak najbardziej zadowoleni z własnych szkół są uczniowie uczący się w Zielonej Górze (56,3%), następnie w Sulechowie (54,5%) i Nowej Soli (46,8%). Rozkład ocen labilnych (ani zadowoleny, ani niezadowolony) jest także uwarunkowany miejscowością, przy czym najwięcej takich wskazań odnotowujemy w Nowej Soli (45,7%) a najmniej w Zielonej Górze (31,9%). Dość klarowny obraz zadowolenia uczniów ze swoich szkół burzy odsetek zadeklarowanych niezadowolonych, których jest najwięcej w Sulechowie (18,2%) a najmniej w Nowej Soli (7,4%).

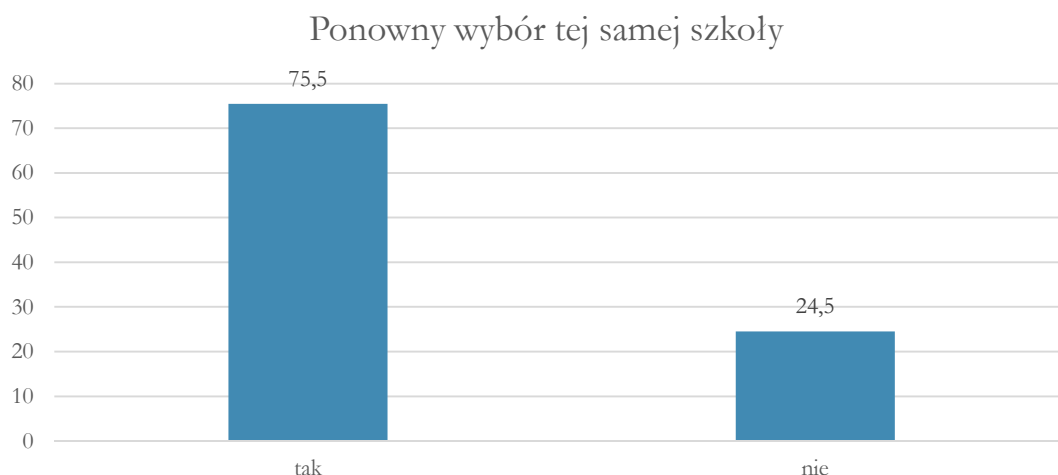
Wykres 44. Zadowolenie ze szkoły a miejscowość nauki (%)

Innym kryterium, które zostało uwzględnione w analizach zadowolenia z własnej szkoły jest jej typ (licea ogólnokształcące, szkoły zawodowe). Wyniki wskazują na większe zadowolenie z własnych szkół uczniów uczęszczających do szkół zawodowych (60,9%) (technika, zasadnicze szkoły zawodowe) niż liceów ogólnokształcących (46,7%).

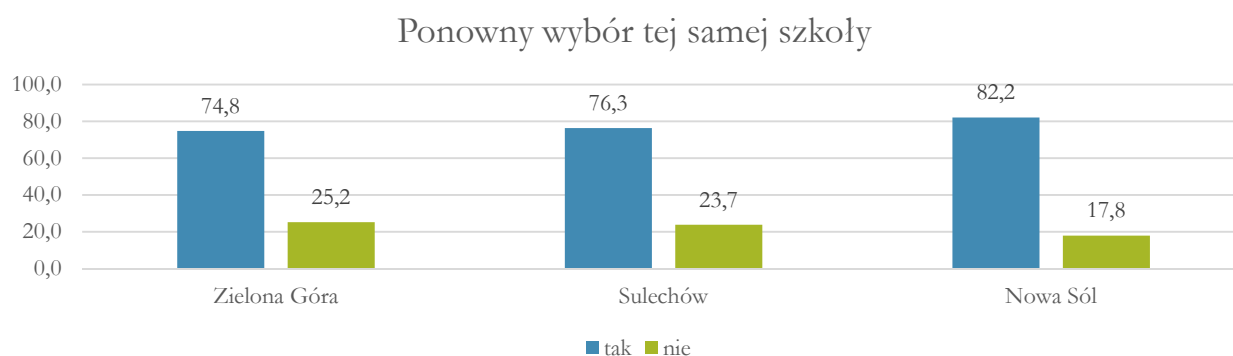
Wykres 45. Zadowolenie ze szkoły a typ szkoły (%)

Jeszcze jednym wskaźnikiem, który informuje o zadowoleniu lub niezadowoleniu z własnej szkoły jest deklaracja dotycząca jej ponownego wyboru. Mimo, że zdecydowana większość uczniów (75,5%) ponownie wybrałaby obecną szkołę, to jednak dla niemal jednej czwartej badanych uczniów (24,5%) wybór był niewłaściwy i nie wybraliby ponownie tej samej szkoły.

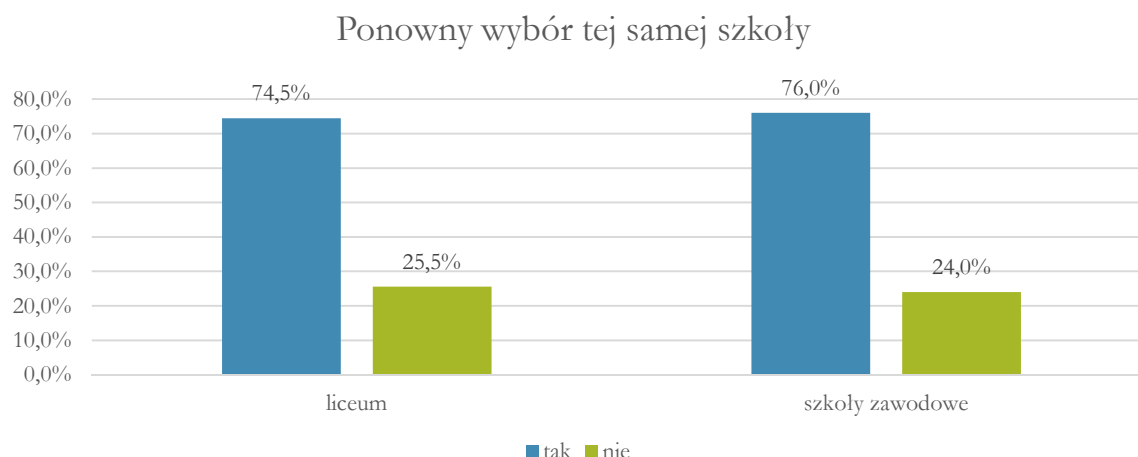
Wykres 46. Deklaracje dotyczące wyboru tej samej szkoły, gdyby była taka możliwość (%)

Uwzględniając miasto, w którym uczniowie uczęszczają do szkoły ponadpodstawowej, najczęściej mając taką możliwość inne szkoły wybraliby uczniowie z Zielonej Góry (25,2%), nieco rzadziej z Sulechowa (23,7%) i najrzadziej z Nowej Soli (17,8%). Taki sposób pomiaru zadowolenia uczniów ze szkoły, pokazuje inny rozkład wyników, w których to uczniowie z Nowej Soli w największym stopniu są zadowoleni a nie jak poprzednio z Zielonej Góry.

Wykres 47. Deklaracje dotyczące wyboru tej samej szkoły, gdyby była taka możliwość a miejscowość nauki (%)

Typ szkoły nie różnicuje chęci ponownego wyboru tej samej szkoły, trzy czwarte uczniów liceum i szkół zawodowych chciałoby się uczyć ponownie w tych samych szkołach. Warto jednak pamiętać, że jedna czwarta uczniów nie dokonała właściwego wyboru albo zawiodła się przebiegiem dotychczasowej nauki.

Wykres 48. Deklaracje dotyczące wyboru tej samej szkoły, gdyby była taka możliwość a typ szkoły (%)

Pogłębiając wiedzę na temat oceny szkół do których uczęszczają uczniowie zaproponowano badanym katalog umiejętności, w które szkoła powinna ich wyposażać. Odwołują się one do umiejętności związanych z kontynuacją nauki, podejmowaniem pracy zawodowej czy kompetencji społecznych. Spośród wszystkich działań zaproponowanych w katalogu, najczęściej badani uczniowie wskazywali na pomaganie innym (63,8%), jako umiejętność, która została ukształtowana w trakcie dotychczasowej edukacji. Ta kompetencja społeczna związana z empatią i chęcią działania na rzecz innych jest niewątpliwie cenna i kształtuje się raczej w działaniu niż teoretycznych rozważaniach na ten temat. Zestawiając ją z innymi kompetencjami społecznymi wskazanymi w pytaniu należy zauważyć, że rzadziej badani są przygotowani przez szkołę do uczestniczenia w formach wolontaryjnych (47,0%) czy zaangażowania obywatelskiego (43,9%).

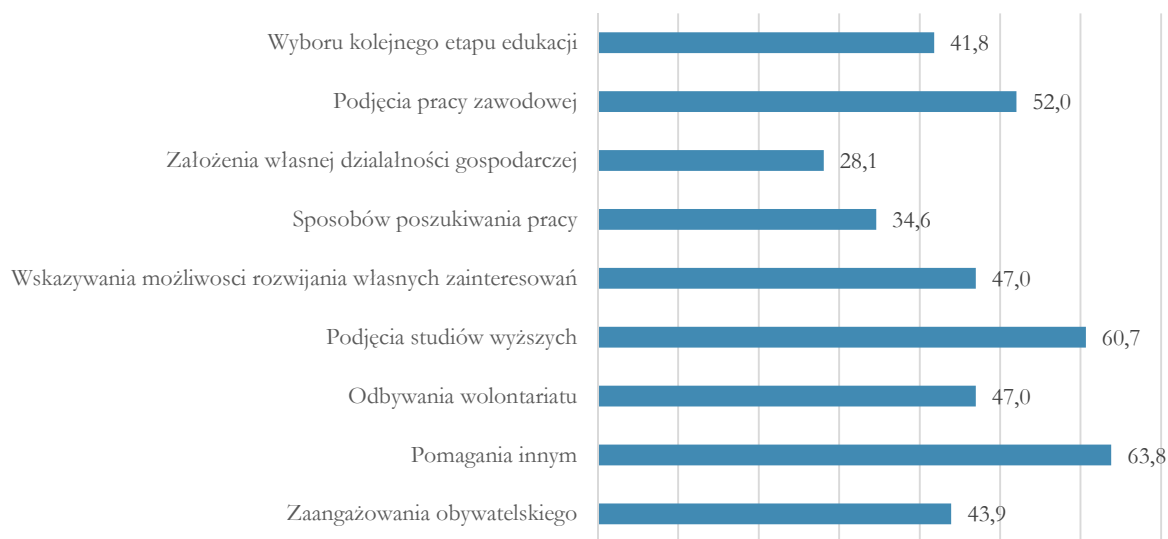
W opiniach uczniów szkoła w dużym stopniu przygotowuje ich także do podjęcia studiów wyższych (60,7%). Mimo, że obecnie uczelnie zmagają się raczej z niedoborem kandydatów niż ich nadmiarem, to taka ocena uczniów świadczy o dobrym poziomie edukacji i pewności absolwentów, że mogą kontynuować naukę na poziomie wyższym. Znacznie gorzej uczniowie oceniają swoje szkoły w kontekście przygotowania ich do wyboru kolejnego etapu edukacji. Prawie 60% badanych nie uzyskuje pomocy w tej kwestii w szkole. Na decyzje edukacyjne zwykle wpływ mają także rodzice czy znajomi, ale nie zwalnia to instytucji edukacyjnych a w szczególności doradców zawodowych do badania i kształtowania decyzji dotyczących wyboru optymalnego zawodu przez uczniów.

Analizując problematykę wyposażenia uczniów w umiejętności związane z rynkiem pracy należy zwrócić uwagę, że na kształtowanie umiejętności zawodowych w dużej mierze będzie wpływał typ szkoły. Szczegółowo tym problemem zajmiemy się w dalszej części analizy. O ile ponad 50% uczniów deklaruje, że szkoła przygotowuje ich do podjęcia pracy zawodowej, to inne umiejętności z nią związane wymieniane były przez uczniów najrzadziej. I tak tylko 28,1% badanych stwierdza, że szkoła przygotowuje ich do założenia własnej firmy a 34,6% ma wiedzę dotyczącą sposobów poszukiwania

pracy. Łącznie wymienione umiejętności społeczne i związane z dalszą edukacją są częściej przekazywane uczniom niż inne związane z pracą zawodową i radzeniem sobie na rynku pracy.

Odrębną umiejętnością, do której przygotowywać powinny szkoły jest pokazywanie uczniom możliwości rozwijania własnych zainteresowań. Niespełna 50% uczniów deklaruje, że w ich szkole podejmowane były tego typu działania.

Do jakich działań przygotowuje szkoła?

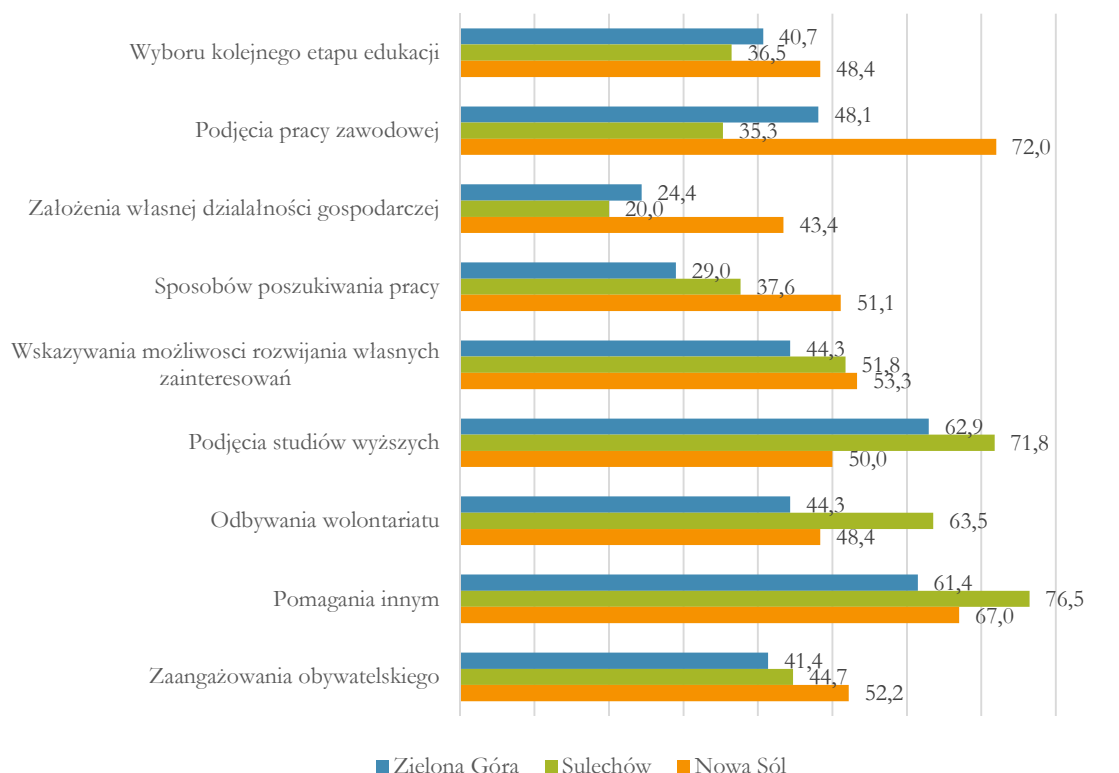

Wykres 49. Do jakich działań przygotowuje szkoła? (%)

Przygotowanie uczniów do podejmowania działań związanych z rynkiem pracy, dalszą edukacją, aktywnością społeczną i możliwością realizacji własnych zainteresowań zróżnicowane jest ze względu na miasto, w którym edukacja ma miejsce. Szkoły nowosolskie wyraźnie odbiegają od pozostałych w obszarze działań związanych z rynkiem pracy. Uczniowie tych szkół czują się najlepiej przygotowani do podjęcia pracy zawodowej (72,0%), założenia własnej działalności gospodarczej (43,4%) i sposobów poszukiwania pracy (51,1%). Częściej też niż pozostali uczniowie czują się przygotowani do wyboru kolejnego etapu edukacji (48,4%) i ogólnego zaangażowania obywatelskiego (52,2%). Uczniowie z Sulechowa wyróżniają się na tle uczniów z innych miast kompetencjami społecznymi takimi jak pomaganie innym (76,5%) czy aktywność wolontaryjna (63,5%). Ponadto czują się najbardziej przygotowani przez szkołę do podjęcia studiów wyższych (71,8%). Uczniowie zielonogórscy w każdym z badanych aspektów gorzej oceniają te działania, do których powinna przygotowywać ich szkoła. Podsumowując można powiedzieć, że szkoły nowosolskie w większym stopniu nastawione są na przygotowanie uczniów do wejścia na rynek pracy a sulechowskie na wyposażenie ich w kompetencje społeczne.

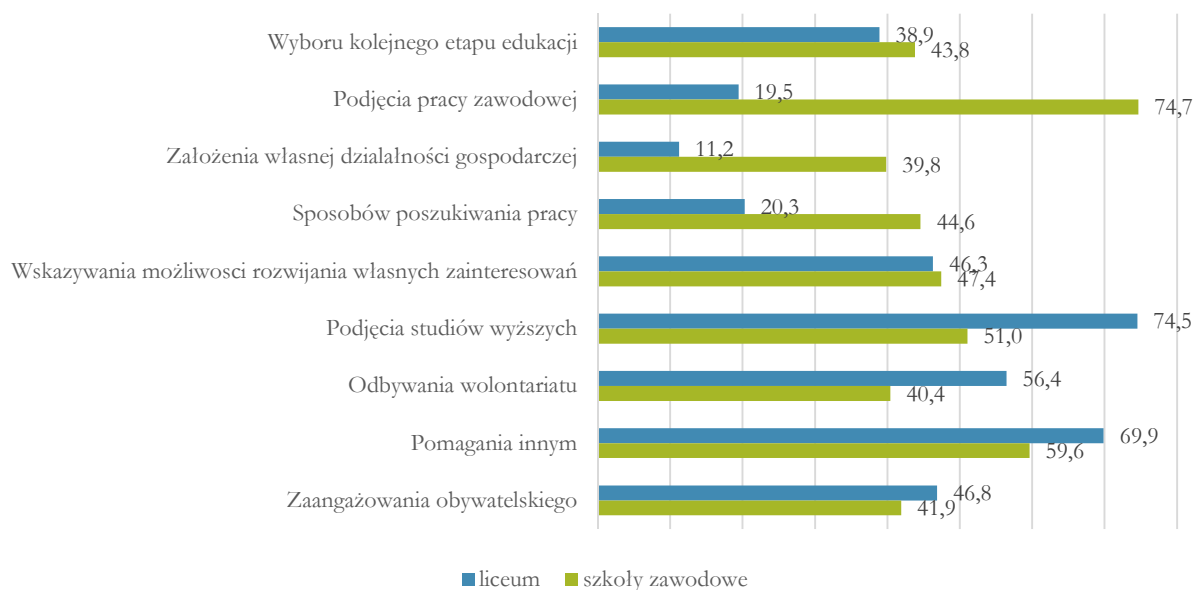
Do jakich działań przygotowuje szkoła?

Wykres 50. Do jakich działań przygotowuje szkoła a miejscowość nauki (%)

Uwzględniając w analizach zmienną typ szkoły (liceum, szkoły zawodowe) widać wyraźnie wpływ ich profilu na działania, do których przygotowuje się uczniów. Uczniowie liceów przygotowani są przede wszystkim do kontynuowania nauki i podjęcia studiów wyższych (74,5%), a także częściej wyposażeni są w kompetencje społeczne takie jak pomaganie innym (69,9%), odbywanie wolontariatu (56,4%) czy zaangażowanie obywatelskie (46,8%). Uczniowie szkół zawodowych zdecydowanie częściej przygotowani są do podjęcia pracy zawodowej (74,7%), sposobów poszukiwania pracy (44,6%), założenia własnej działalności gospodarczej (39,8%). W szkołach zawodowych także częściej niż w liceach przygotowuje się uczniów do wyboru kolejnego etapu edukacji (43,8%) i rozwijania własnych zainteresowań (47,4%). O ile oczywiste są różnice pomiędzy szkołami zawodowymi i liceami związane z rynkiem pracy, o tyle nieco zaskakujące są wyniki wskazujące szkoły zawodowe jako lepiej przygotowujące uczniów do rozwijania własnych zainteresowań i przede wszystkim wyboru kolejnego etapu edukacji.

Do czego przygotowuje szkoła?

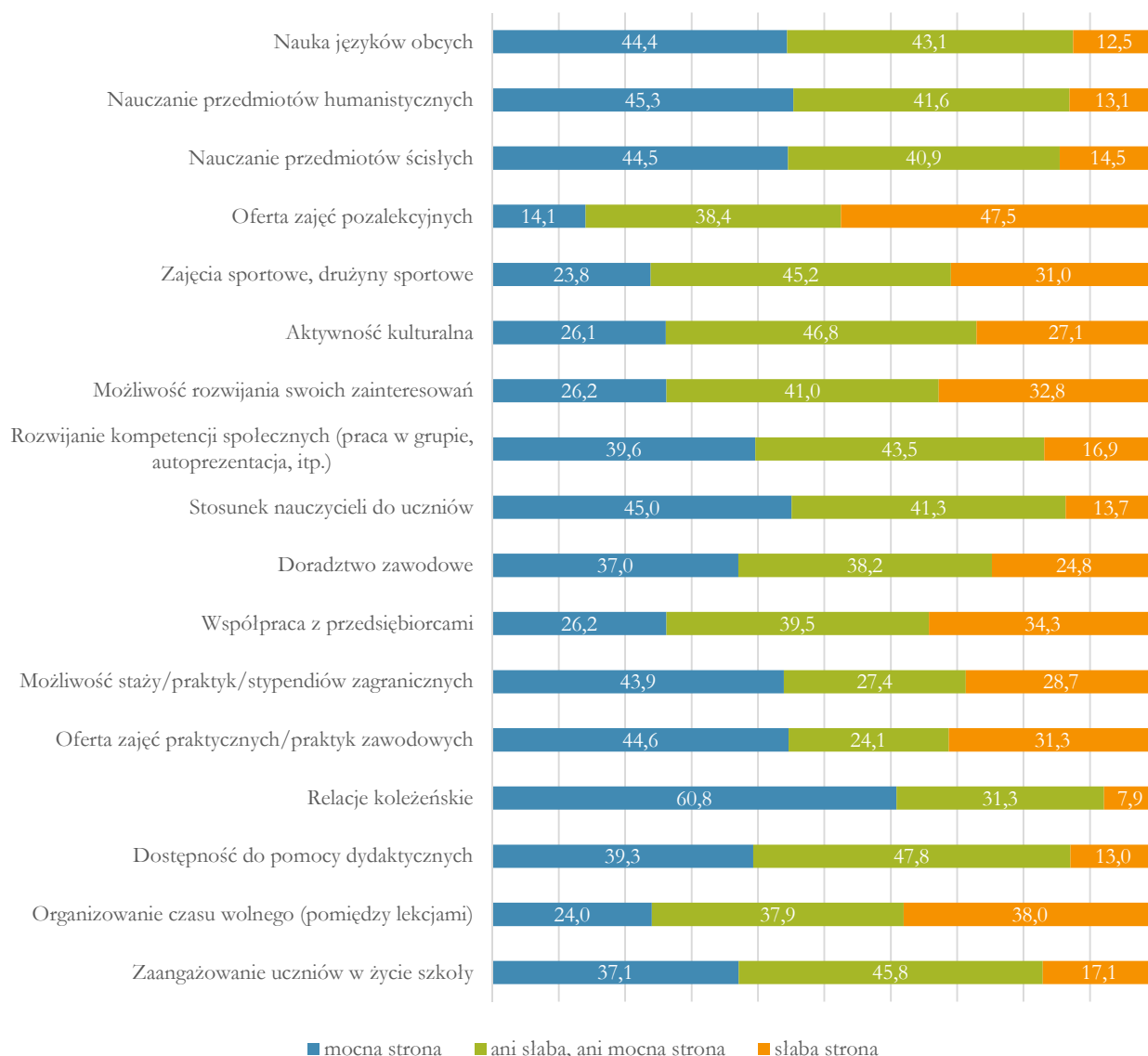
Wykres 51. Do czego przygotowuje szkoła a typ szkoły (%)

Uczniowska perspektywa w identyfikacji mocnych i słabych stron szkół pozwala na jej konfrontację z perspektywą instytucjonalną i ocenami formalnymi (wynikami egzaminów, ewaluacjami, itp.). W tym miejscu wskazane zostaną najlepiej i najgorzej oceniane przez uczniów aspekty funkcjonowania szkół. Zaznaczyć jednak trzeba, że w większości ocenianych aspektów uczniowie najczęściej wskazywali ocenę niejednoznaczną „ani mocna, ani słaba strona”. Katalog najmocniejszych stron rozpoczynają relacje koleżeńskie, które pozytywnie oceniane są przez 60,8% badanych. Innym wysoko ocenianym aspektem relacji społecznych jest stosunek nauczycieli do uczniów (45,0%). Obok dobrych relacji społecznych mocną stroną edukacji w szkołach ZNOF jest jej poziom merytoryczny wyrażający się w wysokich ocenach nauczania przedmiotów humanistycznych (45,3%), przedmiotów ścisłych (44,5%) i nauki języków obcych (44,4%). Do mocnych stron nauki uczniowie zaliczyli także ofertę zajęć praktycznych (44,6%) i możliwość odbywania staży, praktyk i stypendiów zagranicznych (43,9%). Powyżej 30% wskazań jako mocne strony szkoły uzyskało jeszcze rozwijanie kompetencji społecznych (39,6%), dostępność do pomocy dydaktycznych (39,3%), zaangażowanie uczniów w życie szkoły (37,1%) i doradztwo zawodowe (37,0%).

Listę słabych stron identyfikowanych przez uczniów rozpoczyna oferta zajęć pozalekcyjnych (47,5%) i co się z tym wiąże, organizowanie czasu wolnego (38,0%) a także możliwość rozwijania swoich zainteresowań (32,8%), zajęcia sportowe (31,0%) i aktywność kulturalna (27,1%). Wskazane wyżej aspekty identyfikowane w pierwszej kolejności jako słabe strony wiążą się z pozadydaktycznymi funkcjami szkół, do których w systemie edukacyjnym przywiązuje się zdecydowanie mniejszą rolę. Słabą stroną szkół w opinii uczniów są także kwestie związane z kształceniem zawodowym, tutaj

mankamentem jest współpraca z przedsiębiorcami (34,3%), oferta zajęć praktycznych (31,3%), możliwość staży, praktyk, stypendiów zagranicznych (28,7%) i doradztwo zawodowe (24,8%). Kwestie związane z kształceniem zawodowym i praktyką wymieniane były nieco częściej jako mocne strony, jednak wskazywanie ich przez jedną trzecią badanych uczniów jako problem edukacji pozostawia kwestię nauki zawodu otwartą i wymaga refleksji.

Ewaluacja szkoły

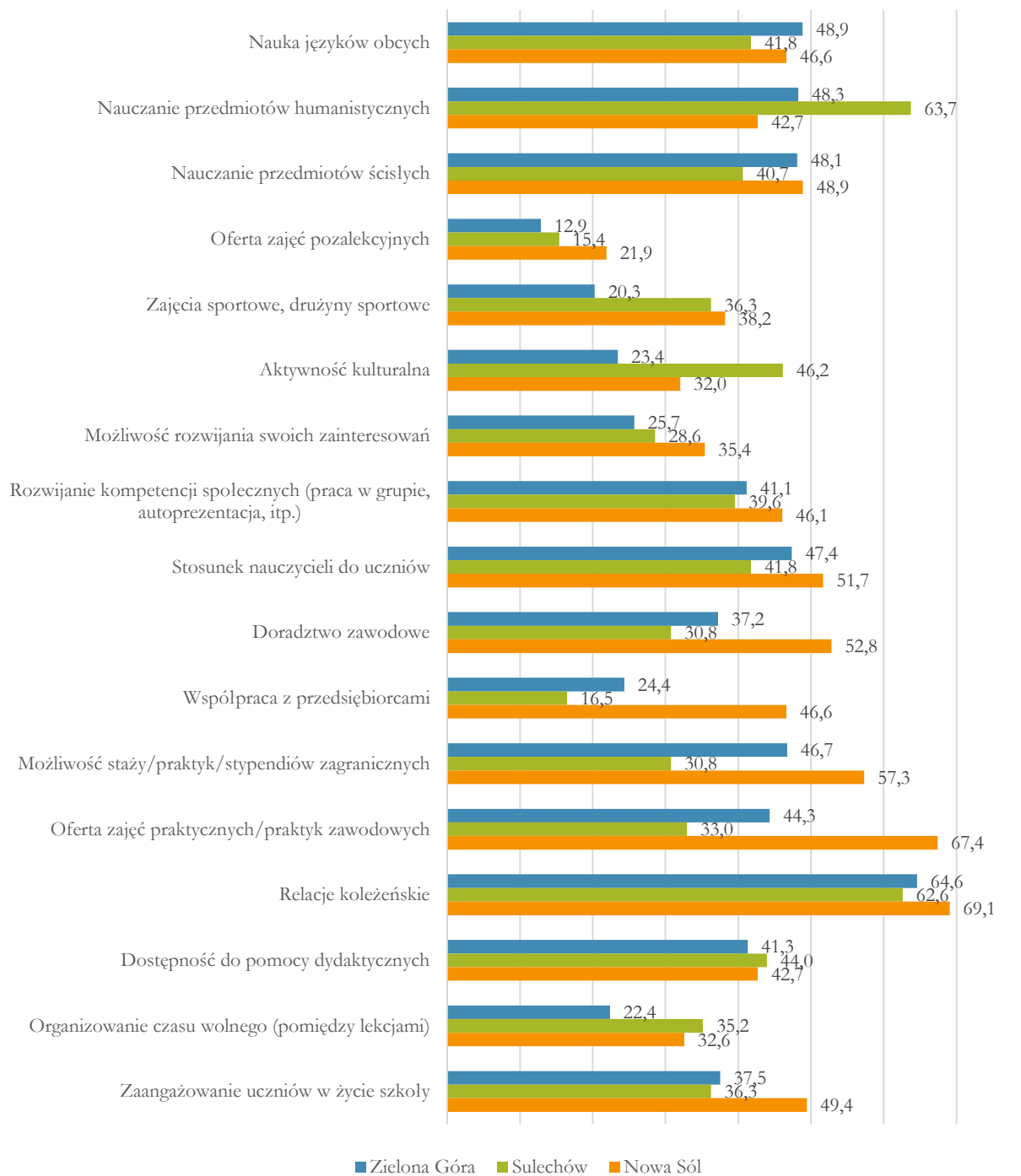

Wykres 52. Ewaluacja szkoły (%)

Ocena mocnych stron szkoły jest wyraźnie zróżnicowana przez miasto, w którym uczniowie pobierają naukę. Już wcześniej analizując katalog aktywności do których przygotowuje szkoła uczniowie nowosolscy wskazywali na szereg aspektów związanych z rynkiem pracy, ta prawidłowość powtarza się

także w ocenie mocnych stron szkoły. Uczniowie z Nowej Soli częściej niż z Zielonej Góry i Sulechowa jako mocną stronę swoich szkół wskazują ofertę zajęć praktycznych (NS – 67,4%; ZG – 44,3%; S – 33,0%) możliwość staży/praktyk (NS – 57,3%; ZG – 46,7%; S – 30,8%), doradztwo zawodowe (NS – 52,8%; ZG – 37,2%; S – 30,8%) i współpracę z przedsiębiorcami (NS – 46,6%; ZG – 24,4%; S – 16,5%). Częściej także jako dobrą stronę postrzegają zaangażowanie uczniów w życie szkoły, stosunek nauczycieli do uczniów i rozwijanie kompetencji społecznych. W tym przypadku dobra ocena aspektów zawodowych uzupełniona jest przez lepszą niż w innych miastach ocenę relacji i kompetencji społecznych. Z kolei nauczanie przedmiotów humanistycznych (S – 63,7%; ZG – 48,3%; NS – 42,7%) i aktywność kulturalna (S – 46,2%; ZG – 23,4%; NS – 32,0%) są wymieniane częściej jako mocne strony szkoły przez uczniów z Sulechowa. Uczniowie zielonogórscy w swoich ocenach mocnych stron szkoły nie wyróżniają się na tle koleżanek i kolegów z innych miast, w których realizowano badanie.

Ewaluacja szkoły

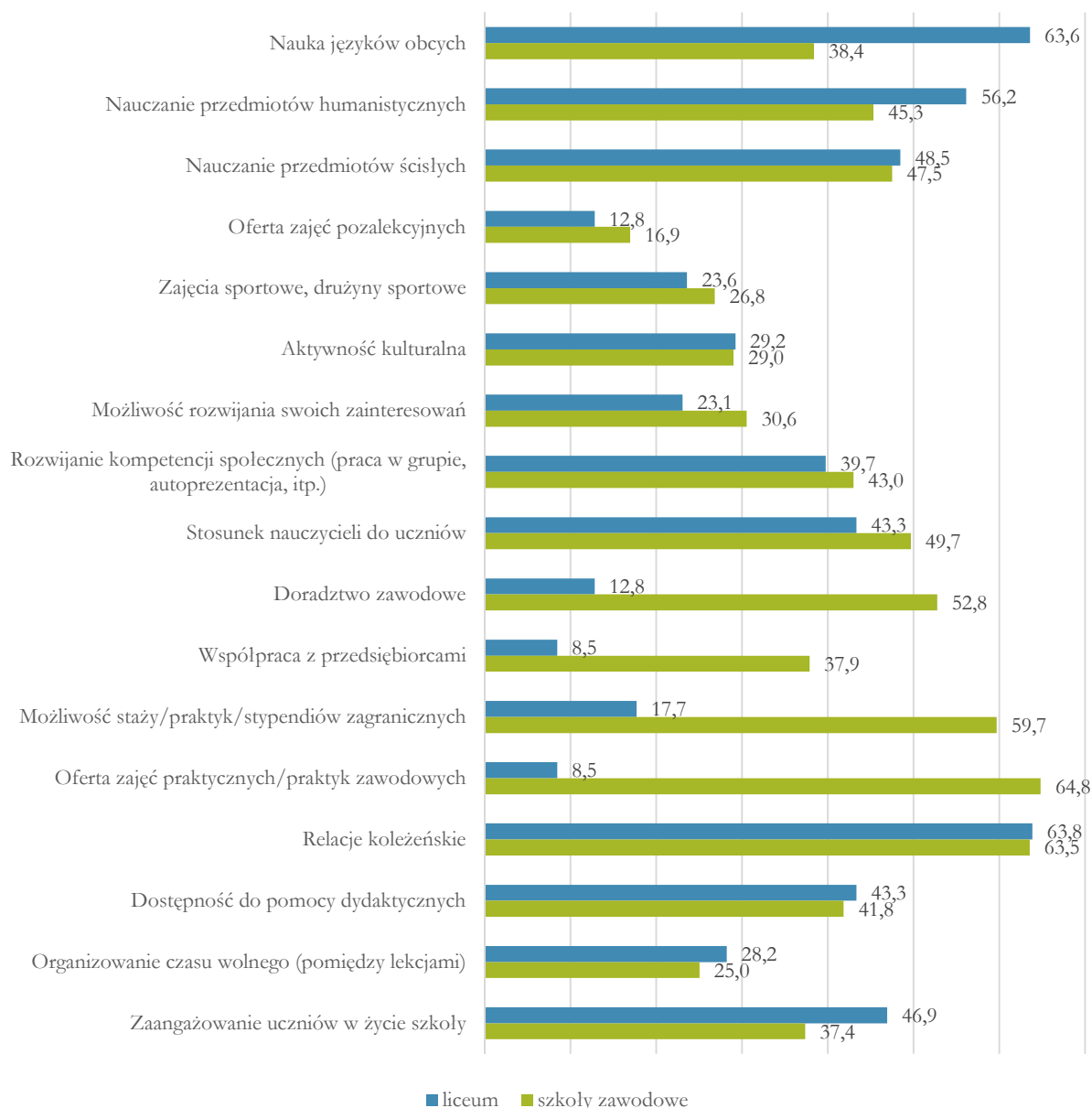

Wykres 53. Ewaluacja szkoły a miejscowość (%)

Ocena mocnych stron szkoły z perspektywy uczniów liceów i szkół zawodowych pokazuje wyraźne zróżnicowanie. Zdecydowanie częściej uczniowie szkół zawodowych jako mocne strony wymieniają aspekty związane z przygotowaniem do wykonywania zawodu i rynkiem pracy (oferta zajęć

praktycznych, możliwość staży i praktyk, współpraca z przedsiębiorcami, doradztwo zawodowe). Natomiast uczniowie liceów częściej jako mocne strony swoich szkół wskazują naukę języków obcych, naukę przedmiotów humanistycznych czy zaangażowanie uczniów w życie szkoły. Taki podział wydaje się zupełnie naturalny i wynika z przygotowywania na tym etapie edukacji swoich uczniów do innych ról. Szkoły zawodowe przygotowują do wejścia na rynek pracy, a licea do kontynuacji nauki.

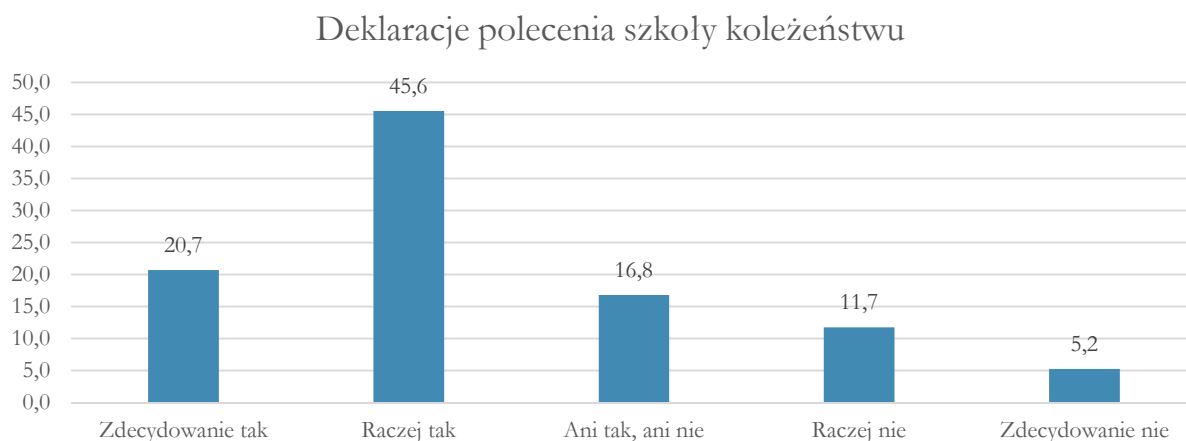
Ewaluacja szkoły

Wykres 54. Ewaluacja szkoły a typ szkoły (%)

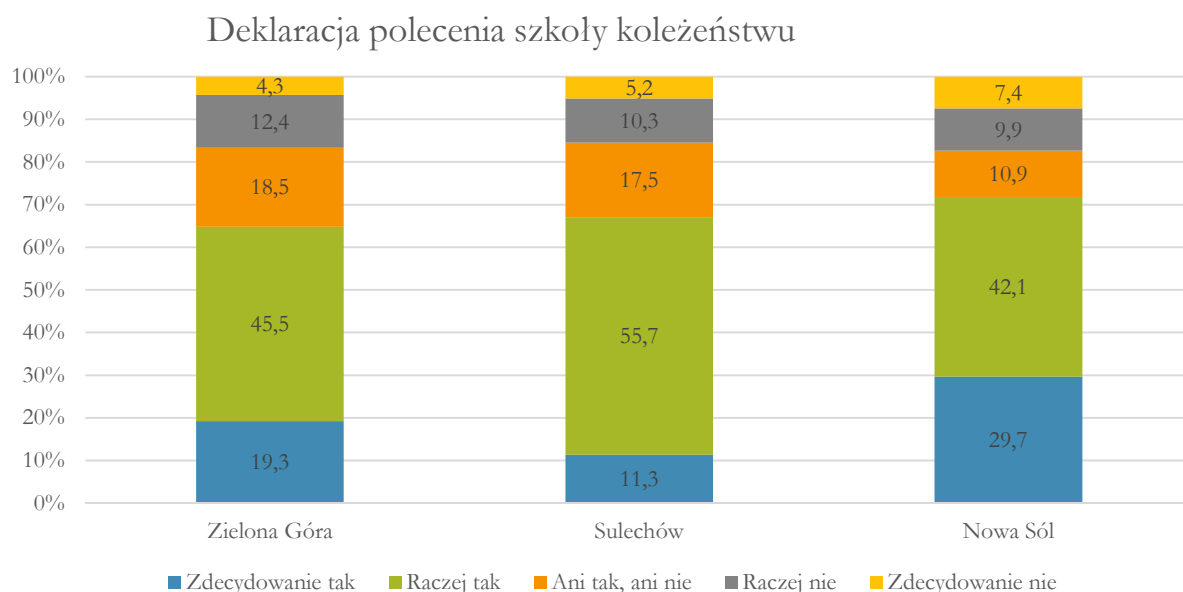
Kolejnym wskaźnikiem zadowolenia z własnej szkoły jest gotowość polecenia jej swoim znajomym. W erze mediów społecznościowych marketing szeptany (opinie znajomych) jest bardzo ważnym

czynnikiem, który jest brany pod uwagę w wielu decyzjach (wyborach) młodych ludzi. W badaniu przyjęliśmy założenie, że pozytywny przekaz na temat szkoły wyrażany w formie zachęcenia innych do podjęcia w niej nauki jest wskaźnikiem jej pozytywnej oceny. Najczęściej badani uczniowie polecaliby swoje szkoły (66,3%), wśród nich piąta zrobiłaby to zdecydowanie (20,7%) a 45,6% raczej poleciłaby swoją szkołę jako dobre miejsce do nauki. Uczniowie, którzy raczej nie poleciliby swojej szkoły (11,7%) lub zdecydowanie by tego nie zrobili (5,2%) stanowią zdecydowanie mniejszą część badanych.

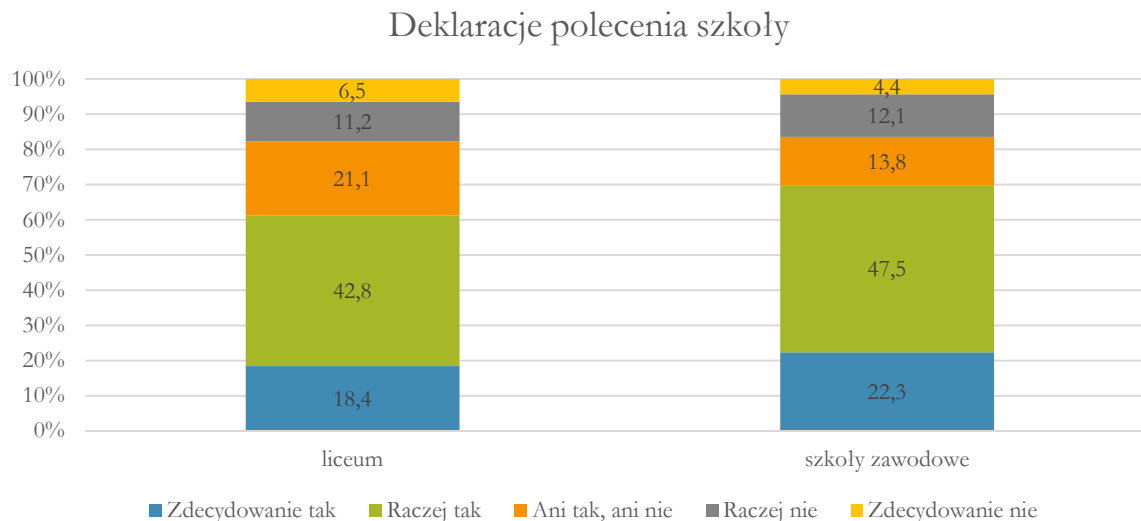
Wykres 55. Deklaracja polecenia szkoły kolegom i koleżankom (%)

Edukację w swojej szkole najczęściej polecaliby uczniowie z Nowej Soli, uczyniłoby tak 71,8% (raczej tak 42,1%; zdecydowanie tak 29,7%), następnie z Sulechowa 67,0% (raczej tak 55,7%; zdecydowanie tak 11,3%) i Zielonej Góry 64,8% (raczej tak 45,5%; zdecydowanie tak 19,3%). W przypadku Nowej Soli odnotowujemy też najwyższy odsetek uczniów, którzy raczej (9,9%) lub zdecydowanie (7,4%) nie polecaliby nauki w swojej szkole. W przypadku ocen negatywnych są one zbliżone do tych w Sulechowie i Zielonej Górze.

Wykres 56. Deklaracja polecenia szkoły kolegom i koleżankom a miejscowość (%)

Zdaniem badanych godniejsze polecenia byłyby szkoły zawodowe (69,8% - suma odpowiedzi zdecydowanie i raczej poleciłbym) niż licea ogólnokształcące (61,2% - suma odpowiedzi zdecydowanie i raczej poleciłbym).

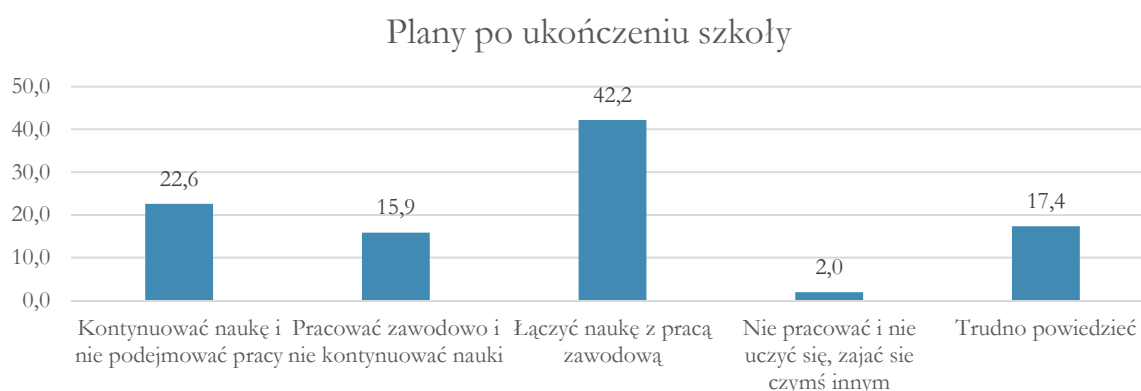

Wykres 57. Deklaracje polecenia szkoły a typ szkoły (%)

Ukończenie edukacji na poziomie ponadpodstawowym jest ważnym momentem w życiu młodych ludzi. Wiąże się z koniecznością podjęcia decyzji związanych z dalszą edukacją lub pierwszą pracą zawodową. Zwykle nie są to decyzje proste o czym świadczy niemal jedna piąta badanych (17,4%), którzy nie podjęli jeszcze decyzji co po ukończeniu obecnej szkoły chcą robić. Największa część uczniów chce kontynuować naukę i łączyć ją z pracą zawodową (42,2%) a także kontynuować naukę i nie podejmować pracy (22,6%).

Łączenie nauki z pracą jest coraz częstszą praktyką, młodzi ludzie posiadając własne dochody stają się bardziej niezależni, praca w czasie nauki pozwala też zdobywać niezbędne doświadczenie i praktyczne umiejętności w kontaktach z rynkiem pracy. W badaniach absolwentów Uniwersytetu Zielonogórskiego 47,2% respondentów deklaruowało, że regularnie pracowali w czasie studiów a 37,7% pracowało okazjonalnie dorywczo.⁴ Podjęcie pracy zawodowej bez kontynuowania nauki zadeklarowało 15,9% badanych uczniów. Podsumowując możemy powiedzieć, że główną aktywnością po ukończeniu szkoły ponadpodstawowej będzie nauka i łączenie nauki z pracą. Zakładamy, że decyzja związana z przyszłością badanych uczniów będzie w dużym stopniu determinowana typem ukończonej szkoły, szczegółowe analizy przedstawimy poniżej.

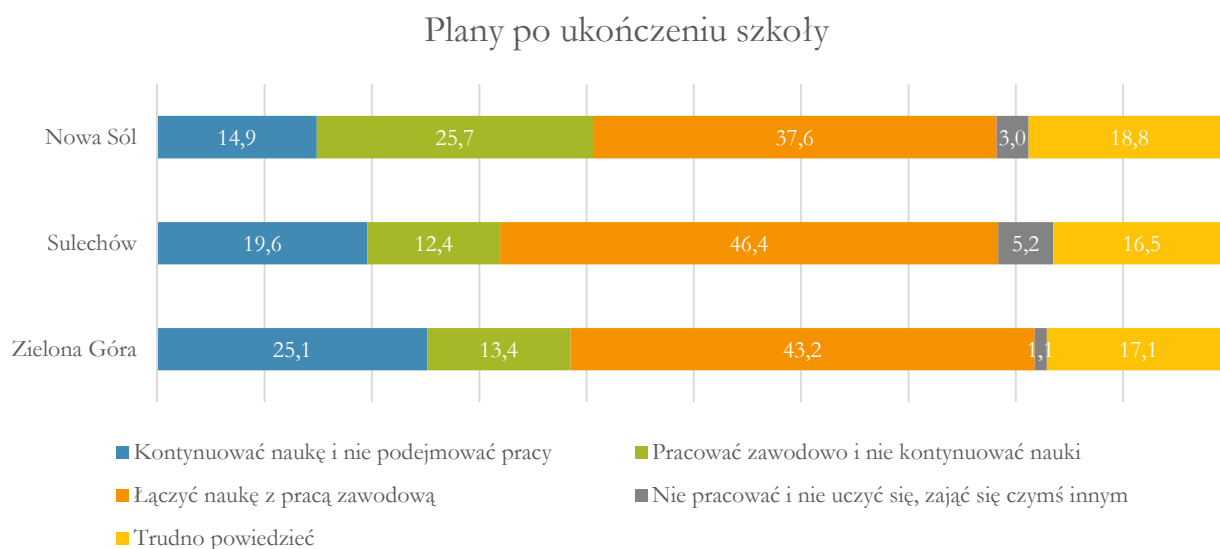

Wykres 58. Plany po ukończeniu szkoły (%)

Uczniowie uczęszczający do szkół w trzech miastach najczęściej chcą kontynuować naukę i łączyć ją z pracą zawodową (Nowa Sól – 37,6%; Zielona Góra – 43,2%; Sulechów – 46,4%). Większe różnice widoczne są na poziomie deklaracji związanych z kontynuowaniem nauki i niepodjęciem pracy, takie zamiary ma jedna czwarta uczniów zielonogórskich (25,1%), nieco mniej kształcących się w Sulechowie (19,6%) i najmniej w Nowej Soli (14,9%). Z kolei pracować zawodowo i nie kontynuować nauki chce najwięcej uczniów z Nowej Soli (25,7%) następnie Zielonej Góry (13,4%) i Sulechowa (12,4%).

⁴ Lisowski K., Szaban D., Monitoring losów absolwentów Uniwersytetu Zielonogórskiego, Raport z badań, wrzesień 2020.

Konsekwentnie uczniowie nowosolscy chcą się szybciej wiązać z rynkiem pracy a uczniowie zielonogórcy i sulechowscy są bardziej nastawieni na kontynuację nauki.

Wykres 59. Plany po ukończeniu szkoły a miejscowości nauki (%)

Wyżej wskazaliśmy, że wybory dotyczące pracy czy edukacji po skończeniu szkoły ponadpodstawowej mogą być uwarunkowane typem ukończonej szkoły (liceum, szkoły zawodowe) i rzeczywiście uzyskane wyniki potwierdzają takie założenie. Zdecydowanie częściej uczniowie liceum (33,0%) niż szkół zawodowych (15,3%) chcą koncentrować się przede wszystkim na nauce nie podejmując pracy. Także częściej chcą się dalej kształcić i pracować zawodowo (licea – 48,3%, szkoły zawodowe – 37,9%). Niemal jedna piąta przyszłych absolwentów szkół zawodowych (24,2%) i tylko 4,1% przyszłych absolwentów liceów chce pracować zawodowo i nie podejmować nauki. Można uznać, że typ szkoły w największym stopniu determinuje plany edukacyjne i zawodowe.

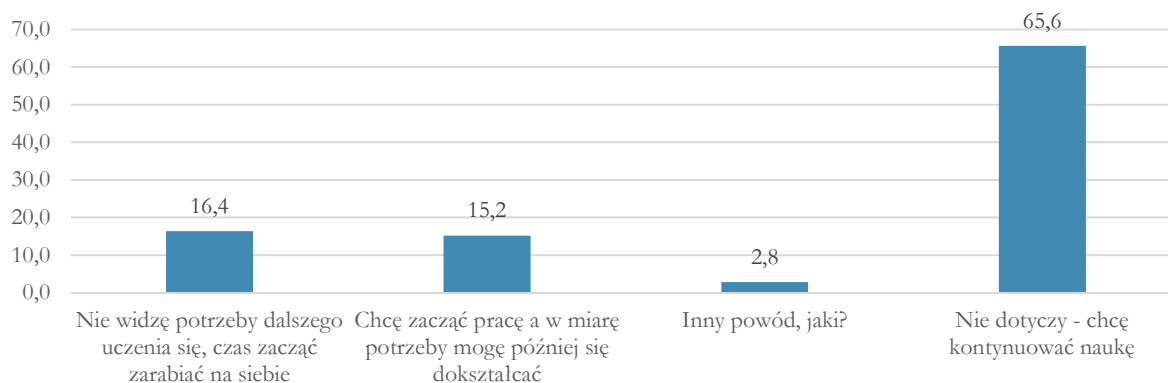
Plany po ukończeniu szkoły

Wykres 60. Plany po ukończeniu szkoły a typ szkoły (%)

Głównym powodem braku chęci kontynuowania nauki jest brak takiej potrzeby (16,4%). Rynek pracy jest otwarty na przyjmowanie absolwentów szkół zawodowych i oferuje im dobre warunki finansowe, co wiąże się z dużymi deficytami pracowników w wielu zawodach, szczególnie w branży budowlanej, logistycznej, usługowej, itp. Drugim elementem strategii zawodowych osób deklarujących chęć wejścia na rynek pracy po zakończeniu obecnej szkoły jest możliwość dokończania się w późniejszym czasie, jeśli zajdzie taka potrzeba (15,2%). Może to dotyczyć nieco innych form edukacji np. kursy, które będą uzupełniały kwalifikacje zawodowe.

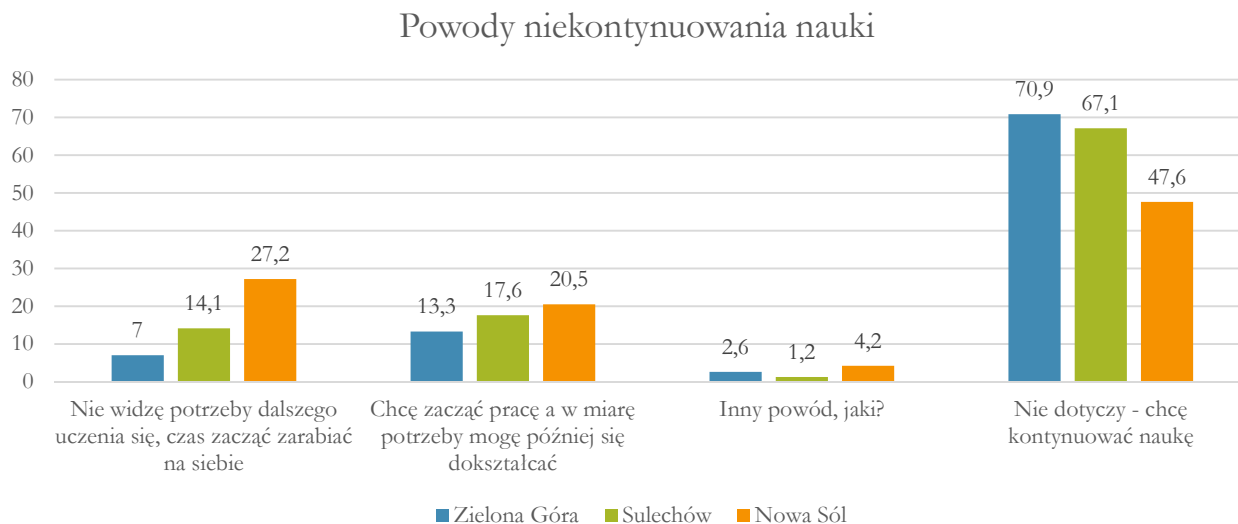
Powody niekontynuowania nauki

Wykres 61. Powody niechęci do kontynuowania nauki (%)

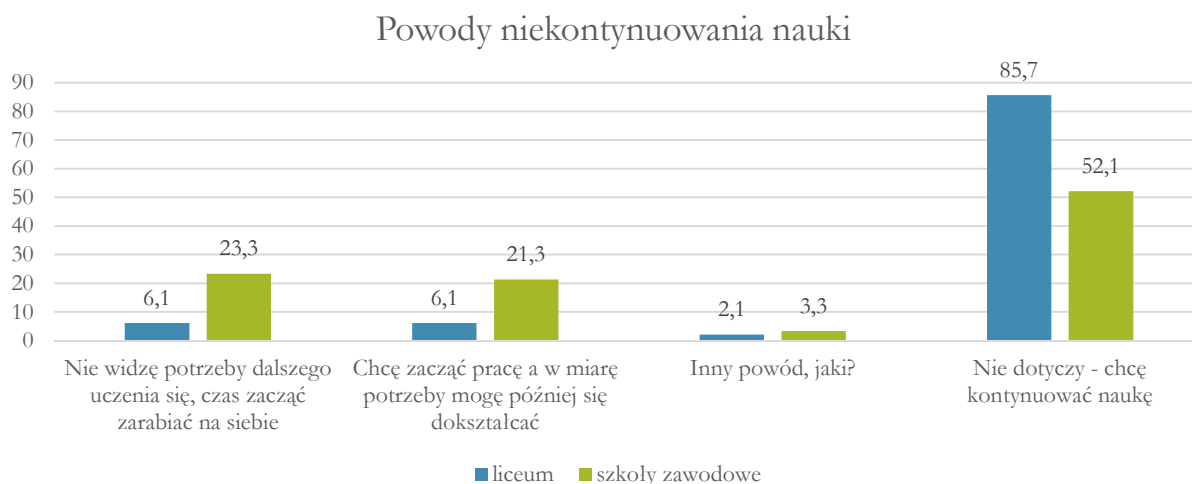
Powody niekontynuowania nauki i wejścia na rynek pracy są podobne we wszystkich miastach, w których realizowane było badanie. Jak wynika z dotychczasowych ustaleń empirycznych

w największym stopniu takie deklaracje dotyczą uczniów z Nowej Soli następnie Sulechowa i w najmniejszym stopniu Zielonej Góry.

Wykres 62. Powody niechęci do kontynuowania nauki a miejscowość nauki (%)

Deklaracje braku kontynuowania nauki dotyczą przede wszystkim uczniów szkół zawodowych, nie widzą oni potrzeby podejmowania dalszej edukacji (23,3%) i chcą rozpocząć pracę i ewentualnie później w razie pojawienia się takiej potrzeby dokształcać się (21,3%).

Wykres 63. Powody niechęci do kontynuowania nauki a typ szkoły (%)

Badani uczniowie mogli także podzielić się w pytaniu otwartym innymi powodami niepodejmowania dalszego kształcenia. Uzyskano niewiele swobodnych wypowiedzi, a wśród nich pojawiły się następujące

argumenty. Pierwszy dotyczy pragmatycznego postrzegania swojej sytuacji, wykonujący poszukiwane na rynku zawody robotnicze lepiej zarabiają niż kończący studia:

Nie widzę sensu pójścia na studia bądź dalszego kontynuowania nauki, gdyż ludzie bez studiów dobrze ustawieni zarabiają więcej niż ludzie po studiach więc nie widzę w tym sensu.

Drugi argument wpisujący się w zaprezentowaną wyżej logikę odwołuje się do rozdźwięku pomiędzy systemem edukacji a rynkiem pracy:

Szkoła nie nauczy namacalnie zarabiania pieniędzy, prowadzenia własnej działalności.

Takie argumenty można było zauważyć także we wcześniejszych analizach, kiedy uczniowie definiując słabe strony edukacji wskazywali brak dobrych relacji pomiędzy instytucjami edukacyjnymi a rynkiem pracy.

Innym argumentem był brak wiary we własne siły i umiejętności:

Czuję, że nie poradziłabym sobie wśród bardzo ambitnych uczniów na studiach, na kierunki, którymi jestem zainteresowana prawdopodobnie bym się nie dostała.

Jeszcze inny argument braku kontynuowania nauki dotyczył samorealizacji, w której dalsza edukacja była zbędna:

Mam plan na życie a kontynuowanie nauki w kierunku, który mnie nie interesuje mija się z celem samorealizacji.

Ostatnie pojawiające się w wypowiedziach swobodnych argumenty określały w dość cyniczny sposób rolę przyszłych robotników:

Pół roku wakacji i do roboty; Szkoła nie jest dla robotli, do fabryk.

Kluczowym z punktu widzenia celu badań i niniejszego opracowania było ustalenie, gdzie badani uczniowie mają zamiar kontynuować naukę, wiąże się to z rozpoznaniem skali migracji edukacyjnych. Migracje edukacyjne nie zawsze, chociaż coraz częściej mogą wiązać się z trwałym opuszczeniem dotychczasowego miejsca zamieszkania. Powstaje coraz więcej opracowań i analiz naukowych, które dostarczają argumentów na rzecz takiej tezy⁵, a depopulacja wielu miast już obecnie jest faktem. Mobilność terytorialna, która w największym stopniu dotyczy ludzi młodych w ostatnich dwóch dekadach zyskała dodatkowe impulsy. Pierwszy z nich wiąże się z przystąpieniem Polski do Unii

---

⁵ Jończy R., Dolińska A., Charakter i kierunki migracji pomaturalnych młodzieży na przykładzie województwa dolnośląskiego. <http://bc.upjp2.edu.pl/> (dostęp:29.06.2021)

Huk B., Aspiracje migracyjne młodzieży na przykładzie badań młodzieży uczącej się w Białymstoku, [w:] Sadowski A. (red.) Pogranicze, Studia społeczne, T. XVI, Białystok 2010.

Europejskiej i możliwościami pracy i nauki na terenie innych krajów Wspólnoty, drugi to niemal nieograniczony dostęp do kształcenia na poziomie wyższym. Wybór miejsca studiów lub pracy w coraz większym stopniu determinuje przyszłe miejsce zamieszkania.

W badaniu uzyskaliśmy informację o planach edukacyjnych i kierunkach migracji edukacyjnych uczniów uczących się w szkołach ponadpodstawowych planowanego ZNOF. Zdajemy sobie sprawę, że wyjazdy z Zielonej Góry, Sulechowa czy Nowej Soli do innych miast w Polsce lub za granicę mogą być rekompensowane przez migracje na studia do Zielonej Góry, młodzieży pochodzącej spoza ZNOF, np. z Żar, Szprotawy, Świebodzina, Słubic czy Głogowa, a więc z obszaru, z którego najczęściej rekrutują się studenci UZ. Bilans obu typów migracji wykracza jednak poza uzyskane w badaniu dane empiryczne. Spadająca od wielu lat liczba studentów UZ sugeruje, że ta swoista rekompensata migracyjna nie będzie w stanie uzupełnić powstającej luki ludnościowej.

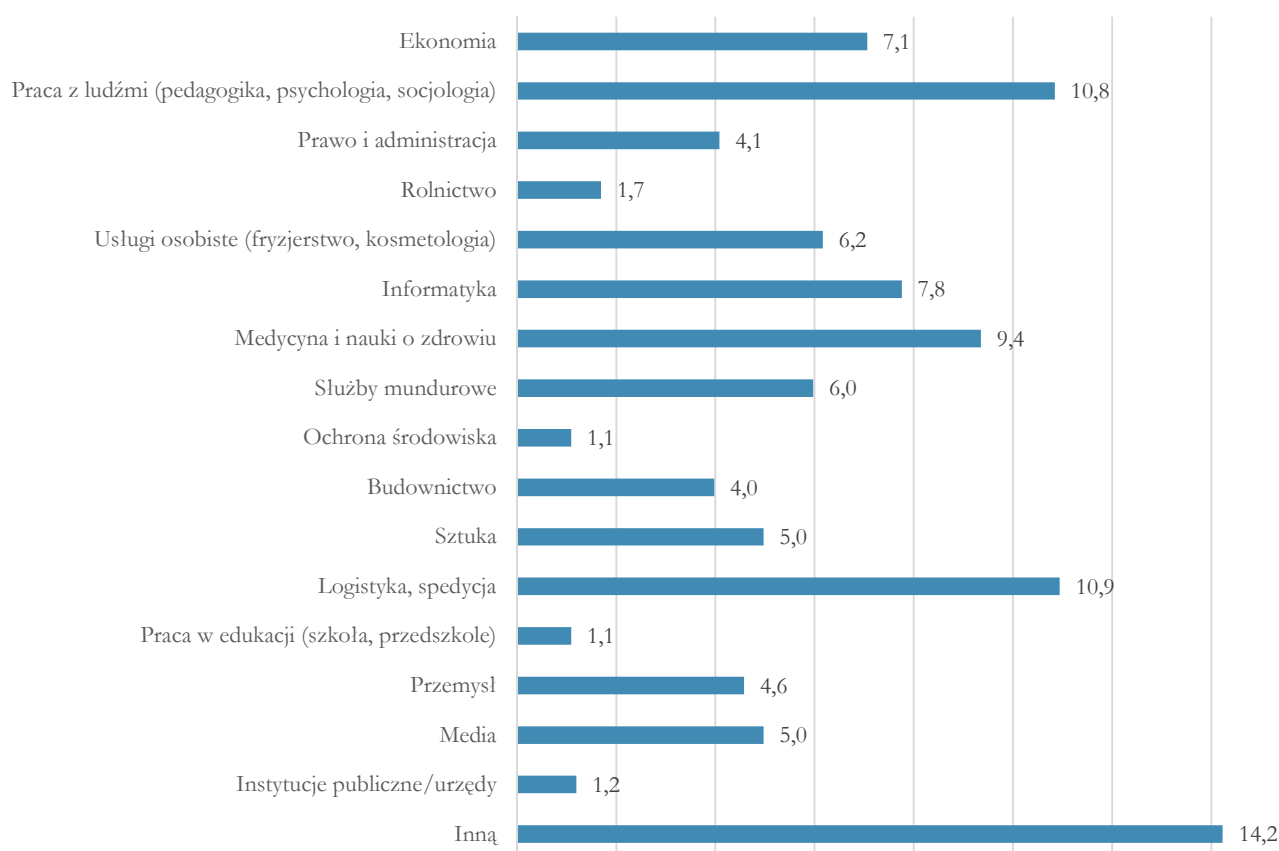
Dotychczasowe ustalenia empiryczne dotyczące edukacji są następujące, najczęściej uczniowie po ukończeniu obecnej szkoły chcą się kształcić dalej, pod uwagę biorą także łączenie nauki z pracą zawodową, co jak staraliśmy się wskazać jest coraz częstszą praktyką. Jakie miejsca dalszej edukacji zostały wskazane przez badanych i na ile często chcą kontynuować naukę na terenie planowanego obszaru ZNOF? Zanim udzielimy odpowiedzi na powyższe pytania warto zwrócić uwagę na ciekawą prawidłowość, która jest widoczna w odpowiedziach badanych. Dotyczy ona wariantowości wskazywanych miast jako miejsc kontynuowania nauki. Najczęściej badani wymieniali dwa lub trzy miasta, w których chcieliby kontynuować naukę. Świadczy to o tym, że ostateczne decyzje zostaną podjęte w ostatniej klasie po uzyskaniu świadectwa maturalnego lub ukończeniu szkoły zawodowej.

Bez względu na to czy był to pierwszy czy kolejny wybór Zieloną Górę jako miejsce kontynuacji nauki wskazywało 24,3% badanych, którzy udzielili odpowiedzi na pytanie otwarte. Jeśli dodać do tego kilka wskazań innych miast ZNOF (Nowa Sól, Sulechów) to odsetek chcących kontynuować naukę w planowanym obszarze funkcjonalnym osiąga poziom 28,2%. Ponad dwie trzecie badanych deklaruje migracje edukacyjne i chęć kontynuowania nauki w większych ośrodkach akademickich. Najbardziej popularnymi kierunkami okazały się takie miasta jak Wrocław (40,9%) i Poznań (29,8%). Inne bardziej odległe od miast ZNOF ośrodki (Kraków, Warszawa, Gdańsk) wskazywane były rzadziej, ale w sumie to 27,0% wskazań. Jeszcze inne miasta akademickie takie jak Toruń, Szczecin, Opole, Łódź, Rzeszów, itp. w sumie uzyskały 14,4%. Obraz planowanych migracji edukacyjnych uzupełniają wyjazdy zagraniczne, taka deklaracja pojawiła się w wypowiedziach 16,0% udzielających odpowiedzi na pytanie otwarte. Badani najczęściej byli zainteresowani miastami niemieckimi (Berlin, Hamburg, Monachium, Oldenburg), wymieniali także Dublin, Edynburg, Kopenhagę, Manchester, Londyn, Glasgow, Pragę, Rzym. Bariery w podejmowaniu edukacji za granicą są nadal jej wysokie koszty, łatwiej jest studentom uczestniczyć w trakcie studiów w Polsce w różnego rodzaju programach (np. Erasmus+) i wymianach międzynarodowych.

Podsumowując można powiedzieć, że badana młodzież uczęszczająca do przedostatnich klas w szkołach ponadpodstawowych, zlokalizowanych w planowanym obszarze ZNOF najczęściej planuje kontynuować naukę, poza tym obszarem. Migracje edukacyjne będą miały miejsce do najbliższych, dużych ośrodków akademickich we Wrocławiu i Poznaniu, a także rzadziej do innych ośrodków w Polsce i zagranicą.

Wybór przyszłego zawodu nie jest decyzją prostą, wcześniejsze analizy pokazały, że uczniowie nie uzyskują należytego wsparcia ze strony szkoły czy doradców zawodowych. Decyzje zawodowe podejmowane bez merytorycznego przygotowania i należytego rozpoznania rynku obarczone są w większym stopniu niedopasowaniem do potrzeb rynku pracy. W konsekwencji osoby kończące naukę i rozpoczynające swoją pierwszą pracę często nie pracują w swoim zawodzie. W badaniu interesowało nas jakie kierunki (dziedziny) pozostają w kręgu zainteresowań uczniów, z jakimi branżami chcieliby wiązać swoją przyszłość. Najbardziej popularna okazała się logistyka i spedycja (10,9%) a także praca z ludźmi – psychologia, socjologia, pedagogika (10,8%). Wymienionym wyżej niewiele ustępuje medycyna i nauki o zdrowiu (9,4%), informatyka (7,8%) i ekonomia (7,1%). Nieco mniejszą popularnością cieszą się usługi osobiste takie jak fryzjerstwo i kosmetologia (6,2%), służby mundurowe (6,0%), media (5,0%), sztuka (5,0%). Jeszcze niżej w hierarchii interesujących zawodów ulokowane przez uczniów zostały przemysł (4,6%), prawo i administracja (4,1%) i budownictwo (4,0%). Najmniej interesujące dziedziny to rolnictwo (1,7%), praca w instytucjach publicznych, urzędach (1,2%), ochrona środowiska (1,1%) i praca w edukacji - przedszkola, szkoły (1,1%).

Dziedzina życia, z jaką wiąże przyszłość

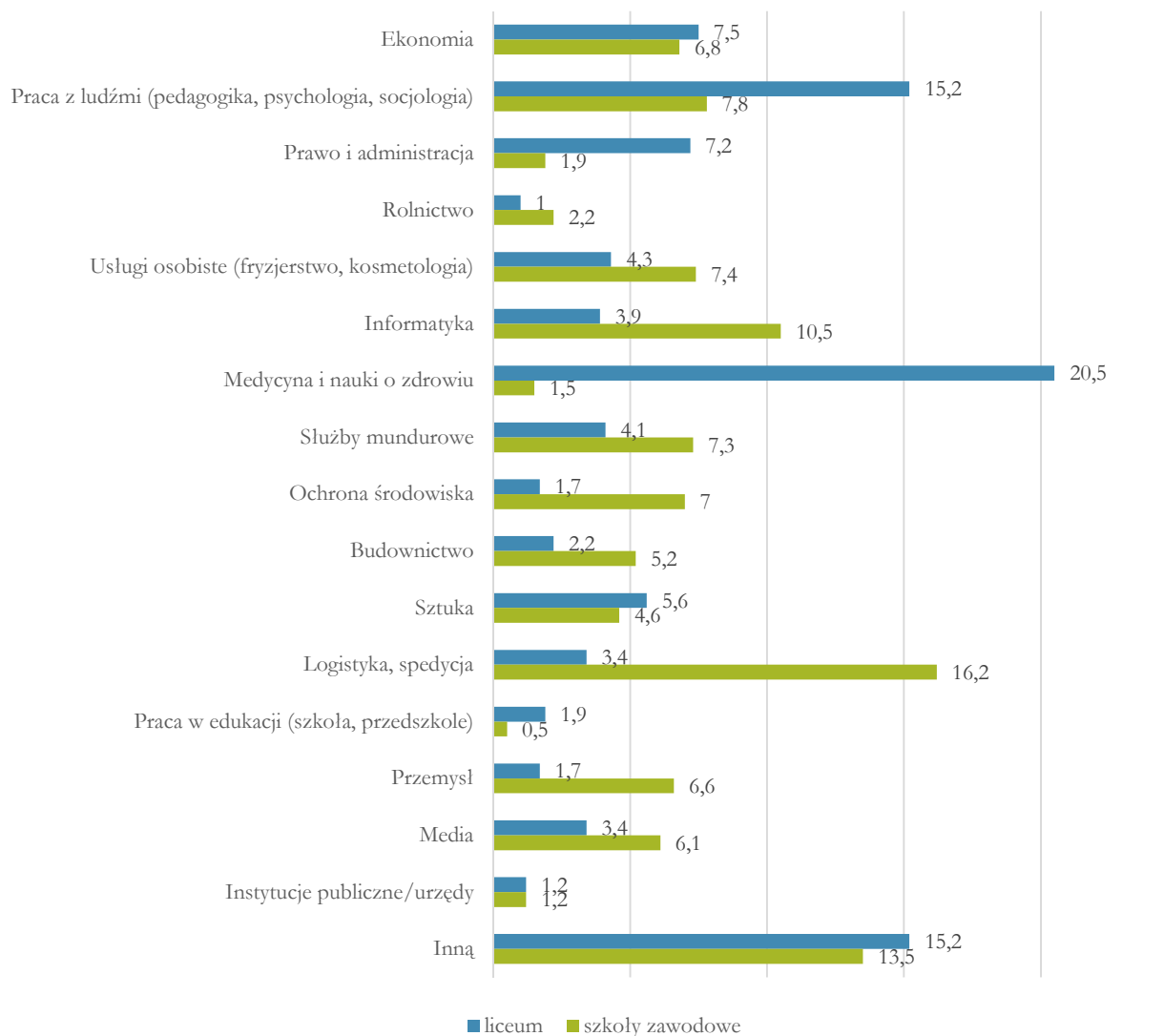

Wykres 64. Dziedzina, z jaką uczniowie wiążą przyszłość (%)

Uczniowie liceów bardziej niż ich rówieśnicy ze szkół zawodowych swoją przyszłość chcą wiązać z medycyną (liceum 20,5%; szkoły zawodowe 1,5%), pracą z ludźmi – psychologia, socjologia, pedagogika (15,2% - 7,8%), prawem i administracją (7,2% - 1,9%), ekonomią (7,5% - 6,8%), sztuką (5,6% - 4,6%) i pracą w szkołach i przedszkolach (1,9% - 0,5%). Z kolei uczniowie szkół zawodowych częściej widzą swoją przyszłość niż ich rówieśnicy z liceów w następujących dziedzinach: logistyka, spedycja (16,2% - 3,4%), informatyka (10,5% - 3,9%), usługi osobiste (7,4% - 4,3%), służby mundurowe (7,3% - 4,1%), ochrona środowiska (7,0% - 1,7%), przemysł (6,6% - 1,7%) i media (6,1% - 3,4%). Uwidocznione różnice wydają się naturalne i wynikają z dokonanych wyborów na pierwszym progu selekcyjnym związanym z wyborem szkoły ponadpodstawowej.

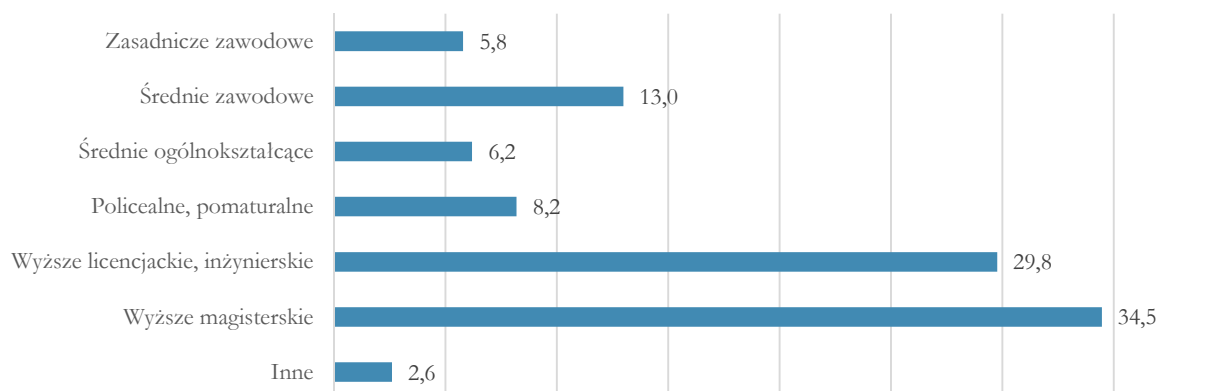
Dziedzina, z jaką wiąże przyszłość

Wykres 65. Dziedzina, z którą uczniowie łączą przyszłość (%)

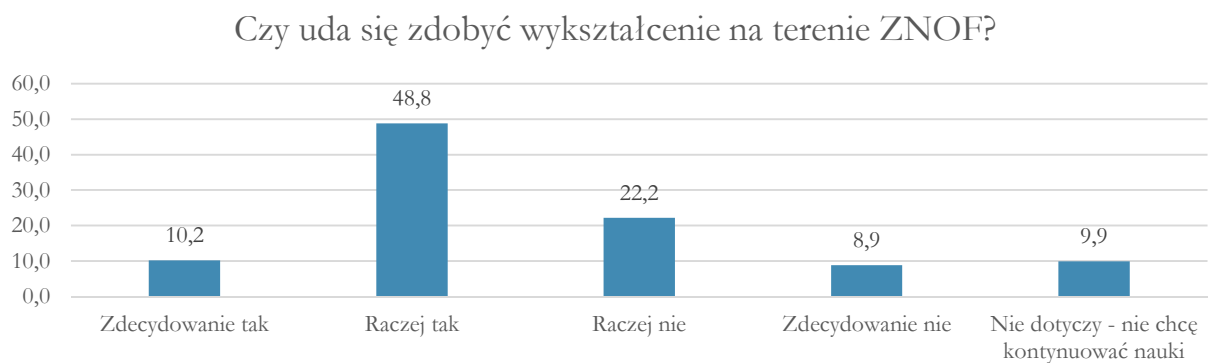
Obecny poziom aspiracji edukacyjnych ukształtował się po 1989 roku i jest konsekwencją większego otwarcia systemu edukacji na poziomie wyższym. Łatwiejsze do przejścia progi selekcyjne powodują liczniejsze decyzje o kontynuowaniu kształcenia na poziomie wyższym. Prawie 65% badanych uczniów aspiruje do osiągnięcia wykształcenia wyższego w tym licencjackie i inżynierskie chce osiągnąć 29,8% a magisterskie 34,5%. Swoją edukację chce zakończyć na poziomie średnim ogólnokształcącym (14,4%), średnim zawodowym (13,0%) lub pomaturalnym, policealnym (8,2%) w sumie nieco ponad jedna trzecia badanych. Z kolei wykształcenie zasadnicze zawodowe jest satysfakcjonujące dla 5,8% badanych.

Planowany poziom wykształcenia

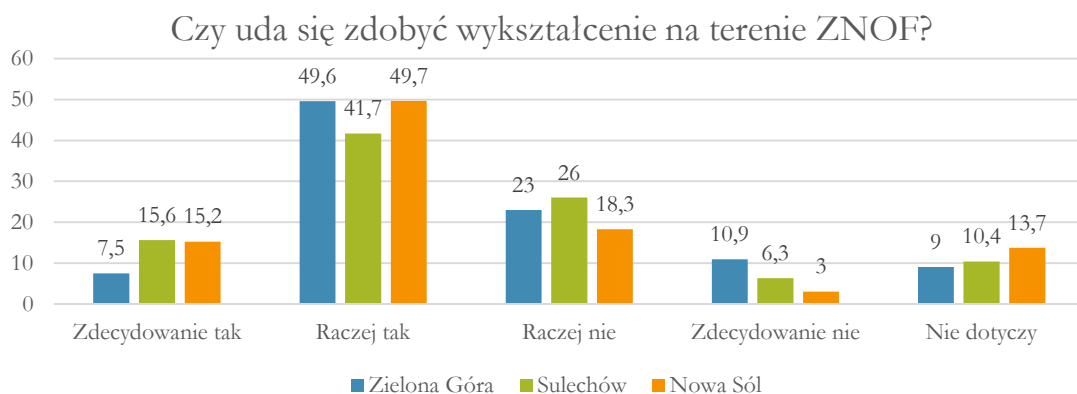

Wykres 66. Najwyższy planowany poziom wykształcenia (%)

Uczniowie zapytani o to czy uda im się uzyskać planowany poziom wykształcenia w szkołach zlokalizowanych na terenie planowanego ZNOF najczęściej odpowiadali, że tak (zdecydowanie tak 10,2%; raczej tak 48,8%). Ponad 30% respondentów jest w tej kwestii sceptycznych (raczej nie 22,2%; zdecydowanie nie 8,9%). Jest to informacja o tyle istotna, że jednym z czynników wypychających uczniów poza ZNOF może być brak możliwości kształcenia na jego terenie. Może to się wiązać z brakiem odpowiedniego typu szkół (np. o profilu wojskowym, artystycznym, itp.), brakiem poszukiwanych kierunków studiów lub negatywną oceną poziomu kształcenia. Nie bez znaczenia w decyzjach edukacyjnych są także czynniki społeczne, chęć uniezależnienia się od rodziców i poczucia życia studenckiego. Zestawiając uzyskane dane z deklaracjami dotyczącymi planowanego miejsca kształcenia, które przypomnijmy dla ponad 70% odpowiadających na pytanie otwarte ulokowane było w innych miastach akademickich w Polsce (najczęściej Wrocław, Poznań) uznać należy, że odpowiedź „uda się uzyskać w szkołach/uczelnich ZNOF oczekiwany poziom wykształcenia” nie jest jednoznaczna z deklaracją podjęcia dalszej edukacji na tym terenie.

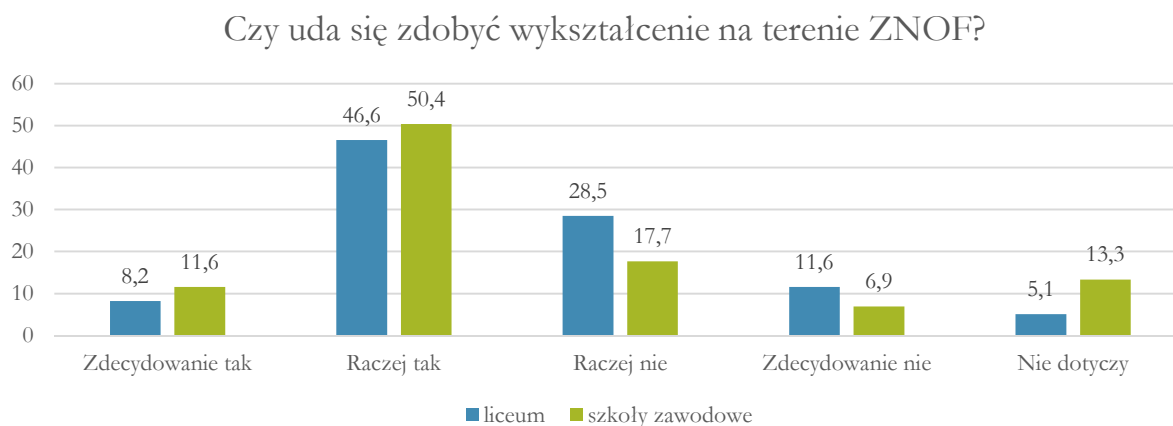

Wykres 67. Czy uda się zdobyć planowane wykształcenie na terenie ZNOF? (%)

Wykres 68. Czy uda się zdobyć planowane wykształcenie na terenie ZNOF a miejscowość nauki? (%)

Większość badanych uczących się w miastach ZNOF (Zielona Góra, Sulechów, Nowa Sól) deklaruje, że uda się zdobyć zaplanowane wykształcenie w szkołach/uczelnianach ulokowanych na tym terenie. Najwięcej sceptycyzmu pojawia się wśród uczniów zielonogórskich 33,9% (zsumowane odpowiedzi raczej nie, zdecydowanie nie), następnie sulechowskich 32,3% i nowosolskich (21,3%).

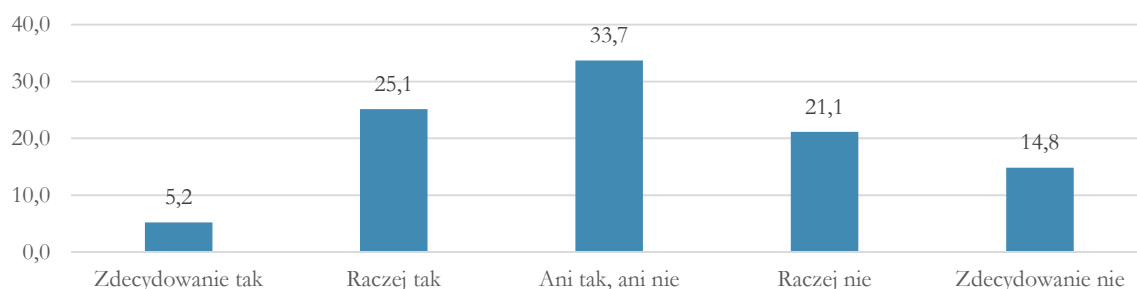
Wykres 69. Czy uda się zdobyć planowane wykształcenie na terenie ZNOF a typ szkoły? (%)

Ocena możliwości rozwoju i samorealizacji

Z dotychczasowych analiz wiemy, że duża część badanych uczniów chce migrować z obszaru ZNOF jest to niewątpliwie związane z czynnikami wypychającymi, które postaramy się zidentyfikować w tej części analizy. Ocena możliwości rozwoju i samorealizacji powinna wskazać słabe punkty definiowane przez uczniów.

Analizy rozpoczniemy od ogólnej oceny miejscowości pod kątem możliwości realizacji przez badanych własnych planów. Na pytanie czy miejscowość nauki jest dobrym miejscem do realizacji własnych planów prawie jedna trzecia uczniów przedostatnich klas szkół ponadpodstawowych na obszarze planowanego ZNOF odpowiedziała, że tak. Przy czym 25,1% uważa, że raczej tak, a 5,2% zdecydowanie tak. Na drugim biegunie zaproponowanej skali lokują się ci uczniowie, którzy negatywnie ocenili możliwości realizacji własnych planów. Pesymistów jest o 5,6% więcej niż optymistów, inaczej też rozkładają się ich wybory, jeśli chodzi o siłę przekonania, 14,8% uważa, że zdecydowanie a 21,1%, że raczej obecne miejsce nauki nie jest dobre do realizacji własnych planów. Należy zwrócić uwagę, że jedna trzecia badanych wybrała odpowiedź środkową (labilną), dla nich obecne miejsce nie jest ani dobre, ani złe do realizacji własnych planów.

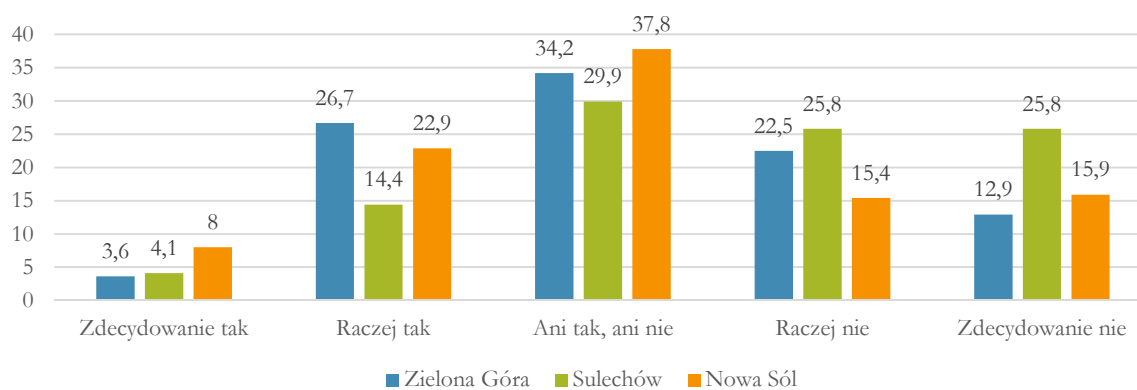
Czy miejscowość nauki jest dobrym miejscem do realizacji własnych planów?

Wykres 70. Opinie dotyczące miejscowości nauki jako dobrego miejsca do realizacji własnych planów (%)

Przykładając do uzyskanych wyników zmienną miejscowość, w której uczą się badani można sformułować następujący wniosek. We wszystkich miastach przeważają oceny negatywne są jednak zróżnicowane ze względu na miejsce pobierania nauki. Najbardziej krytycznie jako miejsce realizacji własnych planów życiowych został oceniony Sulechów (51,6%) następnie Zielona Góra (35,4%) i Nowa Sól (31,3%). W przypadku Zielonej Góry i Nowej Sól wyniki rozkładają się niemal równomiernie na zrekodowanej do trzech wartości skali (dobre miejsce; ani dobre, ani złe; złe miejsce), Sulechów otrzymuje od uczniów jednoznacznie negatywną opinię.

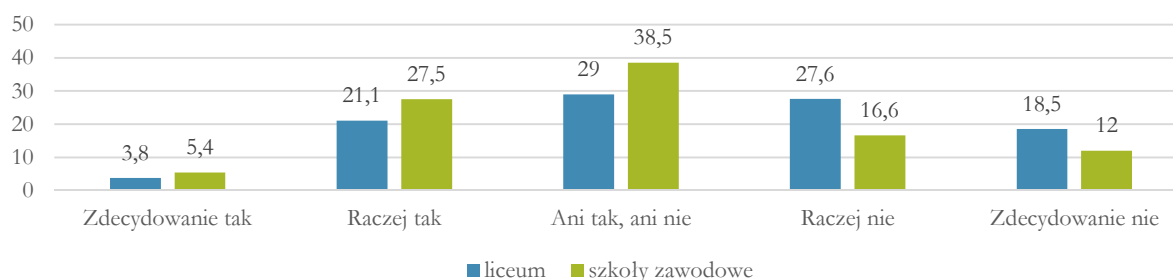
Czy miejscowość nauki jest dobrym miejscem do realizacji własnych planów?

Wykres 71. Opinie dotyczące miejscowości nauki jako dobrego miejsca do realizacji własnych planów a miejscowość nauki (%)

Typ szkoły dość wyraźnie wskazuje na bardziej krytyczne oceny licealistów niż uczniów szkół zawodowych. Niemal dwukrotnie więcej uczniów LO (46,1%) ocenia bardziej negatywnie niż pozytywnie (24,9%) miasto, w którym się uczą jako miejsce do realizacji własnych planów życiowych. Oceny uczniów szkół zawodowych są częściej pozytywne (32,9%) niż negatywne (28,6%). Uzyskane wyniki potwierdzają, nieco inny punkt widzenia uczniów szkół zawodowych na szereg kwestii istotnych dla możliwości własnego rozwoju na terenie planowanego ZNOF lub poza nim.

Czy miejscowość nauki jest dobrym miejscem do realizacji własnych planów?

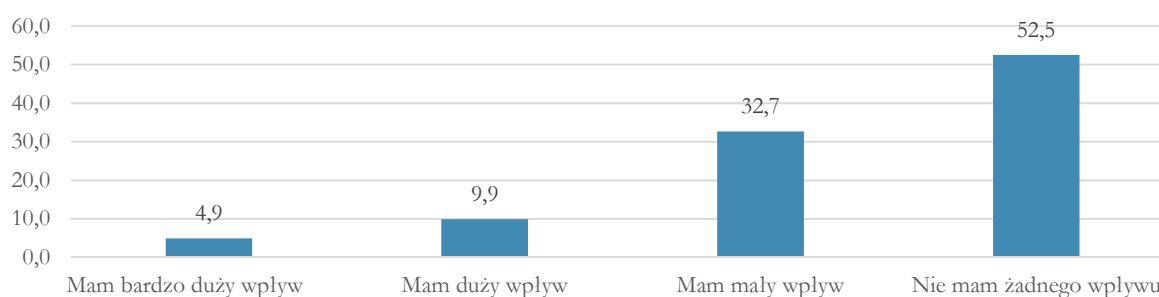

Wykres 72. Opinie dotyczące miejscowości nauki jako dobrego miejsca do realizacji własnych planów a typ szkoły (%)

Poczucie podmiotowości (współuczestnictwa w życiu publicznym) wiąże się z oceną możliwości wpływania na sprawy, które dotyczą młodzieży. Z racji wieku i fazy życia w której obecnie znajdują się badani nie zawsze mogą uczestniczyć w procedurach demokratycznych (wybory, referenda) czy podejmowaniu innych decyzji. Poczucie podmiotowości to jednak coś więcej, to przekonanie, że ważne dla młodzieży decyzje są podejmowane w oparciu o istotne i zdiagnozowane przesłanki, a także są konsultowane z zainteresowanymi. Z wielu badań wynika, że poczucie przydatności społecznej jest bardzo charakterystyczne dla młodych ludzi, częściej jednak jest lokowane w małych grupach i relacjach interpersonalnych niż na ludzi „bezimiennych” i wielkie grupy.

Badani uczniowie najczęściej są przekonani, że nie mają żadnego wpływu (52,5%) lub mają mały wpływ (32,7%) na sprawy, które się dzieją w miejscowości, w której się uczą. Duży lub bardzo duży wpływ deklaruje niespełna 15% badanych. Obraz jest jasny i czytelny, młodzież ma poczucie braku możliwości współuczestnictwa w życiu publicznym.

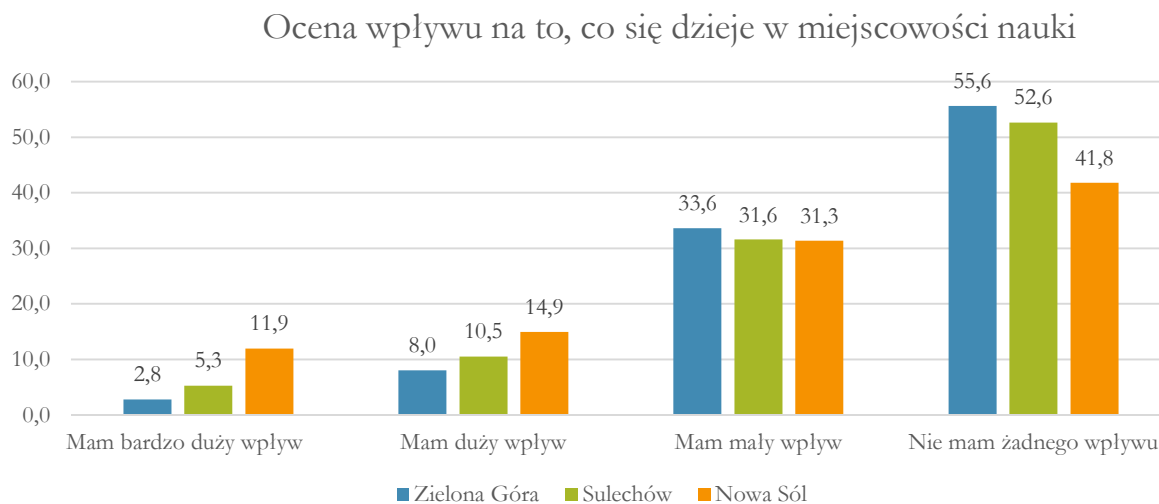
Ocena własnego wpływu na to co się dzieje w miejscowości nauki

Wykres 73. Ocena własnego wpływu na to co się dzieje w miejscowości nauki (%)

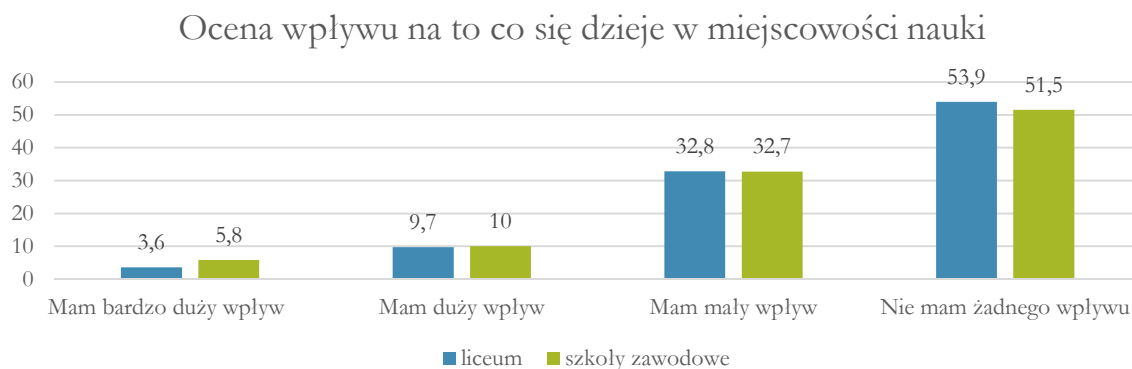
Poczucie współuczestnictwa w życiu publicznym (podmiotowości społecznej) jest zróżnicowane ze względu na miasto, w którym realizowaliśmy badanie. Nie oznacza to zmiany zasadniczych przekonań

o braku wpływu, oznacza natomiast, że w Nowej Soli (26,8%) większy odsetek badanych niż w Sulechowie (15,8%) i Zielonej Górze (10,8%) deklaruje, że może wpływać na to co dzieje się w ich mieście.

Wykres 74. Ocena własnego wpływu na to co się dzieje w miejscowościach nauki a miejscowość nauki (%)

Typ szkoły nie różnicuje opinii badanych w kwestiach możliwości wpływu na to co dzieje się w ich miejscowościach.

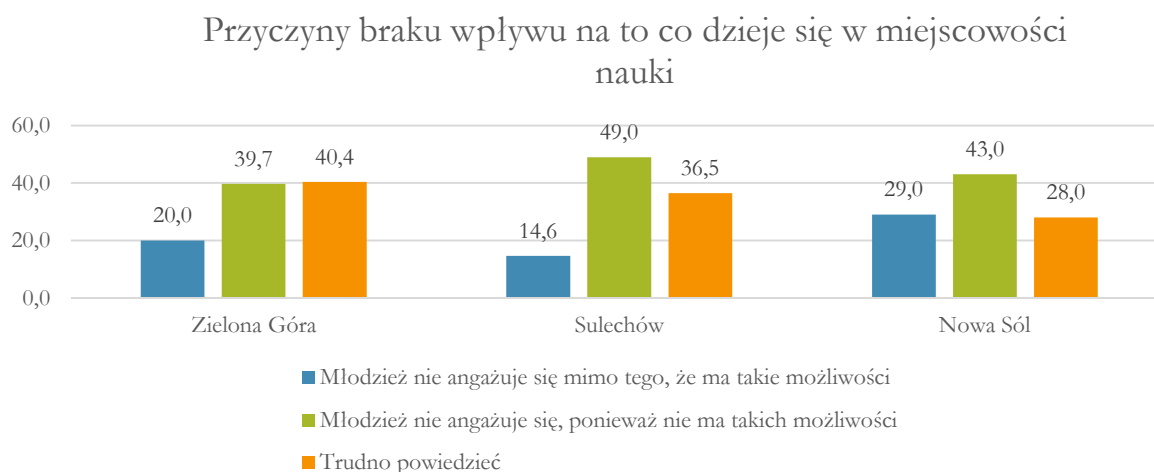
Wykres 75. Ocena własnego wpływu na to co się dzieje w miejscowościach nauki a typ szkoły (%)

Ustaliliśmy, że badani uczniowie mają poczucie braku współuczestnictwa w życiu publicznym, poniżej prezentujemy wyniki, które przedstawiają punkt widzenia respondentów i odpowiadają na pytanie, dlaczego tak jest. Najczęściej uczniowie są przekonani (40,9%), że młodzież nie angażuje się, ponieważ nie ma takiej możliwości, 21,4% badanych skłania się ku opinii, że przyczyny braku zaangażowania leżą po stronie młodzieży, która nie wykorzystuje danych im możliwości.

Wykres 76. Z czego wynika brak wpływu na to co się dzieje w miejscowości nauki (%)

Brak możliwości współuczestnictwa w życiu publicznym najczęściej deklarują uczniowie z Sulechowa (49,0%) następnie Nowej Soli (43,0%) i Zielonej Góry (39,7%). Zróżnicowane są także odpowiedzi wskazujące brak zainteresowania współdecydowaniem mimo istnienia takich możliwości. Takie przekonanie żywi 29,0% uczniów z Nowej Soli, 20,0% z Zielonej Góry i 14,6% z Sulechowa.

Wykres 77. Przyczyny braku wpływu na to co się dzieje w miejscowości nauki a miejscowość nauki (%)

Typ szkoły wpływa na rozkład opinii tylko w przypadku przekonania, że brak zaangażowania wynika z niewykorzystanych możliwości, sądzi tak 24,0% uczniów szkół zawodowych i 17,7% licealistów.

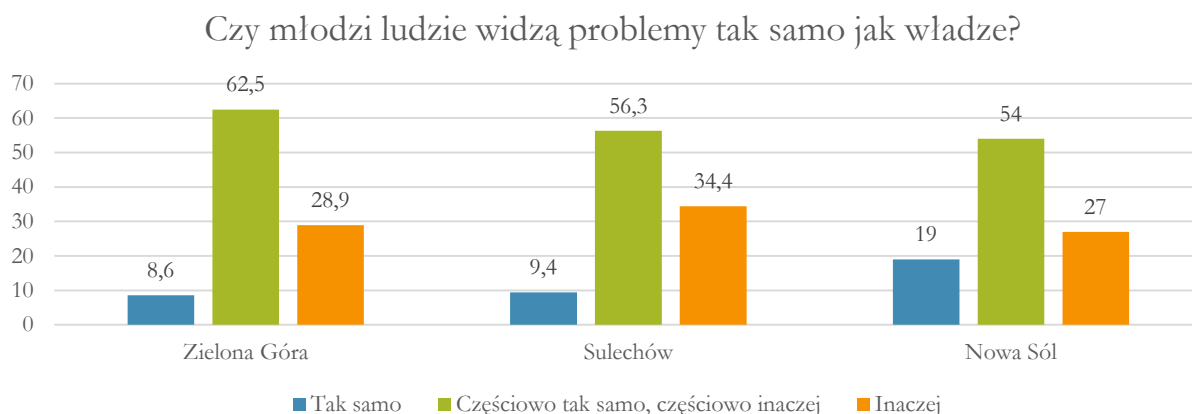
Wykres 78. Przyczyny braku wpływu na to co się dzieje w miejscowości nauki a typ szkoły (%)

Badani uczniowie najczęściej deklarują, że władze miejscowości, w których się uczą częściowo tak samo, a częściowo inaczej widzą ich potrzeby (59,9%). Prawie 30% uważa, że perspektywa patrzenia na problemy władz i uczniów jest zupełnie inna, a nieco ponad 10% uważa, że jest taka sama. Podsumowując możemy powiedzieć, że bardziej charakterystyczne są rozbieżności w postrzeganiu istotnych problemów między młodzieżą i władzami niż podobieństwa.

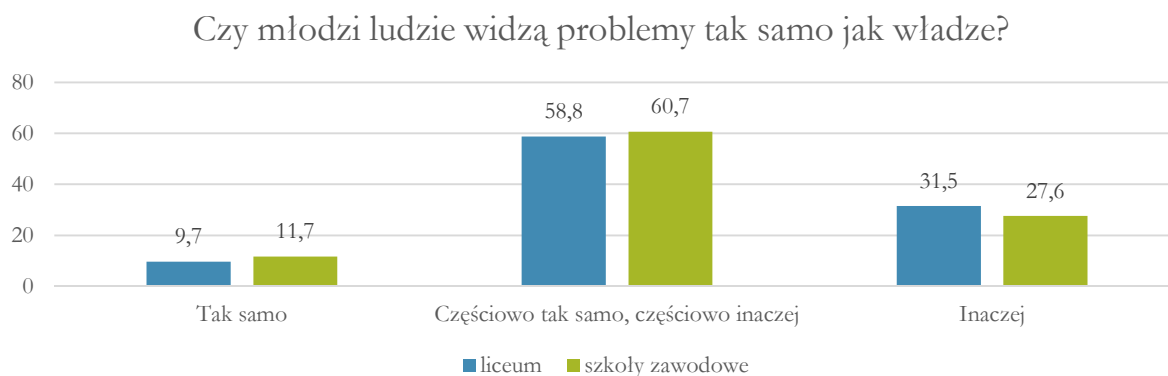
Wykres 79. Czy młodzi ludzie widzą problemy miejscowości nauki tak samo jak władze (%)

Uczniowie z Nowej Soli o 10% częściej niż ich rówieśnicy z Zielonej Góry i Sulechowa deklarują, że władze podobnie jak oni postrzegają problemy. Najczęściej rozbieżności zgłaszają sulechowianie (34,4%), uczniowie z Zielonej Góry (28,9%) i Nowej Soli (27,0%) mają w tym względzie zbliżone stanowisko.

Wykres 80. Czy młodzi ludzie widzą problemy miejscowości nauki tak samo jak władze a miejscowość nauki (%)

Typ szkoły nie wpływa na opinię badanych uczniów.

Wykres 81. Czy młodzi ludzie widzą problemy miejscowości nauki tak samo jak władze a typ szkoły (%)

Ustaliliśmy, że nieco ponad 10% badanych uważa, że młodzi ludzie tak samo jak władze widzą najważniejsze potrzeby młodych ludzi. Pozostali twierdzą, że inaczej lub „częściowo tak samo-częściowo inaczej”. Próbując ustalić powody takich rozbieżności w definiowaniu potrzeb, poprosiliśmy badanych uczniów o wyjaśnienie w formie swobodnych wypowiedzi, jakie ich zdaniem są tego przyczyny. Wyjaśnienie przyczyn dotyczyło władz każdego z miast, w którym prowadziliśmy badanie, dlatego też odnieśliśmy się do każdego indywidualnie.

Uczniowie zielonogórscy wskazywali przede wszystkim na różnicę wieku, różnicę pokoleń.

Inny pogląd na świat; inny punkt widzenia; inne wartości którymi się kierują; inny punkt widzenia; z różnic wiekowych oraz indywidualnych potrzeb; z powodu wieku...

Z różnicy pokoleń co innego mają w głowie; z różnicy wiekowych, poglądowych i różnicy ogólnych potrzeb społecznych; z różnicy wieku i poglądów; z tego, że jest różnica wieku i widzą to inaczej; moim zdaniem różnice wynikają z różnicy pokoleniowe...

Młodzi ludzie postrzegają świat dużo inaczej i patrzą w przyszłość, władze postrzegają świat raczej przez pryzmat przeżytych lat i nie zawsze są takiego samego zdania jak młodzież...

Wydaje mi się, że są to głównie różnice wiekowe, młodzi ludzie postrzegają świat inaczej niż władze i politycy, wynika to moim zdaniem z postępu technologii i innych czasów, w których wychowały się władze a młodzież....

Różnica wieku i wynikające z tego różnice pokoleniowe zdaniem badanych nie są w wystarczający sposób niwelowane poprzez analizy, dialog i rozpoznanie potrzeb młodzieży.

Nie rozumieją zapotrzebowania młodych; mimo starań robią dużo rzeczy pod siebie. Nie znają potrzeb młodych ludzi w 100%; osoby dorosłe biorą pod uwagę inne priorytety życiowe, rzadko zwracają uwagę na potrzeby młodszych osób; niezrozumienia przez władze poglądów młodych ludzi; nie zawsze starsze osoby rozumieją potrzeby młodzieży; nikt lepiej nie wie czego młodzież potrzebuje od samej młodzieży; z braku zrozumienia młodzieży w dzisiejszych czasach...

Po prostu nasz prezydent nie jest osobą, która bierze pod uwagę zdanie młodzieży i czasami może nawet chce jej uprzykrzyć życie, a młodzież nie chce czegoś takiego; ponieważ decyzje podejmują ludzie starsi, którzy nie wiedzą co interesuje młodych ludzi i czego szukają w ofercie miasta...

Uczniowie z Sulechowa wyjaśniając różnice posługiwali się podobnymi argumentami do swoich koleżanek i kolegów z Zielonej Góry.

Ponieważ dzieli nas duża różnica wieku, a my wiemy najlepiej czego nam potrzeba; różnica wieku, inne poglądy; władza myśli tylko o starszym pokoleniu, nie interesują ich młodzi ludzie; oni są za starzy i zapomnieli, jak to jest mieć paręnaście lat; władze tego miasta to głównie starsi ludzie, nie wiedzą co potrzeba młodym osobom;

W wypowiedziach uczniów z Sulechowa pojawiają się także inne argumenty, które oskarżają władzę o celowe zaniedbywanie problemów ludzi młodych.

Miasto nic nie robi dla młodych; Władze miasta totalnie nic nie robią; władze nie dbają o potrzeby młodych ludzi;

Zwraca się także uwagę na konkretne miejsca, których w mieście brakuje.

Nie wszyscy młodzi ludzie chcą pić alkohol na skateparku, brakuje miejsc, w których można się spotkać i posiedzieć, brakuje restauracji, w których młodzież mogłaby spędzić czas czy kina z przekąskami;

Władze miasta skupiają się na ściąganiu ludzi do miasta poprzez nowe kawiarnie i np. przebudowy parków, młodzieży chodzi o np. miejsce, w którym można się spotkać i jest zadaszone, żeby można było wychodzić na dwór też w zimę bez siedzenia w domu.

Uczniowie z Nowej Soli odnosząc się do rozbieżności w rozumieniu najważniejszych potrzeb młodzieży używają podobnych argumentów jak ich rówieśnicy z innych miast. Można powiedzieć, że mają one charakter uniwersalny, a dotyczą przede wszystkim różnic wynikających z wieku, różnic pokoleniowych, braku zrozumienia i braku chęci zrozumienia ludzi młodych.

Czasy się zmieniają, władze nie wiedzą, jak jest być młodym w tych czasach; Myślę, że wynikają z różnicy wieku. Starsi ludzie nie wiedzą czego potrzebuje młodzież; nasze pokolenie ma zupełnie inne spojrzenie na świat; nikt nas nie słucha + mają w nas wywalone; brak rozmów i komunikacji z młodzieżą w moim mieście;

Ponieważ nie mają zbyt dużej styczności z młodzieżą, nie mają miejsc, w których powinni się oni spotkać i porozmawiać co jest im potrzebne.

W Nowej Soli pojawiły się także nieliczne argumenty związane z pomijaniem młodzieży szkolnej jako kategorii, która nie głosuje w wyborach i przez to jest mało interesująca dla władzy.

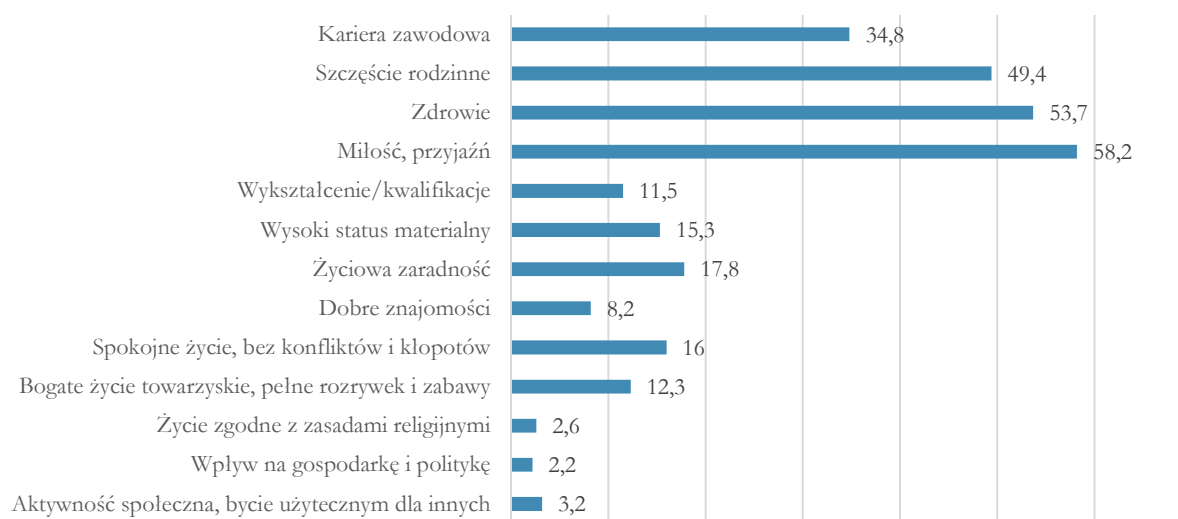
Mamy w miejscowości więcej osób starszych. Demokracja działa tak aby skupić się na potencjalnych wyborcach, więc lekceważy się młodych, bo jest ich mniej; Myślę, że nasza kochana partia polityczna zachęca do porzucenia nauki i jak najszybszej emigracji z kraju;

W badaniu interesowało nas także do jakich wartości odwołują się uczniowie, które z nich w największym stopniu mogą wpływać na ich decyzje. Uzyskane wyniki informują nas, że wartości, o które badani uczniowie chcą zabiegać w życiu układają się w spójną całość i wyraźnie nastawione są na bliskie relacje z rodziną, przyjaciółmi/znajomymi. Dla badanych ważne jest także zdrowie, nieco rzadziej kariera zawodowa. Ten obraz bliski jest tradycyjnym wartościom, które od wielu lat wskazywane są przez młodzież jako najbardziej istotne. Nieco zaskakujący jest fakt, że kariera zawodowa lokuje się poza trójką najbardziej istotnych wartości i uzyskuje około 20% mniej wskazań. Katalog uczniowskich wartości otwierają te mające charakter allocentryczny, związane z miłością i przyjaźnią (58,2%). Kolejne miejsca zajmują zdrowie (53,7%) i szczęście rodzinne (49,4%). Jedna trzecia wskazań dotyczy kariery zawodowej (34,8%), a więc wartości uznawanej przez wielu badaczy za instrumentalną. Inne wartości związane z pracą zawodową takie jak wysoki status materialny (15,3%), wykształcenie/kwalifikacje (11,5%), zaradność życiowa (17,8%) czy dobre znajomości (8,2%) wskazywane były przez badanych zdecydowanie rzadziej. Nie ma więc podstaw, aby twierdzić, że świat badanych uczniów, będących tuż przed podejmowaniem ważnych życiowych wyborów opierał się na kulcie pracy, kariery i dóbr materialnych. Interesujące wydaje się także przesunięcie na dalszy plan w hierarchii wartości bogatego życia

towarzyskiego, pełnego rozrywek i zabawy (12,3%). Ta sfera życia przypisywana jest najczęściej ludziom młodym, kierującym swoją energią na dobre relacje z rówieśnikami i różne formy zabawy.

Najmniej istotne dla badanych okazały się wpływ na gospodarkę i politykę (2,2%), życie zgodne z zasadami religii (2,6%) i aktywność społeczna, bycie użytecznym społecznie (3,2%). Dwie z trzech najmniej istotnych wartości wskazują na bardzo małe zainteresowanie sferą publiczną i ucieczkę w życie prywatne, które w niewielkim stopniu oparte jest na wartościach religijnych.

Wartości o jakie należy zabiegać w życiu

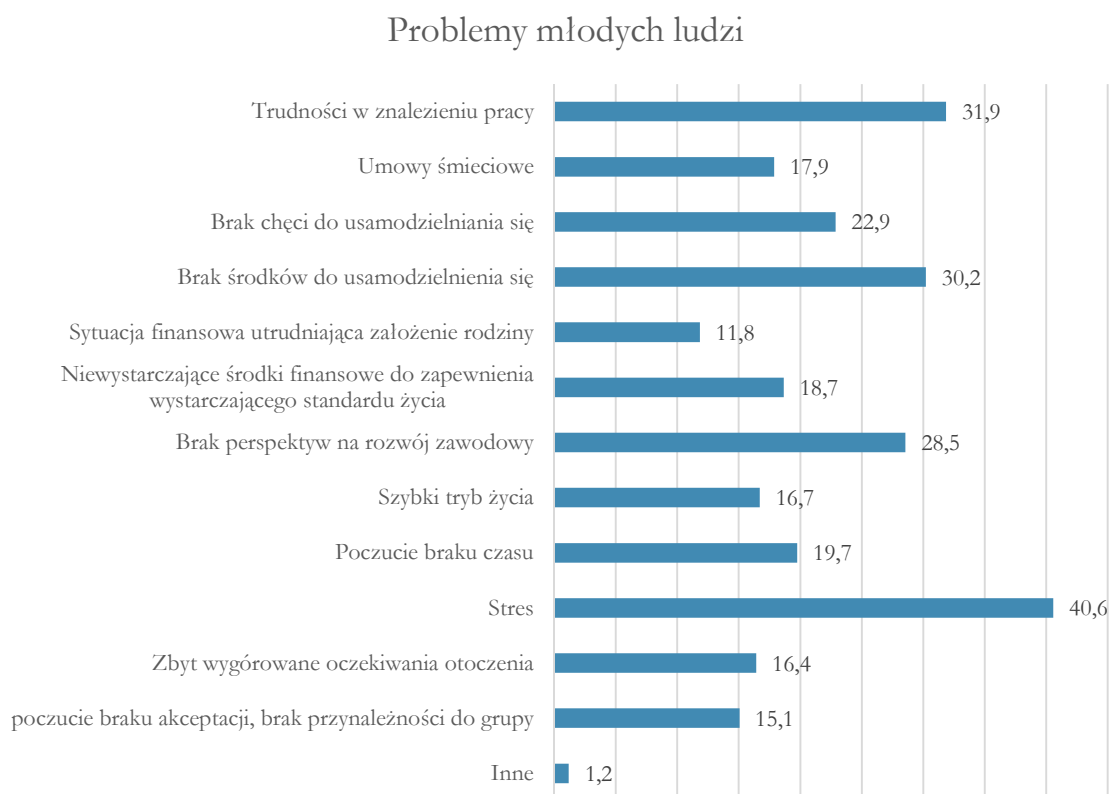
Wykres 82. Wartości, o jakie należy zabiegać w życiu (%)

Poszukując wyjaśnień dotyczących częstych deklaracji związanych z migracjami z obecnego miejsca zamieszkania (czynników wypychających), zadaliśmy badanym pytanie o największe problemy młodych ludzi w miejscowościach, w których się uczą.

Największym problemem okazał się stres, wskazało go 40,6% badanych. Stres jest zwykle konsekwencją braku możliwości zaspokojenia potrzeb, złych relacji społecznych czy też ogólnie rozbieżności pomiędzy oczekiwaniami w wielu sferach życia a stanem faktycznym. Trudno na podstawie uzyskanych danych rozstrzygnąć jakie są przyczyny takiego stanu rzeczy, zakładamy jednak, że jedną z bardziej istotnych w ostatnim czasie jest pandemia i związany z nią czas izolacji, który mógł być czynnikiem wpływającym na fakt, że stres urósł do bardzo poważnego problemu w życiu uczniów. Kolejne wymieniane przez badanych problemy związane były ze sferą przyszłej aktywności zawodowej, uczniowie dostrzegają je w braku możliwości znalezienia pracy (31,9%), braku perspektyw na rozwój zawodowy (28,5%), umowy śmieciowe (17,9%) a także w braku środków do usamodzielnienia się (30,2%). Wymiar przyszłej pracy zawodowej i obawy z nim związane należy traktować jako czynnik wypychający. Już sama świadomość

związana z trudnościami na rynku pracy może powodować zwiększanie się potencjału migracyjnego wśród uczniów. Jeszcze innym zauważonym przez badanych problemem jest brak chęci usamodzielnienia się (22,9%). To z kolei czynnik powodujący brak planów migracyjnych i chęć pozostania w obecnym miejscu zamieszkania, migracja jest związana z koniecznością usamodzielnienia się od rodziców (choć nie zawsze finansowego) i radzenia sobie z wieloma problemami.

Pozostałe problemy wydają się mniej istotne, ale także zauważalne, dotyczą szybkiego tempa życia (16,7%) i związanego z tym poczucia braku czasu (19,7%). Odwołują się także do sytuacji materialnej, która tworzy bariery rozwojowe w postaci niewystarczających środków finansowych do zapewnienia odpowiedniego standardu życia (18,7%) i sytuacji finansowej utrudniającej założenie rodziny (11,8%). Jeszcze inne problemy wiążą się z relacjami społecznymi, poczuciem braku akceptacji i przynależności do grupy (15,1%) i zbyt wygórowanymi oczekiwaniami otoczenia (16,4%).

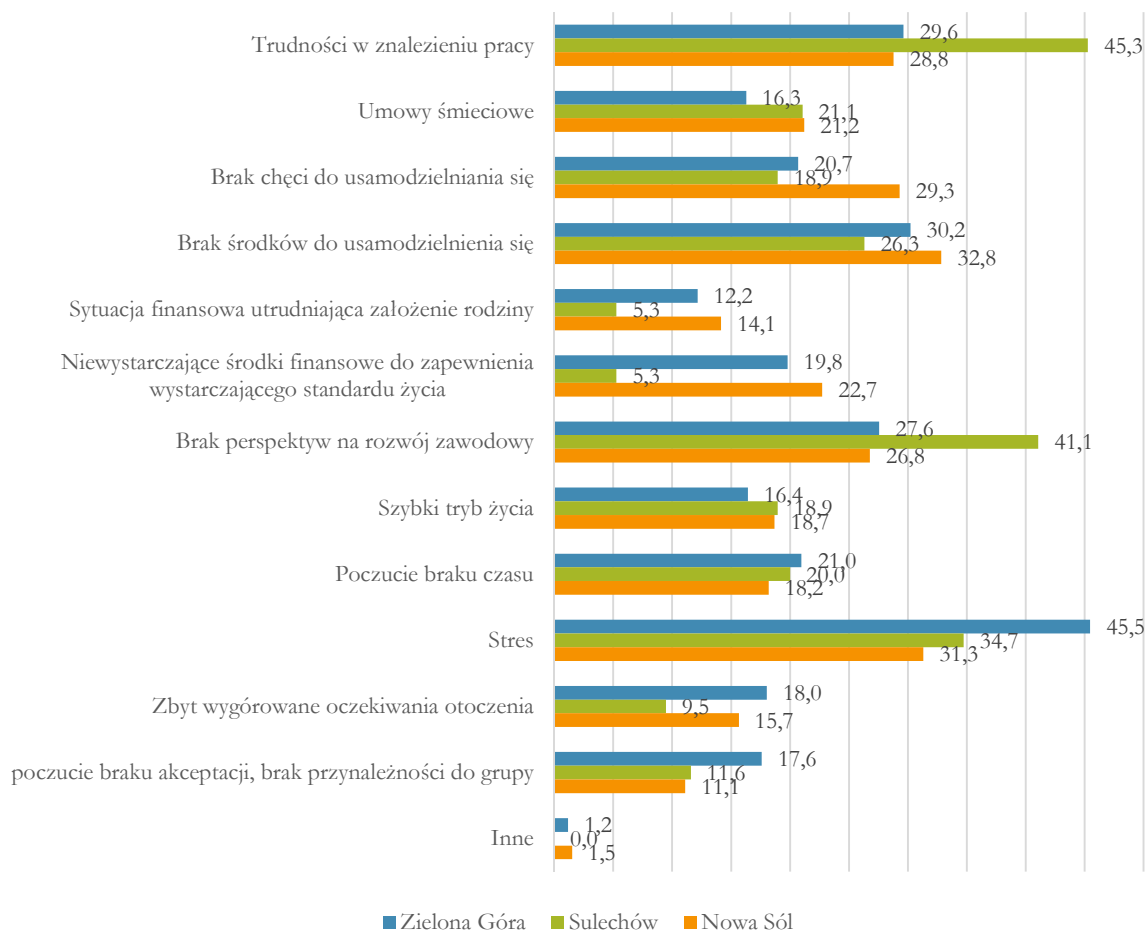

Wykres 83. Najważniejsze problemy młodych ludzi (%)

Identyfikowane problemy młodych ludzi nabierają swoistej specyfiki w zależności od miejscowości, w której prowadzone było badanie. Skoncentrujemy się na specyficznych problemach miejscowości. Sulechów jawi się jako miasto, w którym uczniowie obawiają się w największym stopniu trudności w znalezieniu pracy (45,3%) i braku perspektyw na rozwój zawodowy (41,21%). Odsetek wskazań dotyczących tych problemów jest w Sulechowie zdecydowanie większy niż w Nowej Soli i Zielonej Górze. Stres w największym stopniu jawi się problemem dla uczniów zielonogórskich (45,5%). Uczniowie

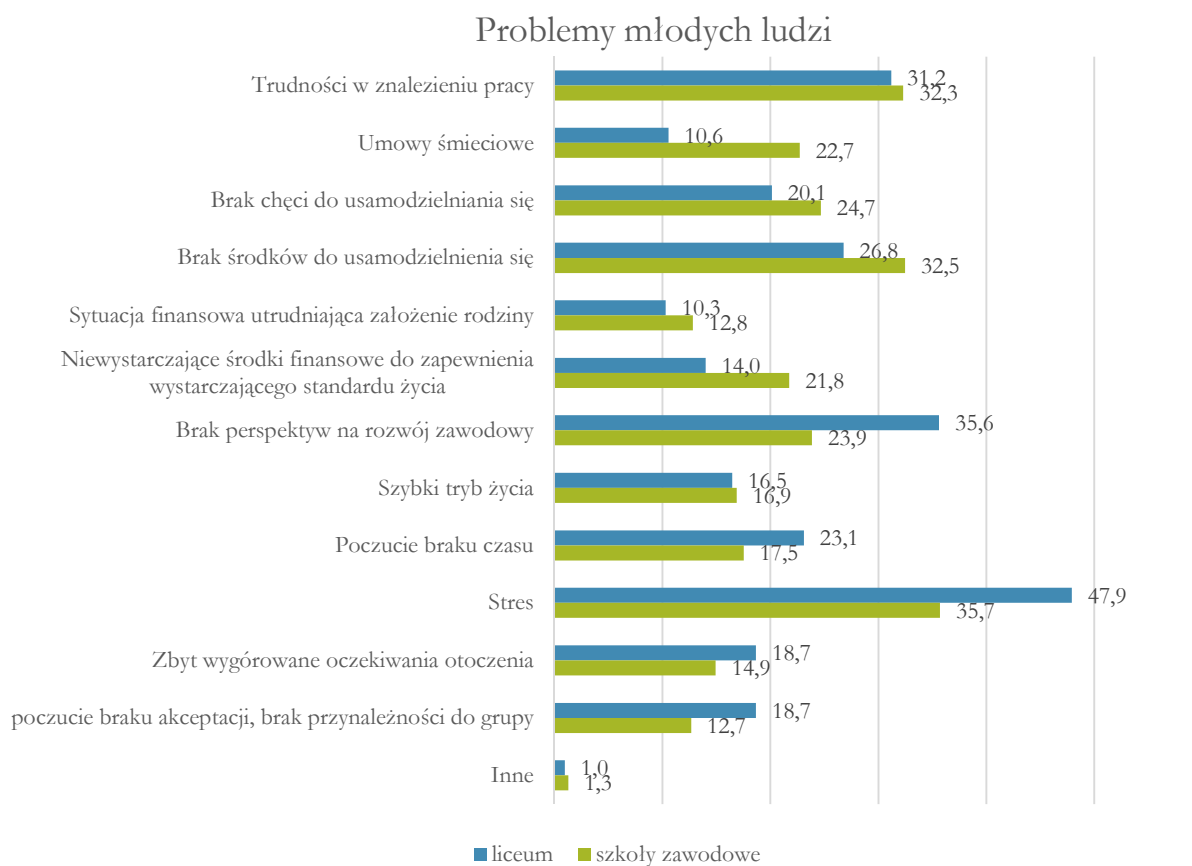
z Nowej Soli poza wymienionymi wyżej problemami są podobni do swoich rówieśników w innych miastach.

Problemy młodych ludzi

Wykres 84. Problemy młodych ludzi a miejscowość nauki (%)

Zasadniczo hierarchia problemów definiowanych przez uczniów (ich kolejność) jest zbliżona, typ szkoły uwidacznia jednak wyraźne różnice. Tak jak wykazaliśmy wyżej katalog największych problemów otwiera stres, jednak dla licealistów jest on o wiele bardziej dotkliwy (47,9%) niż dla uczniów szkół zawodowych (35,7%). Licealiści także znacznie częściej odwołują się do problemu związanego z brakiem perspektyw zawodowych (LO - 35,6%; SZ - 23,9%) i nieco częściej do poczucia braku czasu (LO – 23,1%; SZ – 17,5%). Z kolei dla uczniów szkół zawodowych większym problemem niż dla licealistów jest brak środków na usamodzielnienie się (SZ – 32,5%; LO – 26,8%), brak chęci do usamodzielniania się (SZ – 24,7%; LO – 20,1%), niewystarczające środki finansowe do zapewnienia wystarczającego standardu życia (SZ – 21,8%; LO – 14,0%) i umowy śmieciowe (SZ – 22,7%; LO – 10,6%). Badani uczniowie szkół zawodowych częściej dostrzegają problemy związane z końcem edukacji, wejściem na rynek pracy i wiążącą się z tym sytuacją rozpoczęcia samodzielnego życia.

Wykres 85. Problemy młodych ludzi a typ szkoły (%)

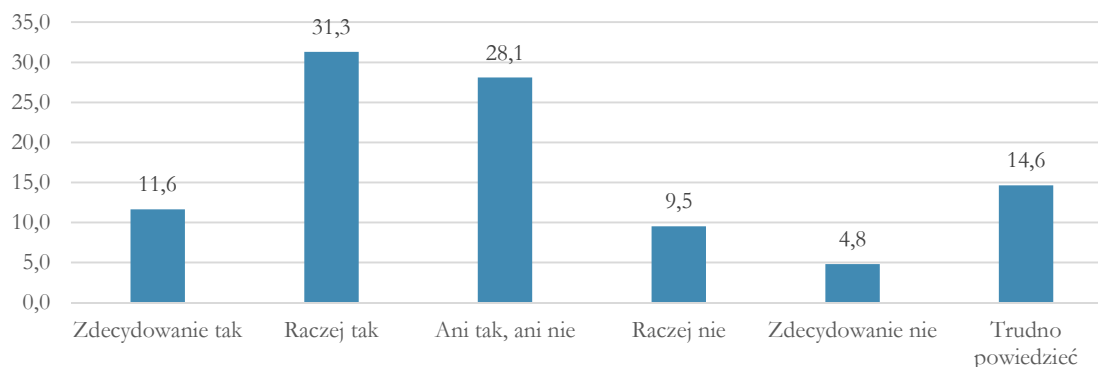
Deficyty instytucjonalne, organizacyjne, społeczne obszaru ZNOF

Intensywność procesów suburbanizacji w Polsce rodzi nowe wyzwania w zakresie zarządzania terytorialnego, czy planowania strategicznego i przestrzennego. Mnogość czynników natury politycznej, prawno-administracyjnej, ekonomiczno-finansowej, demograficznej, społeczno-kulturowej i psychologicznej wywołują konieczność dopasowania działań w dużych ośrodkach miejskich i otaczających je mniejszych miejscowości. Tworzenie silnych obszarów funkcjonalnych może stymulować ich rozwój i pozwolić rozwiązywać szereg problemów. Zapytaliśmy uczniów, czy w ich opinii Zielona Góra, Nowa Sól, Sulechów, Nowogród Bobrzański, Otyń, Czerwieńsk, Zabór, Świdnica są w stanie stworzyć silny obszar funkcjonalny, który będzie kołem zamachowym rozwoju gospodarczego i społecznego w regionie stwarzającym lepsze warunki rozwoju dla młodych ludzi. Badani uczniowie dostrzegają w stworzeniu ZNOF szanse rozwojowe. Takiego zdania jest 42,9% badanych (skumulowane

odpowiedzi – zdecydowanie i raczej tak). Brak jednoznacznych opinii charakteryzuje 28,1% badanych, a 14,3% neguje szanse rozwojowe projektowanego ZNOF.

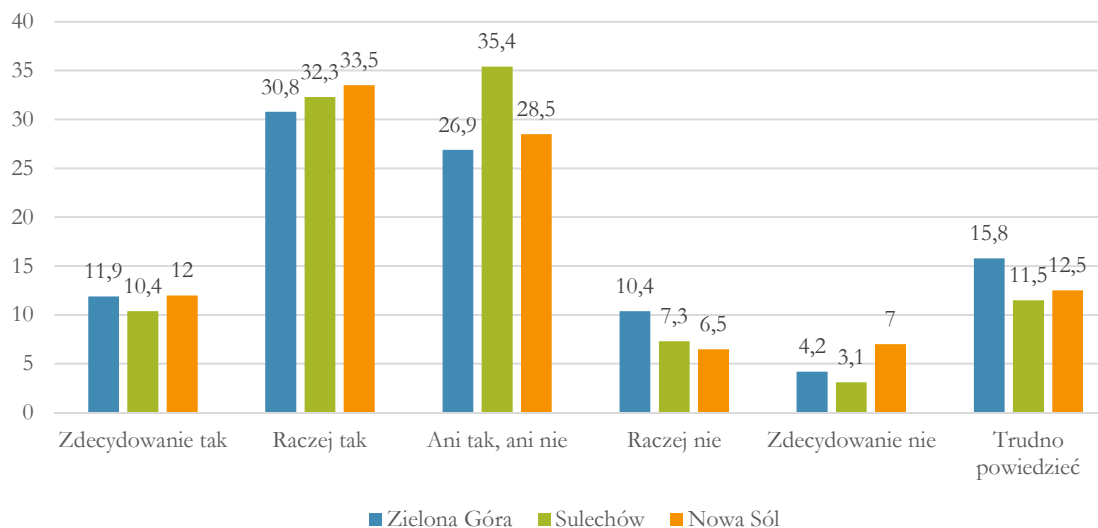
Czy ZNOF będzie w stanie stworzyć lepsze warunki rozwoju dla młodych ludzi?

Wykres 86. Czy ZNOF będzie w stanie stworzyć lepsze warunki rozwoju dla młodych ludzi? (%)

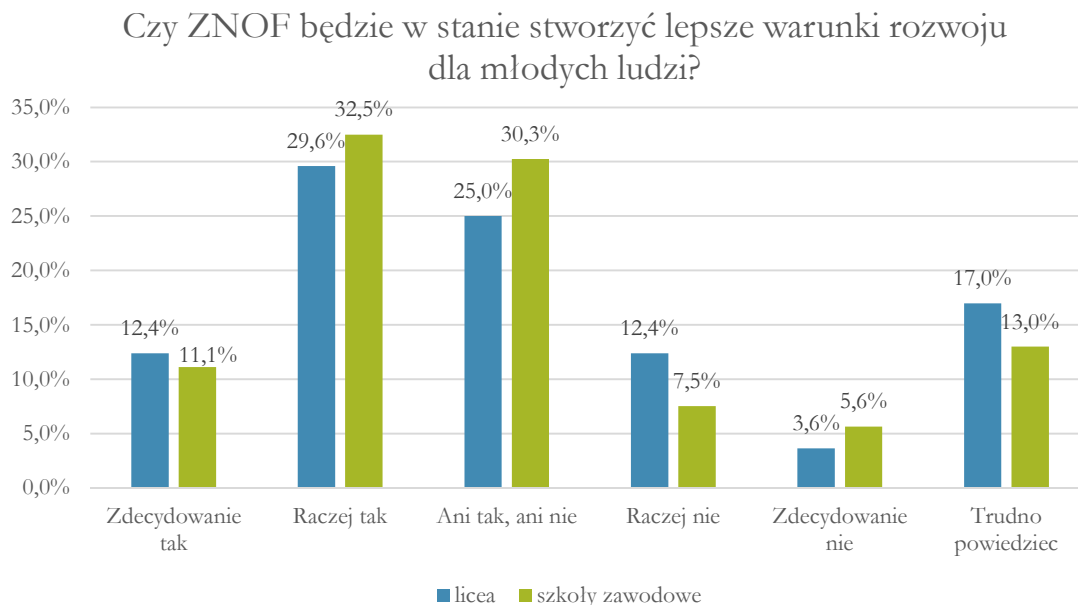
Opinie badanych uczniów są nieznacznie zróżnicowane ze względu na miejscowość, w której się uczą. W największym stopniu uczniowie z Nowej Sól dostrzegają szanse rozwojowe w ZNOF (45,5%), w najmniejszym - uczniowie z Zielonej Góry (42,7%). W analizach nie uwzględniono uczniów z Czerwieńska, ze względu na zbyt małą ich liczebność.

Czy ZNOF będzie w stanie stworzyć lepsze warunki rozwoju dla młodych ludzi?

Wykres 87. Odpowiedź na pytanie czy ZNOF będzie w stanie stworzyć lepsze warunki rozwoju dla młodych ludzi a miejsce nauki (%)

Opinie badanych uczniów są także nieznacznie zróżnicowane ze względu na typ szkoły. Uczniowie szkół zawodowych nieco częściej niż uczniowie liceów dostrzegają szanse rozwojowe w stworzeniu projektowanego ZNOF.

Wykres 88. Odpowiedź na pytanie czy ZNOF będzie w stanie stworzyć lepsze warunki rozwoju dla młodych ludzi a typ szkoły (%)

Jednym z wymiarów oceny miejscowości nauki i jednocześnie elementem wskazującym na potrzeby młodych ludzi odnośnie projektowanego obszaru funkcjonalnego jest wskazanie swoistej listy życzeń przez badanych uczniów. Wpisywane spontanicznie odpowiedzi można zorganizować w kilka wyraźnych typów.

1. Potrzeba rozszerzenia działań pomocowych i dbałość o relacje międzyludzkie

Uczniowie podkreślają konieczność położenia większego nacisku zarówno na kształtowanie postaw tolerancyjnych wobec wszelkich przejawów inności, ale także na uwzględnianie potrzeb samej młodzieży czy osób niepełnosprawnych.

Aby była większa pomoc w stosunku do młodzieży, która jest nękana przez rodziców; Aby każdy był tolerancyjny w stosunku do innych. Aby się nawzajem nie krzywdzić i być sobie oparciem. Akceptacja związków homoseksualnych

Bardzo dobrze przystosowana infrastruktura dla osób z niepełnosprawnościami; Chciałabym, żeby każdy czuł się swobodnie w tym mieście. Ubierał się jak chce nie będąc za to hejtowany i oceniany; Jakikolwiek szacunek do tego, że może ja mogą też mieć inne poglądy, inna wiarę, inaczej się ubierać; Ludzie przestaliby być tak fałszywi i okrutni.

Mieć szacunek do wszystkich nawzajem; Równość wobec wszystkich ludzi oraz dbałość o własne środowisko; Tolerancja i przystosowanie do młodego pokolenia; Wsparcie psychiczne dla każdego ucznia; Żeby młode osoby w przedziale wiekowym 12-17 przestały być "patusami" tzn. żeby przestały niepotrzebnie zaczepiać małe dzieci i żeby nie robili wokół siebie takiego szumu; Żeby młodzież czuła się komfortowo rozmawiając o swoich problemach i żeby była wysłuchana i była im dana pomoc, która jest im potrzebna i na nią zasługują; Żeby więcej ludzi odwiedzało nasze miasto, a ludzie przyzwyczajali, że nie wszyscy są tego samego pochodzenia, rasy czy religii.

2. Rozwój oferty rozrywkowej

Uczniowie podkreślają konieczność stworzenia oferty dedykowanej młodzieży- szczególnie miejsc, gdzie mogliby spędzać swój czas i spotykać się z innymi osobami. W wypowiedziach młodzieży pojawiają się także propozycje powstania infrastruktury kulturalnej oraz sportowej.

Aby powstało więcej miejsc do spotkań towarzyskich np., klimatycznych restauracji; Aby było więcej miejsc spotkań dla młodych ludzi; Bardziej rozbudowane miejsca sprzyjające spotkaniu młodzieży; Bardziej rozwinięte atrakcje

Bardziej zachęcające do spędzania czasu na świeżym powietrzu atrakcje; Chce tor do jazdy na rolkach oraz kryte lodowisko otwarte przez cały rok This is my dream ; Chce, aby było więcej miejsc do imprezowania; Chciałabym brać udział w imprezach muzycznych w moim mieście; Chciałbym, żeby powstał w centrum Zielonej Góry tor Go-kartowy; Kryte lodowisko stałoby przy CRS zamiast Agaty meble. To rejon cały w tym kierunku, sportowy. Bardzo złą decyzją było postawienie tam tak wizualnie raniącego oczy sklepu meblowego i McDonalda; Mogłoby powstać nowe miejsce dla młodych; Otwarcie klubu, w którym będzie mogła się bawić tylko młodzież; Powstanie centrum handlowego, w którym znajdowałoby się między innymi kino itd...; Stworzenie miejsca zrzeszającego ludzi młodych lubiących gry planszowe, głównie papierowe RPG.

3. Rozwój oferty edukacyjnej i dbałość o prestiż uczelni

Wskazania uczniów koncentrują się zarówno na wzmocnieniu potencjału Uniwersytetu Zielonogórskiego, jak i rozbudowania oferty kształcenia zarówno w szkołach, jak i na uczelni.

Aby wykształcenie, które tu zdobędę miało większe znaczenie, np. w innych miejscowościach, nawet za granicą; Chciałabym żeby nie traktowali na równi przedmiotów, z którymi nie planujemy przyszłości, nie będzie ich na maturze i nie są naszym rozszerzeniem z przedmiotami najważniejszymi np. język polski, matematyka, języki obce i rozszerzenia; Chciałabym, aby moje miasto było bardziej różnorodne, jeśli chodzi o możliwości wyższego kształcenia; Kierunek uczelni związany z mediami, aktorstwem; Poprawa funkcjonowania Uniwersytetu Zielonogórskiego; Szkoła powinna uczyć spraw potrzebnych do życia, a nie liczenia np. sinusów. Czemu nie uczymy się nic o rachunkach i płacach?;

Szkoła z profilem dziennikarskim; Więcej kierunków na uczelniach wyższych; Więcej zajęć dla młodzieży na uniwersytecie; UZ otworzył kierunek "Taniec"

4. Poprawa dostępności komunikacyjnej

Uczniowie wskazują na konieczność zwiększenia liczby połączeń między miejscowościami ich zamieszkania a szkołami oraz na potrzebę rozbudowania oferty lotniska w Babimoście.

Aby powstało duże lotnisko; Dobra komunikacja między małymi miejscowościami; Aby powstało większe funkcjonalne lotnisko w regionie; Lepsza komunikacja miejska. Więcej połączeń; Lepsze dojazdy; Lepsze parkingi przy szkołach; Lepsze połączenia autobusowe, żeby nie spóźniać się do szkoły; Powstanie Kolei Aglomeracyjnej; Żeby dodano więcej autobusów

5. Możliwości otrzymania wsparcia na start

Ważnym elementem potrzeb młodych ludzi jest wskazywana potrzeba uzyskania od samorządu wsparcia startu w samodzielne, dorosłe życie – zarówno w aspekcie mieszkaniowym, jak i związanym z funkcjonowaniem na rynku pracy.

Chciałbym móc mieć mieszkanie; Chciałabym kupić mieszkanie i w nim zamieszkać i uzyskać pomoc finansową; Otrzymanie od miasta odpowiednich środków na start w dorosłość; Pomoc finansowa od miasta dla młodych ludzi by założyć własną firmę; Tani wynajem mieszkań dla młodych

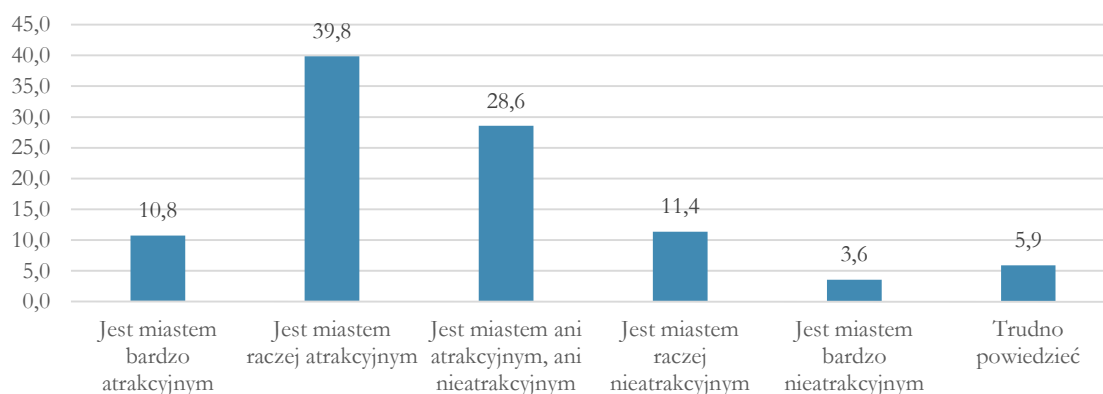
6. Tworzenie warunków do rozwijania własnych zainteresowań

W kilku wypowiedziach młodych ludzi wyraźnie podkreślono konieczność położenia nacisku na tworzenie warunków do rozwijania własnych zainteresowań przez młodzież.

Chciałabym żeby młodzi ludzie mieli możliwość samo rozwoju np. w szkole nie powinno podcinać się nam skrzydeł tylko zrobić wszystko żeby udało nam się spełnić marzenia; Żeby ci, którzy mają możliwość angażowania się w życie społeczne szkoły - zrobili to

Centrum projektowanego obszaru funkcjonalnego ma być miasto Zielona Góra. Ważne jest poznanie opinii uczniów dotyczących postrzegania Zielonej Góry, jako miejscowości atrakcyjnej dla młodych ludzi. Ogólnie rzecz ujmując badani uczniowie oceniają Zieloną Górę, jako miasto atrakcyjne, takiego zdania jest 50,6% badanych. Niemal, co trzeci badany ma stanowisko obojętne w tej kwestii, a za nieatrakcyjne miasto Zieloną Górę ocenia 15,0% badanych.

Czy Zielona Góra jest miastem atrakcyjnym dla takich ludzi jak Ty?

Wykres 89. Postrzeganie Zielonej Góry jako miasta atrakcyjnego dla młodych ludzi (%)

Słabe i mocne strony miejscowości kształcenia

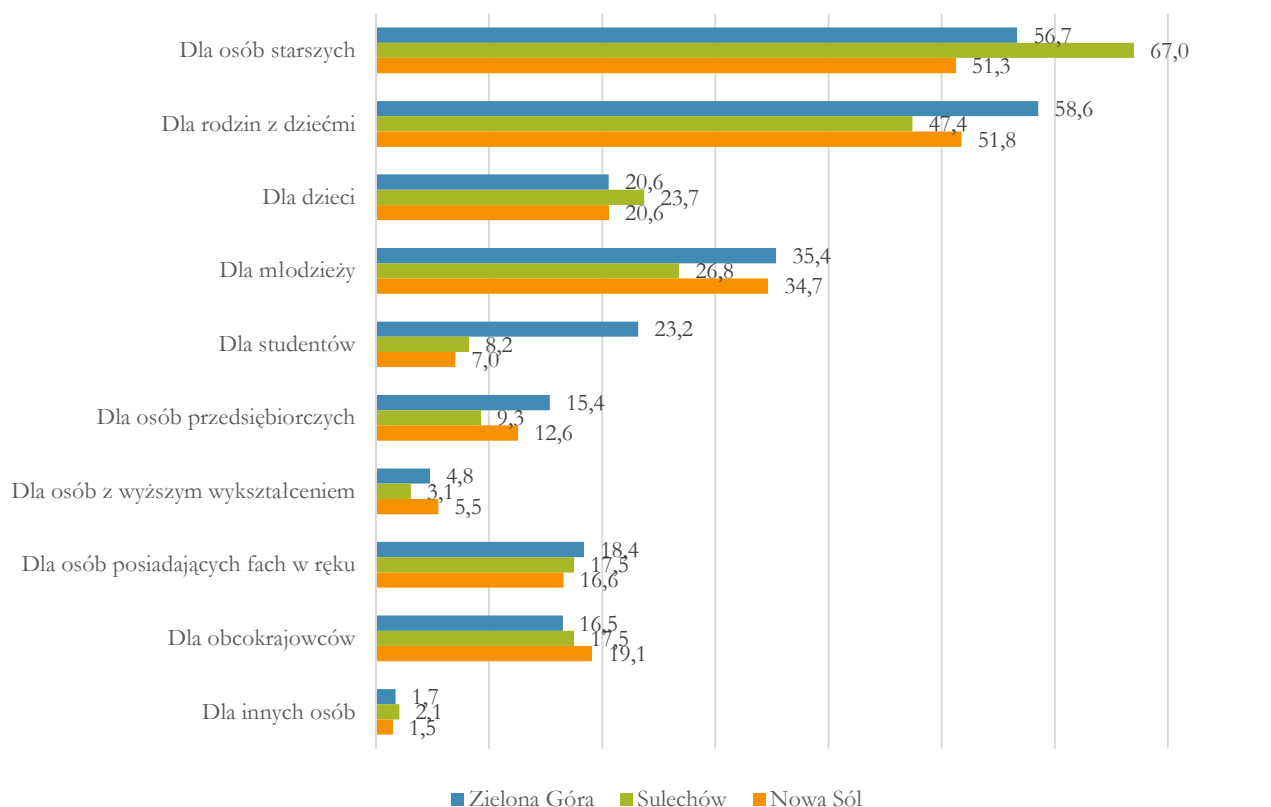
Badani uczniowie oceniali swoją miejscowość nauki pod kątem atrakcyjności dla określonych kategorii społecznych. Chodziło nam przede wszystkim o ustalenie na ile uczniowie postrzegają swoje miasta jako dobre do życia dla ludzi młodych. Można przyjąć założenie, że wskazanie określonych kategorii wiąże się z dostępnością infrastruktury i rozwiązań odpowiednich dla danej kategorii osób. Zielona Góra według deklaracji uczniów jest dobrym miejscem do życia dla rodzin z dziećmi oraz osób starszych. Za dobre miejsce do życia dla młodzieży uznaje ją 35,4% badanych. Warto podkreślić, że 23,2% deklaracji zielonogórskich uczniów kieruje się w stronę studentów.

Sulechów jest według deklaracji badanych uczniów dobrym miejscem do życia przede wszystkim dla osób starszych, ale także dla rodzin z dziećmi, dla młodzieży i dla dzieci.

Nowa Sól jest zdaniem uczniów atrakcyjna przede wszystkim dla rodzin z dziećmi, seniorów, młodzieży i dzieci.

Ciekawą obserwacją jest także to, że żadne z miast w których uczą się badani nie jest postrzegane przez nich jako przyjazne dla osób z wyższym wykształceniem i dla osób przedsiębiorczych. Taka konkluzja może tłumaczyć plany migracyjne, które pojawiają się często w odpowiedziach badanych na inne pytania.

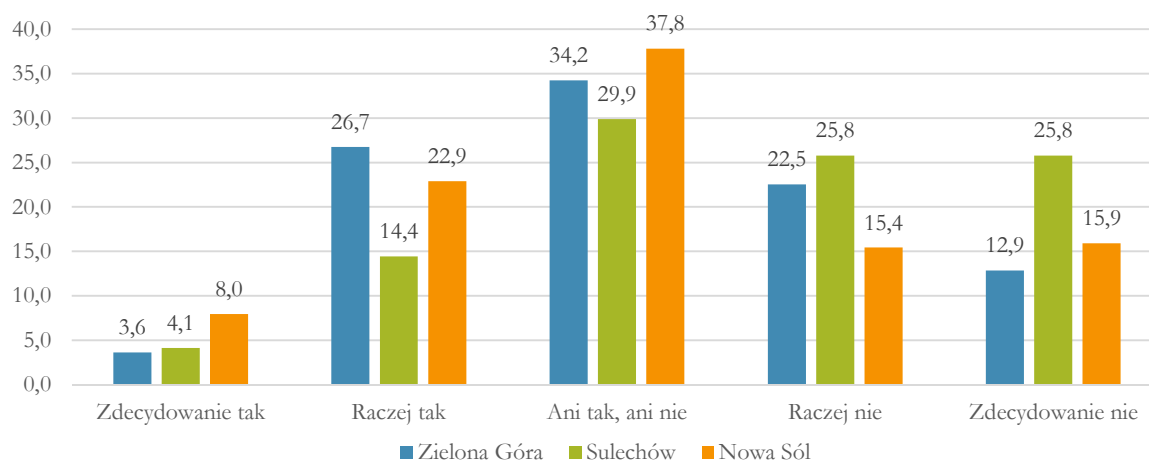
Dla kogo miejscowość nauki jest dobrym miejscem do życia?

Wykres 90. Postrzeganie miejscowości nauki jako dobrego miejsca do życia dla określonych kategorii społecznych (%)

Innym wymiarem oceny miejscowości nauki jest wskazanie, czy jest ona dobrym miejscem do realizacji planów życiowych. Wskazania badanych uczniów to najczęściej odpowiedzi środkowe – największy odsetek uczniów szkół nowosolskich deklaruje takie odpowiedzi. Co trzeci uczeń szkół w Zielonej Górze uważa, że miasto jest dla niego dobrym miejscem do realizacji planów życiowych. Ponad połowa uczniów szkół z Sulechowa jest zdania, że miejscowość nie jest dobrym miejscem do realizacji własnych planów życiowych. Podobne opinie ma 31,3% uczniów szkół z Nowej Soli. Można ostrożnie sformułować przypuszczenie, że skoro mniejsze miejscowości obszaru nie spełniają oczekiwań młodych ludzi, będą oni poszukiwać możliwości realizacji własnych planów w innym miejscu – może w centrum obszaru – Zielonej Górze, biorąc pod uwagę to, że jest według uczniów ona atrakcyjnym miejscem.

Czy miejscowość nauki jest dobrym miejscem do realizacji planów życiowych?

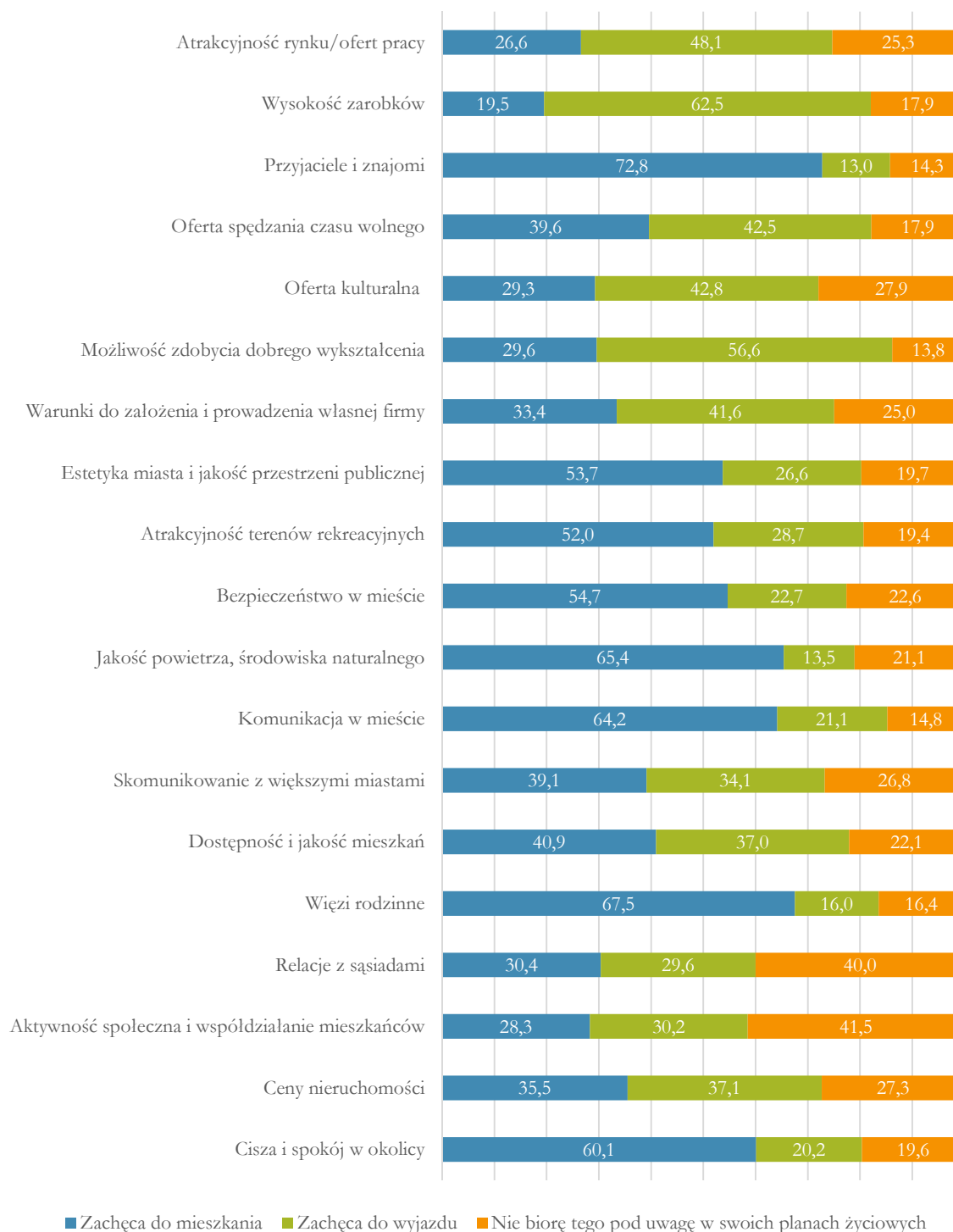

Wykres 91. Postrzeganie miejscowości nauki jako dobrego miejsca do realizacji własnych planów życiowych (%)

Projektowanie obszaru funkcjonalnego w nowych granicach może uwzględniać potencjał miejscowości wskazywany przez badanych uczniów jako czynniki zachęcające do pozostania w tych miejscowościach w przyszłości. Wskazania czynników zniechęcających do pozostania w danej miejscowości mogą natomiast prowokować do uwzględnienia ich w działaniach naprawczych.

Poniżej prezentujemy katalogi czynników przyciągających i wypychających uczniów badanych miast. Zadane pytanie brzmiało „Co zachęca cię do mieszkania a co zachęca do wyjazdu?”. Oprócz udzielenia wymienionych wyżej odpowiedzi badani mogli także wskazać odpowiedź neutralną, że nie biorą pod uwagę wymienionego aspektu. Analizy rozpoczniemy od Zielonej Góry, w której na 19 zaprezentowanych w pytaniu czynników 10 okazało się zachęcać do mieszkania, 7 zachęcać do wyjazdu a 2 nie miały większego znaczenia. Najbardziej istotnymi czynnikami przyciągającymi, decydującymi o atrakcyjności Zielonej Góry dla uczniów przedostatnich klas szkół ponadpodstawowych są przyjaciele i znajomi (72,8%) i więzi rodzinne (67,5%). Wymienione czynniki mają charakter uniwersalny jednak wraz z kolejną fazą życia (rozpoczęcie studiów, założenie własnej rodziny, itp.) mogą pozostawać nadal aktualne, jednak nie muszą wiązać się z Zieloną Górą. Pozostałe czynniki w największym stopniu zachęcające do pozostania w mieście to: jakość powietrza i środowiska naturalnego (65,4%), komunikacja w mieście (64,2%), cisza i spokój w okolicy (60,1%), bezpieczeństwo w mieście (54,7%), estetyka miasta i przestrzeni publicznej (53,7%). Wszystkie są bardzo istotne, ale jak wynika z badań najczęściej nie determinują decyzji w takim stopniu jak czynniki podstawowe związane z pracą i nauką. One właśnie w opinii badanych uczniów częściej zachęcają do wyjazdu z Zielonej Góry. Najbardziej istotnymi czynnikami wypychającymi są: wysokość zarobków (62,5%), możliwość zdobycia dobrego wykształcenia (56,6%), atrakcyjność rynku, ofert pracy (48,1%), warunki do założenia i prowadzenia własnej firmy (41,6%), oferta kulturalna (42,8%), oferta spędzania czasu wolnego (42,5%).

Ocena różnych aspektów funkcjonowania Zielonej Góry

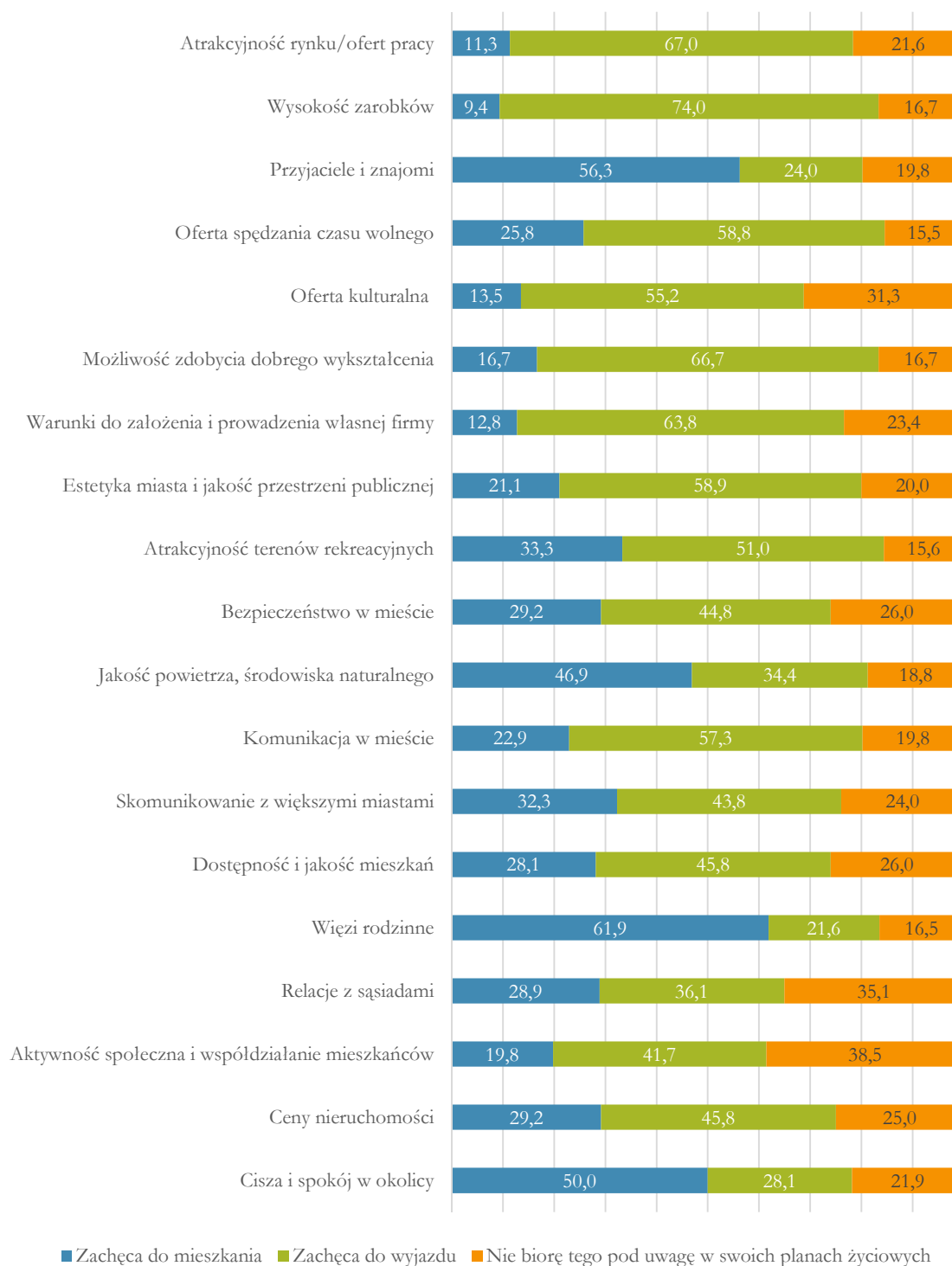
Wykres 92. Ocena aspektów funkcjonowania Zielonej Góry (%)

Bilans czynników zachęcających do pozostania lub wyjazdu z Sulechowa wygląda inaczej niż w Zielonej Górze. Sulechów w ocenie uczniów jest dla nich miastem mniej atrakcyjnym, zdaniem badanych tylko

cztery czynniki na dziewiętnaście w większym stopniu zachęcają do pozostania niż wyjazdu, są to więzi rodzinne (61,9%), przyjaciele i znajomi (56,3%), cisza i spokój w okolicy (50,0%) i jakość powietrza środowisko naturalne (46,9%). Katalog czynników w większym stopniu wypychających młodzież z Sulechowa otwierają te, które podobnie jak w Zielonej Górze związane są z rynkiem pracy: wysokość zarobków (74,0%), mała atrakcyjność ofert pracy (67,0%), warunki założenia i prowadzenia własnej firmy (63,8%). Zniechęca do pozostania tutaj także brak możliwości zdobycia dobrego wykształcenia (66,7%), estetyka miasta i jakość przestrzeni publicznej (58,9%), oferta spędzania czasu wolnego (58,8%), komunikacja w mieście (57,3%), oferta kulturalna (55,2%) i atrakcyjność terenów rekreacyjnych (51,0%).

Ocena różnych aspektów funkcjonowania Sulechowa

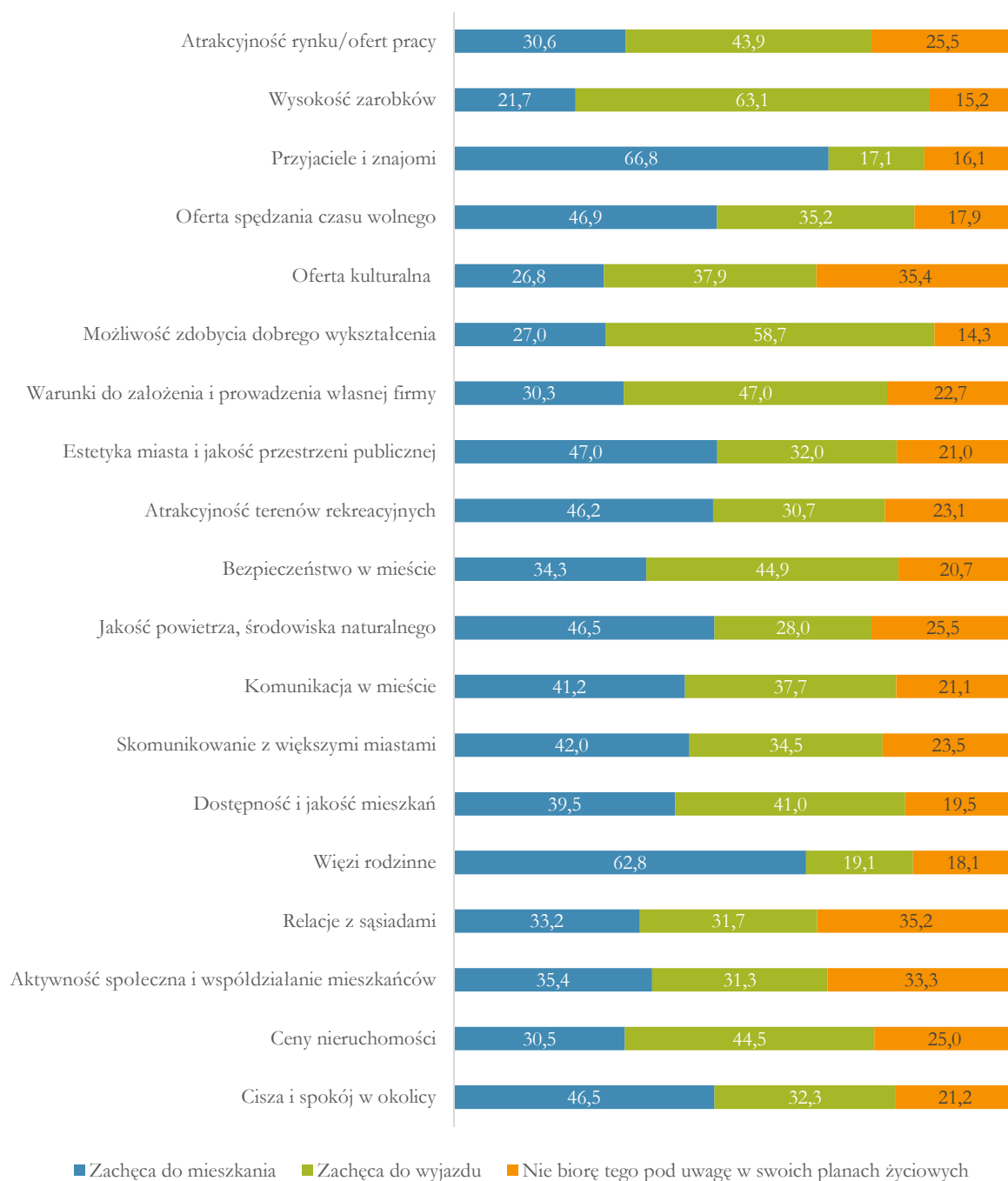

Wykres 93. Ocena różnych aspektów funkcjonowania Sulechowa (%)

Jedenaście aspektów mieszkania w Nowej Soli zachęca do pozostania w niej, siedem zniechęca i jeden jest neutralny (mało dla młodzieży istotny). Nowa Sól pod względem atrakcyjności mierzonej

czynnikami wypychającymi i przyciągającymi podobna jest do Zielonej Góry. Podobnie jak tam oceniane są główne cechy czyniące miasto atrakcyjnym lub nie. Atutami Nowej Soli są przyjaciele i więzi rodzinne, jakość powietrza i środowiska, cisza i spokój, ale także estetyka miasta, oferta spędzania czasu wolnego, atrakcyjność terenów rekreacyjnych, komunikacja w mieście i skomunikowanie z innymi miastami. Podobnie jak w Zielonej Górze i Sulechowie powodem do wyjazdu z Nowej Soli może być przede wszystkim wysokość zarobków, brak możliwości zdobycia dobrego wykształcenia, warunki do założenia i prowadzenia własnej firmy, mała atrakcyjność rynku pracy, bezpieczeństwo w mieście a także ceny nieruchomości i dostępność mieszkań.

Ocena różnych aspektów funkcjonowania Nowej Soli

Wykres 94. Ocena różnych aspektów funkcjonowania Nowej Soli (%)

We wszystkich analizowanych miejscowościach dla uczniów czynnikami zachęcającymi do pozostania są przede wszystkim więzi rodzinne i kontakty przyjacielskie. Doceniają oni także ciszę i spokój oraz jakość powietrza i środowiska. Uczniowie z Zielonej Góry częściej niż pozostali doceniają większość wskazanych czynników – w tym: ofertę kulturalną, możliwość zdobycia dobrego wykształcenia, komunikację

w mieście, bezpieczeństwo czy atrakcyjność terenów rekreacyjnych. Uczniowie z Nowej Soli częściej niż pozostali doceniają z kolei ofertę spędzania czasu wolnego. Najmniej optymistycznie swoją miejscowość oceniają uczniowie z Sulechowa.

Dla wszystkich uczniów zniechęcająco do pozostania działają czynniki związane z funkcjonowaniem na rynku pracy – atrakcyjnością ofert pracy czy wysokością zarobków.

Mając na uwadze wskazania mocnych i słabych aspektów funkcjonowania miejscowości, w których uczą się badani, zapytaliśmy uczniów o to, jakie cechy powinno mieć miejsce przyjazne młodym ludziom. W katalogu cech nakreślonym przez badanych uczniów przejawia się kilka dominujących elementów:

1. **Bezpieczeństwo** – młodym ludziom potrzebne jest poczucie bezpieczeństwa i spokoju, wynikające zarówno z funkcjonowania w przestrzeni, jak i relacji z innymi ludźmi. Powiązane jest ono z tolerancją i postawami otwartości.

Bezpieczeństwo; Bezpieczeństwo, brak strachu wyjścia o wieczornych godzinach; Bezpieczeństwo i kontakt z ludźmi; Bezpieczeństwo innych; Bezpieczeństwo kultura spokój; Bezpieczeństwo na ulicach, wolne przestrzenie; Bezpieczeństwo, komfort, tolerancja; Bezpieczne miasto z dużą ilością parków; Bezpieczne, ciche, czyste; Bezpieczne obiekty kulturowe; Bezpieczne, tolerancyjne; Bezpieczne. Niezanieczyszczone. Spokojne; Brak przestępczości; Dla mnie osobiście najważniejsze jest bezpieczeństwo i prawdomówność; Przyjazne zwierzętom, tolerancyjne, łatwe w poznaniu i poruszaniu się w nim; Pełne tolerancji, akceptacji i możliwości rozwoju; Miasto, które szanuje Wszystkich ludzi i traktuje ich tak samo; Najważniejsze jest bezpieczeństwo, ale mi się zdarzyło zostać okradzionym tutaj nikt nie reaguje nikt nie chce pomoc no nie da się żyć bezpiecznie; Najważniejsze jest bezpieczeństwo i czystość w mieście; Najważniejsze jest poczucie bezpieczeństwa poruszania się po mieście; Miasto powinno być ekologiczne i bezpieczne; Młodzież powinna mieć większy szacunek do osób starszych tak samo osoby starsze do osób młodych; Możliwość bezpiecznego bycia sobą; Otwarte na Europę. Tolerancyjne. Wolne od homofobii i nienawiści do innych wyznań religijnych czy politycznych. Budujące znajomość i otwartość na świat.

2. **Atrakcyjność rynku pracy** – związana z możliwościami uzyskania dobrych zarobków i ciekawej pracy, a to wszystko powiązane z pełniejszą ofertą edukacyjną

Więcej ofert dla młodych ludzi np. jakieś kursy, atrakcyjne zarobki; Bogata oferta pracy i miejsc do nauki; Dużo miejsc pracy; Bardziej dostępne oferty pracy dla uczniów; Płatne praktyki; Więcej ofert dla młodych ludzi np. jakieś kursy. Atrakcyjne zarobki; Bogata oferta pracy i miejsc do nauki; Możliwość rozwijania pasji, zainteresowań oraz możliwości na rynku pracy dla młodych; Możliwość rozwijania swoich pasji; Możliwość rozwijania zainteresowań Dostępność do nauk wyższych, pracy w zawodzie, którego aktualnie się uczy; Dla mnie ważne jest wykształcenie oraz znalezienie pracy w wieku 16-18 podczas kształcenia; Dobra edukacja i miejsca pracy; Dobra edukacja i możliwości

rozwoju; Dobra oferta pracy i nauki, Możliwość znalezienia pracy dla uczniów\studentów; Dobre uczelnie z wieloma kierunkami, możliwość dobrego zarobku; Miasto, które zapewni możliwość samorozwoju oraz znalezienie stałej, dobrze płatnej pracy, która by satysfakcjonowała; Miasto, w którym jest możliwość zdobycia różnych zawodów, gdzie można rozwijać swoje pasje i poznawać nowych ludzi; Praca zapewniająca utrzymanie mi i mojej przyszłej rodzinie; Możliwość studiowania wielu kierunków; Doświadczenie zawodowe i możliwość kontynuowania nauki w wybranych kierunkach; Miasto dla młodych ludzi powinno mieć szeroki wybór uczelni wyższych; Duża oferta pracy, Przyzwoite wynagrodzenie; Dużo firm, w których możemy nabyć doświadczenie zawodowe; Miasto powinno oferować rozwój edukacji oraz dobry rynek pracy; Miasto powinno pomagać studentom \ uczniom przy zakładaniu własnych firm (poprzez m.in. odpowiednie przygotowanie w szkole); Oferty pracy niewymagające 10lat doświadczenia i możliwość doksztalcania się w swoim wybranym zawodzie; Oferty pracy z dobrym zarobkiem; Oferty pracy, dobre zaplecze naukowe; Miejsca, które pozwalają rozwinąć swoje zainteresowania. W jakimś stopniu pomogą np. w zapoczątkowaniu swojej działalności gospodarczej; Głównie to możliwość zarobku i doedukowania; Dużo wolnych miejsc pracy lub miejsc do zebrania doświadczenia dla osób młodych; Szkoła przygotowująca do międzynarodowej matury też byłaby mile widziana na miejscu; Możliwość założenia własnej firmy w większym mieście dla lepszego prosperowania i rozwijania interesu; Możliwość zatrudnienia bez większego stażu pracy z możliwością doksztalcania się; Najważniejsze dla mnie jest posiadać dobra prace i zarabiać na tyle dużo żeby samemu się utrzymać; Takie, które zapewnia odpowiednia naukę. Obejmuje wiele kierunków na studiach i pozwala dotrzeć do wyznaczonego sobie celu. Nie ogranicza w żaden sposób.

3. Atrakcyjność oferty spędzania czasu wolnego – przejawiająca się zarówno w dostępności miejsc dedykowanych młodzieży, jak i bogatszej oferty rekreacyjno-sportowej

Różnorodność miejsc rozrywkowych (kluby, bary, kawiarnie, parki, galerie handlowe etc.); Aby było dużo miejsc gdzie można posiedzieć na trawie, pogadać z przyjaciółmi i spotkać się z nimi; Aby były imprezy miasta, gdzie każdy by się integrował tak jak na Winobraniu w Zielonej Górze. Aby ludzie mogli mieć ciekawe wspomnienia, aby bawili się w każdym wieku; Kluby, Puby, Bary, w których na weekend można się trochę zresetować i odstresować po całym tygodniu pracy; Aby ludziom w moim wieku żyło się lepiej, na terenie ZNOF powinno powstać więcej miejsc spotkań oraz powinny odbywać się o wiele częściej różnego rodzaju ciekawe wydarzenia; Ciche spokojne, ale również rozrywkowe, ponieważ jedzie młodzi chcą się bawić; Ciekawa oferta kulturowa miejscami do spotkań na świeżym powietrzu; Powinno być dużo wydarzeń kulturalnych Powstanie miejsc typowo młodzieżowych; Ciekawe, pełne atrakcji i miejsc spotkań gdzie odbywa się dużo wydarzeń kulturalnych; Częste wydarzenia kulturalne, ciekawe koncerty, spektakle, eventy; Dla mnie najważniejsze są miście różnego rodzaju atrakcje np. festiwale, parki, zoo, parki rozrywki itp.; Dostęp do różnych atrakcji Duża ilość miejscówek, w których można sobie posiedzieć ze znajomymi itp.; Dużo atrakcji, baseny pływalnie kina galerie handlowe jezioro; Dużo miejsc gdzie można się

spotkać odpocząć od technologii; Dużo miejsc rekreacyjnych do spędzenia czasu z rodzina i przyjaciółmi; Fajne ośrodki rekreacyjne, miejsca, w których można spokojnie spędzić czas na świeżym powietrzu; Miasto powinno być rozbudowane. Mieć piękna infrastrukturę budowlana, ale również tzw. "miejsca do uciezki" typu piękne, spokojne parki; Miasto powinno mieć dużo miejsc do spędzania czasu razem, powinno być więcej imprez masowych (koncerty), dostęp do Internetu powinien być dobry na całym terenie miasta a nie tylko w centrum; Miasto powinno mieć wiele możliwości spędzania czasu wolnego i rozwijania swoich pasji.

4. Dostępność mieszkań – młodzi uczniowie podkreślają wagę czynników bytowych związanych przede wszystkim z dostępnością (w tym cenami) mieszkań, nawet takich na wynajem.

*Atrakcyjny wygląd i cena mieszkań do wynajęcia; Mieszkania \ apartamenty w przystępnej Cenie
Ceny nieruchomości powinny być atrakcyjne; Łatwo dostępne mieszkania dla młodych w dobrej cenie.
Racjonalne ceny mieszkań; dobre ceny wynajmu mieszkań; Możliwość zakupu taniego mieszkania*

5. Dostępność komunikacyjna – łatwość i swoboda przemieszczania się po miejscowości i pomiędzy nimi (szczególnie z oddalonych terenów do centrum) ma dla młodych osób szczególne znaczenie.

Dostępność komunikacyjna; Częstsze autobusy do obrzeży miasta powinny być; Daje możliwość rozwoju, oferta kulturalno-rekreacyjna; Darmowa komunikacja miejska; Dobra komunikacja miejska; Dobra komunikacja miejska między małymi miastami\wsiami, Dobrze zmobilizowana komunikacja miejska, Dobre połączenia komunikacji miejskiej, Dobrze działająca komunikacja miejska, Dobrze rozbudowana komunikacja miejska; Możliwość szybkiego przemieszczania się

Podsumowując wskazania badanych odwołujemy się do jednej z wypowiedzi uczniów, która w pełni ilustruje ich wizję miasta przyjaznego młodym ludziom: „(miasto) powinno dawać zarówno możliwość kształcenia się jak i możliwość znalezienia pracy. Powinno dawać możliwość znalezienia mieszkania, mieć dobrą komunikację miejską. Dbać o powszechne zrozumienie i nie dyskryminowanie osób, które są inne w jakikolwiek sposób”.

Nasze zainteresowania poznawcze szły także w kierunku ustalenia, czego brakuje miastom, w których uczą się badani. Przyjmujemy, że wymienione braki mogą być traktowane jako czynniki wypychające, sprzyjające podejmowaniu decyzji migracyjnych. Katalog udzielonych odpowiedzi jest zbliżony do tych, które były wymieniane jako oczekiwane. Miasta, w których uczą się badani są różnej wielkości i pełnią różne funkcje, dlatego zaprezentowane opinie będą dotyczyły kolejno każdego z nich. Analizę rozpoczniemy od Zielonej Góry.

1. Najczęściej wymieniane braki Zielonej Góry koncentrowały się w obszarze czasu wolnego, który w swobodnych wypowiedziach, wymieniany był w bardzo wielu kontekstach. Uzyskane wyniki

potwierdzają, że ten obszar aktywności jest dla uczniów niezwykle istotny, a braki najbardziej dotkliwe.

Brakuje więcej atrakcji turystycznych; Brakuje większej ilości miejsc możliwych do spotkań, integracji towarzyskiej; Brakuje większej ilości wydarzeń kulturalnych; Brakuje wydarzeń kulturowych, odbywa się ich niewiele, jest też stosunkowo mało miejsc, w których można odpocząć. Jeżeli ktoś mieszka w ścisłym centrum to do najbliższego parku lub skrawka zieleni ma daleko; Bogatszej oferty rekreacyjnej, kulturowej oraz więcej miejsc przyjaznych młodym ludziom; Brak atrakcji pozwalających na aktywne spędzanie czasu, Brak możliwości dobrego rozwoju sportowego. Mało akcji dla młodzieży typu koncerty; Brak nowych, fajnych miejsc. Nic ciekawego tak naprawdę tutaj nie ma.

Brak miejsc rekreacji xd; Ciekawej oferty kulturalnej; Brakuje dobrze zagospodarowanego miejsca dla młodzieży do posiedzenia na świeżym powietrzu; brakuje dużej ilości obiektów rozrywkowych; Ciekawego spędzania czasu z przyjaciółmi w miejscach publicznych; Cisza i spokój w okolicy, Atrakcyjność terenów rekreacyjnych; Brakuje ciekawych miejsc, w których można spędzać czas oraz rozwijać się; Brakuje koncertów nowocześniejszych artystów; Brakuje kultury w centrum miasta (na starym rynku) i jest nudno; Brakuje mi atrakcji w moim mieście; Brakuje mi rozrywkowych miejsc; Brakuje miejsc do spędzania czasu, ofert pracy; Brakuje miejsc spotkań; dostępność do miejsc spotkań z znajomymi; Dużego kina Cinema City to żart; dużo miejsc rozrywki (życie po pracy); Fajnych sklepów: ZARA, PULL&BEAR, PRIMARK, TIGER; festynów, galerii; Dobrego dostępu do Internetu, imprez masowych, lepszego zagospodarowania terenów na obrzeżach miasta (nowe miasto); Dobrej oferty kulturalnej; Głównie atrakcyjnych miejsc do spędzania wolnego czasu, ciekawych miejsc do zwiedzania, spacerowania; Imprez i wspomnianych organizacji; Jest tu trochę pusto i ciasno, porównując do innych miast jest mało miejsc, gdzie mogliby spotykać się młodzi ludzie, jest niewielka oferta restauracji; Kafejki internetowej lub miejsca skierowanego do ludzi lubujących się w bardziej nowoczesnej rozrywce; Kina, bary, centra rekreacji; klubów; klubów nocnych, placów do spotkań, rozwiniętej infrastruktury miejskiej; Mało koncertów i miejsc do spotkań dla młodych; Miejsc rozrywki; Miejsc, mało ciekawych miejsc do których można się przejść ze znajomymi dla młodych ludzi; Miejsc dla studentów i młodzieży w celach rekreacyjnych; Miejsc do spędzania wolnego czasu. Ludzie nudzą się miastem, w którym największa atrakcja jest jazda bez celu autem z przyjaciółmi; Miejsc do spędzenia czasu ze znajomymi; Miejsc spotkań dla młodych ludzi np. jak park teatralny; Miejsc, w których jest czysto, porządek. Miejsc, gdzie można rozwijać swoje zainteresowania; Miejsc w których mogę usiąść ze znajomymi i w spokoju porozmawiać; Miejsc zamieszkania w sprzyjającej cenie dla młodych osób które chcą zacząć mieszkanie samemu; Miejsc, w których mogę się spotykać ze znajomymi; miejsc, w których można by było się spotkać, posiedzieć miejsc rekreacyjnych; Miejsc, w których można rozwijać swoje zainteresowania; Moim zdaniem brakuje właśnie tych eventów, w Zielonej Górze nic się nie dzieje; Możliwość spędzania czasu poza lekcjami, jak na razie nie ma kompletnie co robić niż siedzieć w parku; Możliwości aktywnie spędzania wolnego czasu; Oferty kulturalnej, ciekawych form spędzania wolnego czasu; Ośrodki;

Myślę, że niczego może więcej restauracji umiejscowionych blisko parków, ładnego krajobrazu

nie wiem na przykład większej liczby skateparków; Nowych ośrodków rekreacyjnych oraz kulturowych + ładnych budynków; Ofert kulturowych; Przede wszystkim tego pójścia gdzieś ze znajomymi, żeby się pośmiać. Bo można pójść nie wiem do lasu np. no ale Brakuje tego miejsca, gdzie można w spokoju usiąść i się zabić; Rozrywki i możliwości rozwijania interesujących mnie zainteresowań; Ścieżek rowerowych; Sklepów, galerii handlowych, klubów i siłowni; W mojej miejscowości brakuje miejsc w których mogłabym się spełniać\rozwijać swoje zainteresowania; Według mnie miasto powinno oferować więcej możliwości do rozwoju zainteresowań; według mnie można urozmaicić miejsca do spotkań dla młodych ludzi; Więcej miejsc rekreacyjnych takich jak np. hala w której można pojeździć na łyżwach\rolkach, nie galerii handlowych. Gdzieś, gdzie można spędzić fajnie czas a nie pieniądze; Wielu ciekawych miejsc na aktywne spędzanie czasu dla starszej młodzieży

2. Definiując braki Zielonej Góry, badani dość często odwoływali się do zagadnień związanych z edukacją. Dotyczyły one zarówno oferty, a właściwie braków w ofercie jak i poziomu edukacji, który nie zawsze jest zadowalający.

Mało rozwinięte - za małe miasto bez większych perspektyw - uczelnia nie zadowala mnie swoim poziomem; szkół o różnych kierunkach; Edukacja wyższa; Brakuje zrozumienia uczniów przez nauczycieli. Każdy zadaje jak by tylko sam to robił. Każdy nauczyciel uważa, że nie mam co robić na innych przedmiotach, a tak na prawdę musimy siedzieć do wieczora z lekcjami, żeby się ze wszystkim wyrobić; Studiować wybrane kierunki; Kierunków na uniwersytecie. Chce iść na stomatologię, a w Zielonej Górze nie mam takiej możliwości zwłaszcza, bo rozszerzam matkę i fizykę a nie chemię i biologię; Brakuje państwowej szkoły pożarniczej; Dobrego uniwersytetu; Uczelni o zróżnicowanych kierunkach; Kursów do kształcenia umiejętności; Lepszych studiów; Możliwości dodatkowego kształcenia zawodowego; Możliwości zdobycia wyższego wykształcenia (Studia doktorskie); Myślę, że nie jest to problem tylko mojego miasta, ale wciąż odnoszę wrażenie, że szkolnictwo nie skupia się na wielu aspektach dotyczących możliwości obrania różnych przyszłościowych kierunków. Nie ma dużego wyboru kierunków; Pomocy w problemach; Porządnej infrastruktury cyfrowej szczególnie w szkole!; Studia na niektórych kierunkach nie zachęcają do dalszej nauki; Poziomu uczelni; Myślę, że trzy dodatkowe licea poszerzyłyby wybór dla nowych uczniów. Aktualnie jest ich o te 3 za mało; Brakuje mi w tej szkole wsparcia. Wszystko muszę robić sama. Nie mam żadnej pomocy dydaktycznej. Mimo prośb do nauczycieli wielokrotnie słyszałam że mam sobie sama poszukać i zapłacić za dodatkowe zajęcia; Przede wszystkim brakuje mi odpowiednich kierunków studiów, które by mnie zainteresowały; Rozwoju edukacji, dobrych uczelni; Wydarzeń na uniwersytecie, przygotowania praktycznego młodzieży; Zaplecze, możliwość dobrego wykształcenia, większa ilość wydziałów na uniwersytecie; Zajęć dodatkowych i miejsc do nauki

3. Braki związane z rynkiem pracy koncentrowały się przede wszystkim na dobrych ofertach pracy i niskich zarobkach.

Atrakcyjnych ofert pracy; Brak miejsc pracy; Brakuje dynamiki oraz miejsc pracy, które byłyby odpowiednie dla młodych ludzi, którzy dopiero skończyli edukację; Możliwości rozwoju (staży czy

kursów); Atrakcyjności rynku pracy, wysokich zarobków; Brak pracy; Dobrych ofert pracy; Dobrej pracy, Dobrych ofert pracy dla młodych osób, Dobrze płatnej pracy; Dostępność ofert pracy z wysokimi zarobkami, wysokość zarobków. Dużo firm w których możemy nabyć doświadczenie zawodowe; Dobrych miejsc pracy. Elastycznej pracy; Choć jest dosyć sporo miejsc pracy, brakuje miejsc w których mógłbym pracować w wymarzonym zawodzie; Jest mało miejsc do pracy dla młodych osób chcących zdobywać więcej doświadczenia w zawodzie. Większość pracodawców odgórnie wymaga doświadczenia; Łatwość otworzenia firmy; Miejsc, gdzie można zebrać doświadczenie w młodym wieku; Miejsc pracy; Atrakcyjnych miejsc, a jeśli otworzy się jakieś fajne przedsiębiorstwo to od razu upada; Ofert pracy; Powinno być więcej większych zakładów pracy Pracy; Pracy w zawodzie dla osób zaraz po szkole bez doświadczenia; Przestrzeni do pracy na świeżym powietrzu mało ofert ciekawej pracy; Wysokich zarobków; większej ilości firm high-tech.

4. Kolejne niedostatki w Zielonej Górze definiowane były w obszarze szeroko pojętych relacji społecznych. Wydaje się, że uczniowie, mając doświadczenia pierwszych ulicznych protestów związanych ze zmianą prawa aborcyjnego, stali się bardziej wrażliwi na szereg kwestii społecznych. Między innymi akceptację, tolerancję, wsparcia dla dyskryminowanych grup, otwartość, itp.

Brakuje bezpieczeństwa to jest tak zwany brak empatia u ludzi, nikt nie zareaguje, jak kogoś zacząć bić czy okradać tylko ominą zagapieni w telefon; Akceptacja; Akceptowania ludzi, którzy są tacy sami jak my a inni twierdzą że są inni; Brakuje akceptacji ze strony rówieśników, brak pomocy i wsparcia ze strony nauczycieli i znajomych; Brakuje mi tutaj pewności; Brak wystarczającego wsparcia dla LGBTQI+, Brakuje czasu na rozwój osobisty, brak dobrej pomocy psychiatrycznej, Kultury, szacunku do ludzi, Miłych ludzi, Moim zdaniem brakuje właśnie tej tolerancji; Otwartości ludzi; Nowych znajomości; Prywatności, wszyscy się kojarzą\znają. Miejsc, w których można czuć się bezpiecznie; Otoczenie źle wpływa na moją psychikę; Przyjaznej atmosfery; Przyjaznych ludzi i estetycznej przestrzeni; Szacunku; Szacunku; Szacunku OD osób starszych; Większej tolerancji, Więzi społeczności, Zgranego społeczeństwa, Zgrania się mieszkańców

5. Jako braki (problemy) dostrzeżone przez badanych zostały także kwestie mieszkaniowe. Jest to problem, który często jest barierą na drodze do usamodzielnienia się. W Polsce jest on szczególnie wyraźnie widoczny na tle innych krajów europejskich w których problem gniazdowania (długiego mieszkania wspólnie z rodzicami) jest zdecydowanie mniejszy.

Niższe ceny nieruchomości; Atrakcyjnych cen na rynku mieszkań; Programy mieszkań komunalnych; Ceny nieruchomości; Dobrych cen wynajmu mieszkań, Dostępność i jakość mieszkań, Tanich mieszkań; Łatwo dostępne mieszkania dla młodych; Lepszej ceny mieszkań. Miejsc, gdzie bezproblemowo mogliby mieszkać uczniowie\studenci\osoby dopiero szukające pracy; Większej oferty mieszkań pod wynajem; Przystępnych cen mieszkań; Przystępnych cenowo mieszkań; Tanich mieszkań dla młodych; Tanich mieszkań, galerii handlowych, Ikei; Tanich nowoczesnych kawalerek; Choćby miejsc do zamieszkania;

Uczniowie nowosolscy, podobnie jak ich zielonogórscy koledzy definiując braki ich miejscowości najczęściej widzieli je w sferze czasu wolnego.

1. Z wiekiem badanych wiążą się intensywne relacje społeczne, chęć przebywania w towarzystwie innych, a to z kolei tworzy oczekiwania związane z atrakcyjnymi miejscami w których mogą się spotykać, spędzać czas wolny, realizować własne zainteresowania i pasje.

*Brak atrakcji turystycznych; Brak atrakcji; Brak miejsc do spędzenia wolnego czasu, Brakuje terenów rekreacyjnych; Brakuje zielonych terenów; Fajnych miejsc spotkań; Imprez; Kina, dużej galerii handlowej basenu Jeziorka; Kina, parków; Klubów; Miejsca do spędzenia czasu dla młodych osób, Jakiś barów (takich dla nieletnich) w których można się spotykać z znajomymi; McDonalda, Kina i więcej miejsc do spotkań towarzyskich; Miejsca do imprezowania ze znajomymi; Miejsca do rozwijania swoich pasji; Miejsca do jazdy na motorach Miejsca rekreacyjnych; Miejsca na spotkania ze znajomymi; Miejsca w których można się spotkać ze znajomymi, mało takich miejsc dla młodych, gdzie można spokojnie usiąść i pogadać zamawiając do tego jakiś napój; Miejsca do spotkań
Możliwość poważnego rozwijania nauki tańca; Przede wszystkim brakuje miejsc w których młode osoby mogą spędzać czas; Przyjaciół; Porządnego kina; Rozrywki; Oferty kulturalnej ; Parki, sklepy
W mojej miejscowości brakuje dużo atrakcji; Więcej atrakcji i miejsc, gdzie można posiedzieć; Więcej miejsc, gdzie można spędzić czas ze znajomymi; Więcej zajęć które przyczyniłyby się do własnego rozwoju osobistego; Zdecydowanie wydarzeń różnej maści*

2. W katalogu braków na drugim miejscu uczniowie nowosolscy wymieniali kwestie związane z rynkiem pracy.

Brakuje atrakcyjnego rynku pracy; Dobrej oferty pracy, Atrakcyjny rynek pracy; Miasto częściowo jest zamknięte na mniejszych przedsiębiorców; Dobrej oferty pracy; Miejsc pracy; Miejsc pracy; Miejsc pracy dla osób uczących się; Miejsc pracy; Możliwości zdobycia pracy; Większych możliwości do założenia własnej firmy

3. Ostatni dający się wyodrębnić problem dotyczył kwestii związanych z edukacją, brakiem możliwości kontynuowania nauki na poziomie wyższym i ogólnie z ofertą edukacyjną.

*Możliwość zdobycia wyższego wykształcenia; Opcji w aspekcie nauki, kształcenia się; Dobrych szkół; Uczelni; Nie ma uczelni (najbliższa w Zielonej Górze); Możliwości większego wyboru szkół
Szkolnictwo; Szkoły policealnej; Trzeba wyjechać, żeby móc uzyskać wyższe wykształcenie*

Najbardziej istotne braki wymieniane przez uczniów z Sulechowa nie odbiegają przez wymienianych w Zielonej Górze i Nowej Soli.

1. Związane są z czasem wolnym, spotkaniami ze znajomymi i przyjaciółmi.

*Brak kin oraz miejsc do rozrywki dla młodych ludzi; Dobrego skateparku; Miejsc dla osób młodych
Miejsc do których można wyjść; Miejsc do spędzenia wolnego czasu; Miejsc do spotkań; Miejsc do spotkań; Miejsca dla młodych; Miejsca dla młodzieży; Restauracji, centra handlowego; Różnorodnych*

atrakcji i ciekawych miejsc, gdzie można się spotkać ze znajomymi; Galerii handlowych, obiektów kulturalnych; Miejsc do spędzania czasu, kina i innych miejsc kulturalnych, restauracji fast-food; Miejsc kulturalnych; Miejsc rekreacyjnych do spędzania wolnego czasu; Właśnie teatru i miejsc publicznych w których można fajnie spędzić czas ze znajomymi; Zajęć za młodzieży; W miejscowości, w której się uczyć nie ma miejsc w których młodzież mogłaby zaznać rozrywki; Po lekcjach nie ma w zasadzie, gdzie iść, żeby spotkać się ze znajomymi; Parki, basen; Miejsc do spędzania czasu; Nowych obiektów sportowych; Parków, centrów handlowych; Więcej centrów handlowych; Miejsc w którym jest żywy obraz kultury.

2. Dotyczącą zagadnień związanych z pracą.

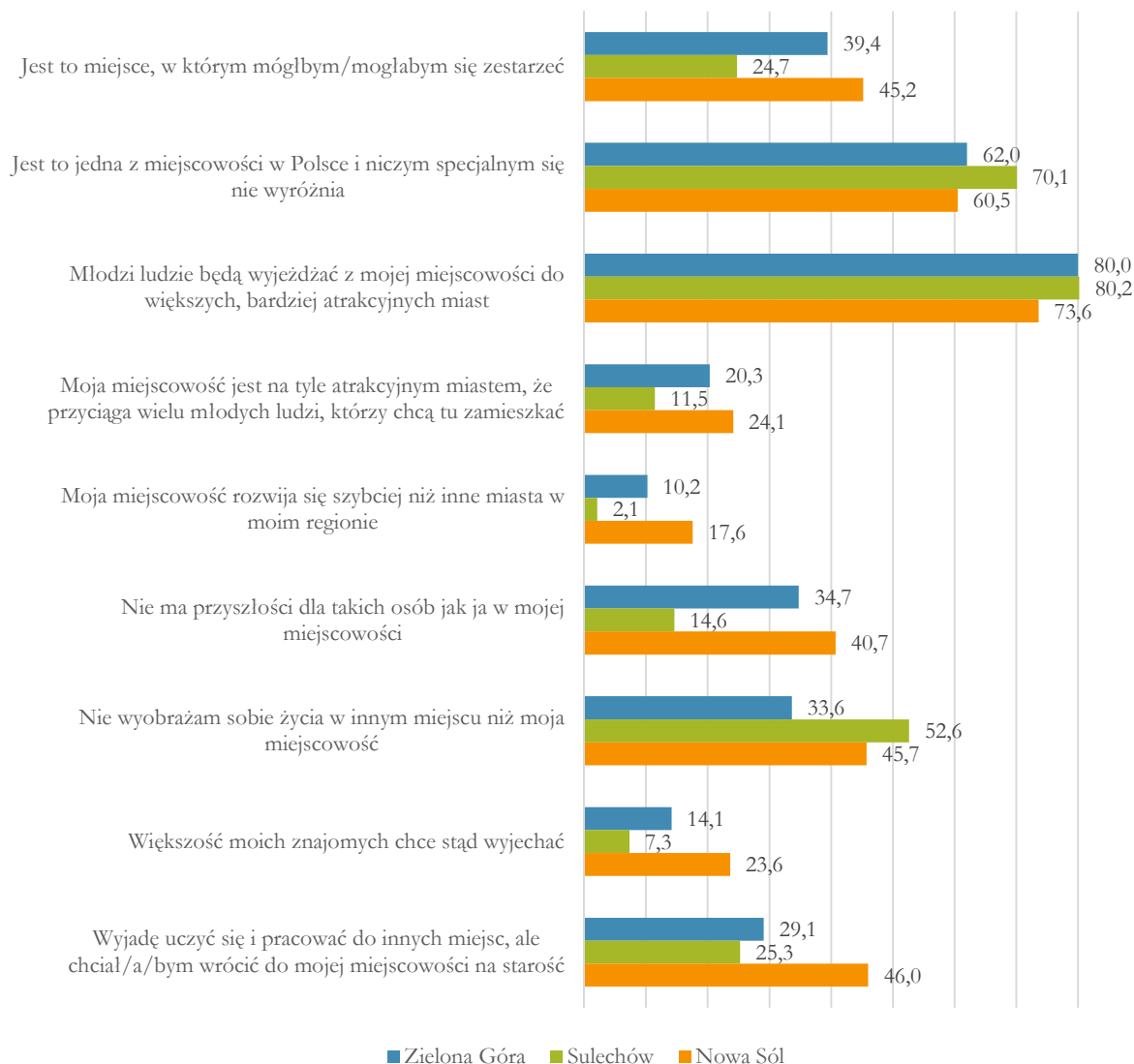
Brak dobrej pracy; Brak dobrych ofert pracy, brak perspektyw; Dobrego rynku pracy; Dobre zarobki; Ilość możliwości pracy i mieszkań; Miejsc pracy, ofert pracy; Jest często problem ze znalezieniem pracy w swoim zawodzie.; Dobrej pracy; Ofert pracy; Rynek pracy

3. Ostatni obszar wskazywany tylko w Sulechowie dotyczył problemów komunikacyjnych, braku komunikacji miejskiej jak i niewystarczającej z innymi miejscowościami.

*Brakuje dobrego transportu publicznego, Częstej komunikacji miejskiej; Dobrej komunikacji miejskiej; Dobrej komunikacji miejskiej i połączeń z innymi miejscowościami; Dobrej komunikacji publicznej; Dobrej komunikacji; Dobrej pracy oraz dobrej komunikacji; Dojazdów, miejsc rekreacyjnych, Połączenia autobusowe są często zaktualizowane, a pociągi nie kursują ze względu na tory, które są naprawiane zdecydowanie za długo; Komunikacji miejskiej, lepszej komunikacji z sąsiadującymi miastami (Świebodzin), Komunikacji, Komunikacji miejskiej
Możliwości swobodnego przemieszczania komunikacja miejska*

Ocena miejscowości, w której uczą się badani uczniowie ma wiele wymiarów. Kolejnym z nich jest stopień akceptacji dla różnych stwierdzeń dotyczących przyszłości życia w tej miejscowości. Badani uczniowie najczęściej zgadzają się ze stwierdzeniem, że młodzi ludzie będą wyjeżdżać z miejscowości, w których się uczą do innych, większych i bardziej atrakcyjnych miast. Zdaniem uczniów miejscowość, w której się uczą nie wyróżnia się także niczym szczególnym spośród innych miast w kraju. Uczniowie szkół z Sulechowa przyznają częściej niż pozostali uczniowie, że nie wyobrażają sobie życia w innym miejscu niż miejscowość, w której się uczą. Uczniowie szkół z Nowej Soli deklarują częściej niż pozostali, że nawet jeśli wyjadą w celu nauki i pracy do innych miast, to wrócą do miejscowości, w której się uczą na starość. Jednocześnie przyznają oni częściej niż pozostali, że w Nowej Soli nie ma przyszłości dla osób młodych. Uczniowie tych ponadto częściej niż pozostali przyznają, że dostrzegają atrakcyjność miasta, w której się uczą dla innych młodych ludzi, którzy mogą chcieć przyjechać do miasta i że jest to miejsce, gdzie chcieliby się zestarzeć. W deklaracji badanych uczniów można także odczytać bardzo zbliżone opinie dotyczące zarówno Nowej Soli, jak i Zielonej Góry.

Akceptacja dla stwierdzeń o miejscowości nauki

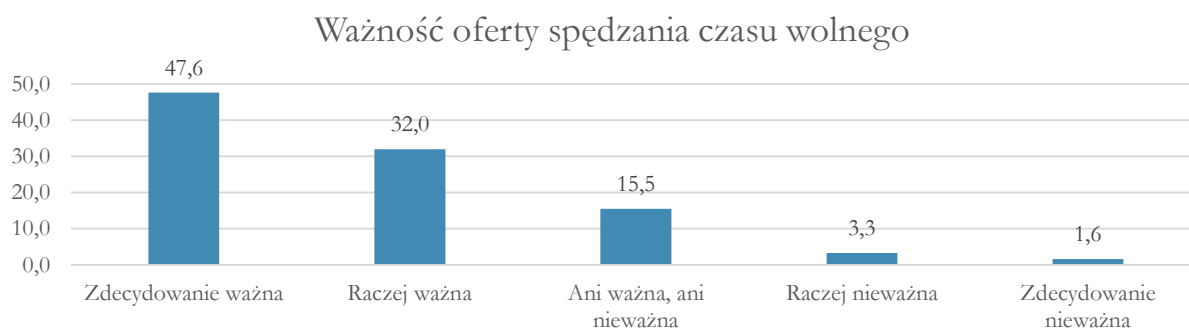

Wykres 95. Akceptacja dla stwierdzeń dotyczących miejscowości nauki (%)

Czas wolny

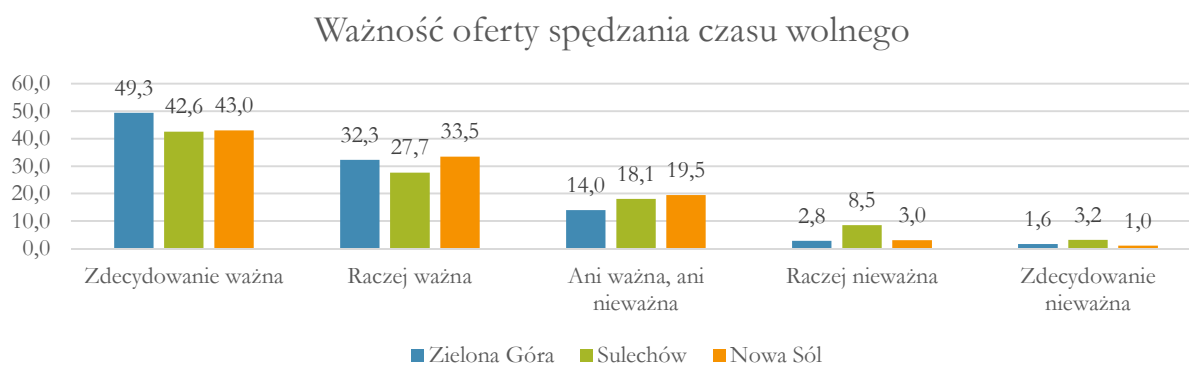
Z wielu opracowań wynika, że atrakcyjność miast mierzona jest przede wszystkim z uwzględnieniem kryteriów związanych z szeroko pojętym rynkiem pracy, edukacją, zdrowiem, bezpieczeństwem, dostępnością usług, transportem i łącznością, środowiskiem, dostępnością mieszkań, ofertą związaną z czasem wolnym. Obiektywne kryteria mają nieco inne znaczenie dla odmiennych kategorii społecznych np. zdrowie jest istotniejsze dla seniorów a rynek pracy i edukacja dla dorastającej młodzieży. Dla młodzieży coraz bardziej istotnym kryterium staje się także oferta spędzania czasu wolnego.

Takie stwierdzenie ma podstawy empiryczne w niniejszym opracowaniu, kiedy badani uczniowie w odpowiedzi na pytanie otwarte dotyczące mocnych i słabych stron miast odwoływali się często do ofert związanych z czasem wolnym. Potwierdzenie wypowiedzianej tezy znajdujemy także w odpowiedzi na pytanie dotyczące wagi oferty czasu wolnego dla uczniów, 47,6% z nich deklaruje, że jest ona zdecydowanie ważna a 32,0%, że jest raczej ważna. Tylko nieliczni (4,9%) uznają, że nie ma ona dla nich znaczenia.

Wykres 96. Ważność oferty spędzania czasu wolnego (%)

Oferta czasu wolnego jest najważniejsza dla uczniów z Zielonej Góry (81,6%) następnie Nowej Soli (76,5%) i Sulechowa (70,3%). Zauważamy prawidłowość, że im mniejsze miasto, tym oferta dotycząca czasu wolnego ma ona mniejsze znaczenie. Zapewne wiąże się to z innymi możliwościami, wynikającymi z ulokowanych w tych miastach instytucji sportowych, kulturalnych i związanych z szeroko pojętym czasem wolnym.

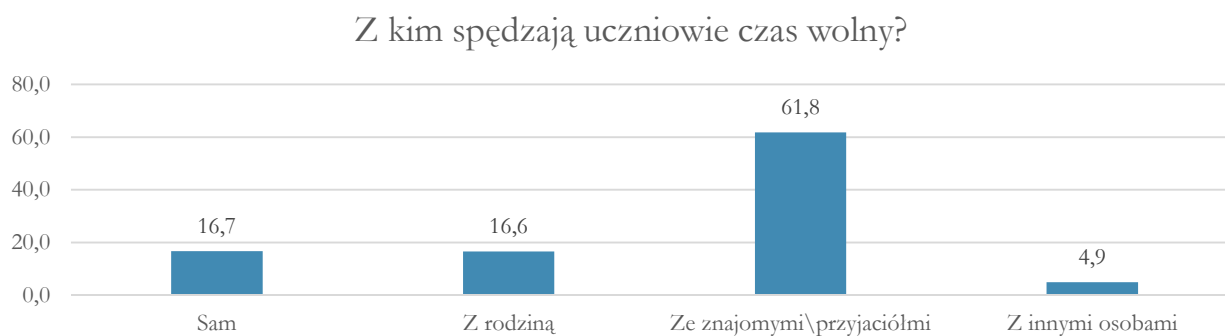
Wykres 97. Ważność oferty spędzania czasu wolnego a miejscowość nauki (%)

Większą wagę do oferty czasu wolnego przykładają licealiści, dla 53,5% jest ona zdecydowanie ważna, podobną odpowiedź wskazało 43,8% uczniów szkół zawodowych.

Wykres 98. Ważność oferty spędzania czasu wolnego a typ szkoły (%)

Najczęściej badani spędzają czas wolny ze znajomymi i przyjaciółmi (61,8%), rodzina nie jest dla uczniów partnerem do wspólnych zabaw i zajęć. Warto odnotować, że niemal 17% respondentów spędza czas wolny samodzielnie co oznacza izolację społeczną i może być wskaźnikiem problemów w relacjach z innymi.

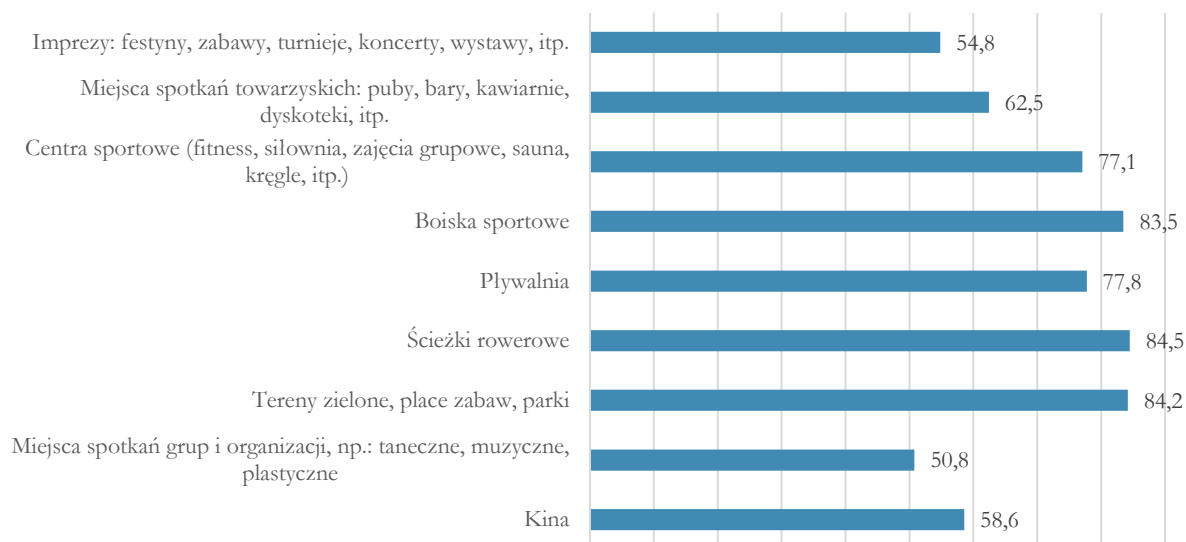

Wykres 99. Z kim uczniowie spędzają czas wolny (%)

Ocena oferty spędzania czasu wolnego w mieście, w którym uczniowie uczęszczają do szkoły koncentrowała się na ustaleniu na ile jest ona wystarczająco rozwinięta w stosunku do potrzeb młodzieży. Około 80% badanych uważa, że w ich miastach jest wystarczająco dużo ścieżek rowerowych, terenów zielonych, boisk sportowych, pływalni i centrów sportowych, w których można pójść do siłowni, uprawiać fitness, kręgle itp. Można uznać, że w wymienionym wyżej zakresie a głównie dotyczy on rekreacji i zajęć sportowych aktywność w czasie wolnym nie powinna napotykać na przeszkody infrastrukturalne. Wyłaniająca się druga, mniej dostępna kategoria oferty spędzania czasu wolnego dotyczy instytucji związanych z kulturą symboliczną (kina, aktywność taneczna, plastyczna, muzyczna, festyny, koncerty, wystawy). Tutaj oceny dostępności są niższe i mieszczą się w przedziale od 50,8% do

58,6%. W ofercie czasu wolnego jako rzadziej dostępne od obiektów sportowo-rekreacyjnych i częściej od związanych z kulturą symboliczną wskazywane były miejsca spotkań towarzyskich (62,5%) takie jak puby, kawiarnie, dyskoteki.

Ocena oferty czasu wolnego

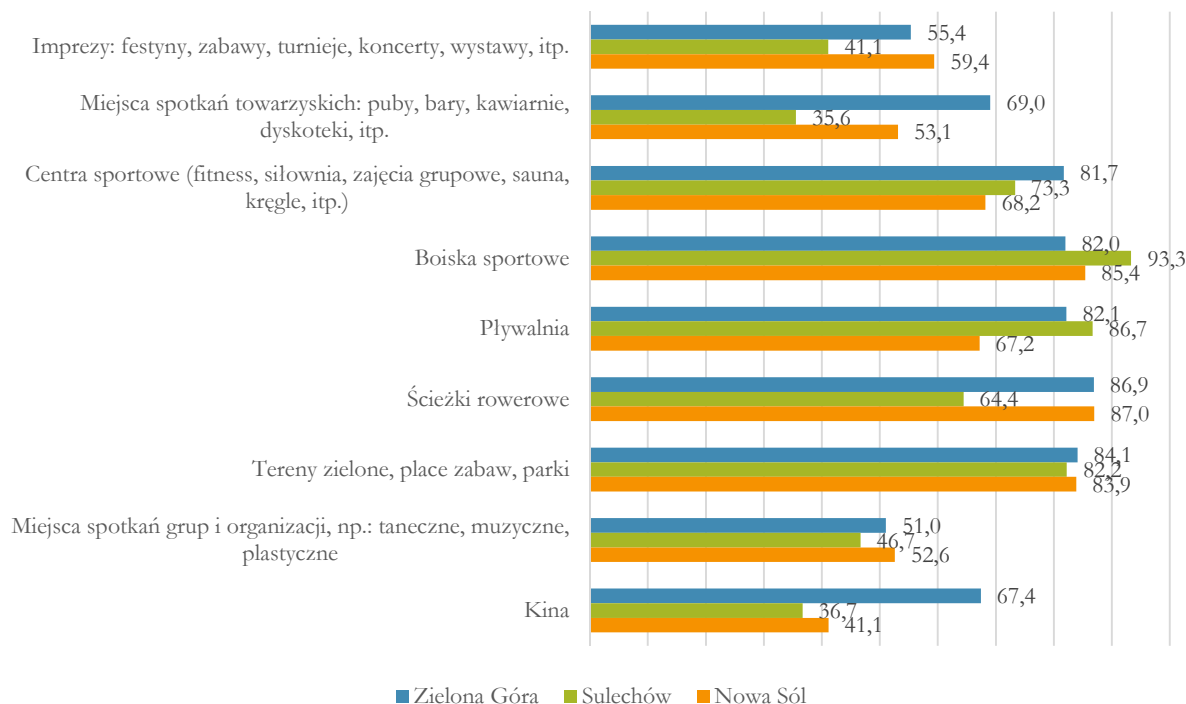

Wykres 100. Ocena oferty czasu wolnego w miejscowości – ocena (%)

Jak wspomnieliśmy wyżej ocena dostępności infrastruktury dotyczącej spędzania czasu wolnego jest w pewnym sensie uzależniona od wielkości miejscowości, w której prowadzono badanie. I tak w Zielonej Górze najczęściej jako ofertę wystarczająco rozwiniętą wskazywano kina, centra sportowe i miejsca spotkań towarzyskich, pozostałe uzyskiwały wysoki poziom, porównywalny z innymi miastami. Najbardziej w ocenie oferty do Zielonej Góry zbliżona jest Nowa Sól, w której niemal identycznie ocenione zostały miejsca spotkań grup artystycznych, ścieżki rowerowe, tereny zielone, boiska sportowe, festyny, zabawy, turnieje, koncerty. W ocenie większości ofert Sulechów oceniany jest nieco gorzej, chociaż dostępność boisk sportowych i pływalni oceniona została najwyżej.

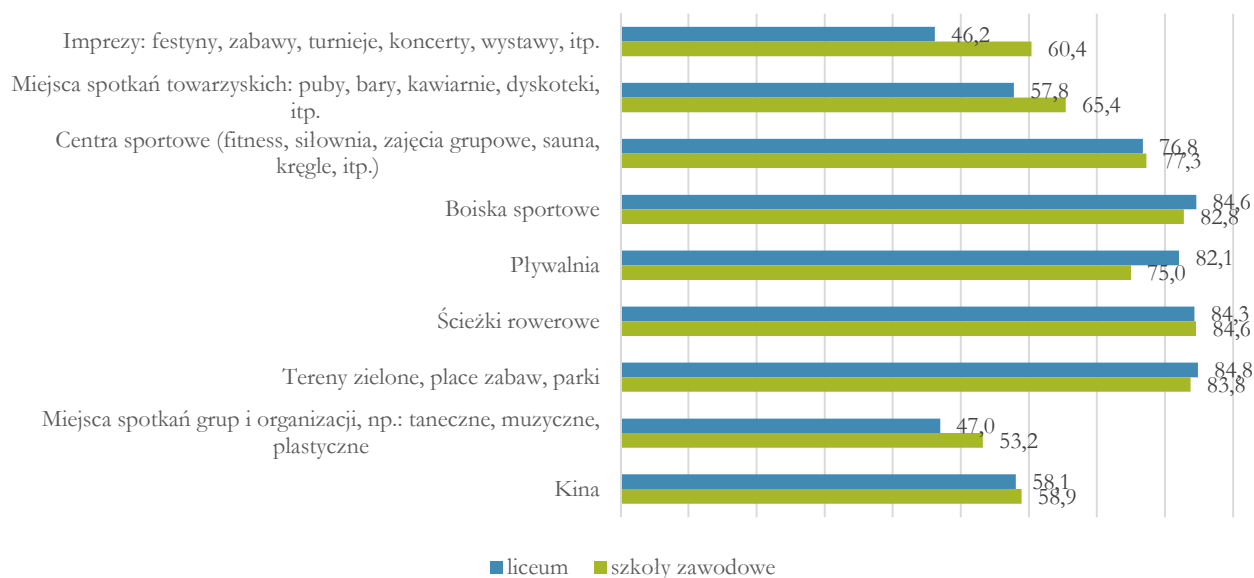
Ocena oferty czasu wolnego

Wykres 101. Ocena oferty czasu wolnego w miejscowości a miejscowość nauki (%)

Uczniowie liceów i szkół zawodowych oceniając dostępność ofert spędzania czasu wolnego najczęściej są zgodni. Niewielkie różnice polegają na dostrzeganiu większej dostępności przez uczniów szkół zawodowych ofert związanych z imprezami ludycznymi (festyny, zabawy, turnieje, koncerty), miejscami spotkań towarzyskich (puby, kawiarnie, kluby) i miejscami spotkań grup artystycznych (taneczne, muzyczne, plastyczne). Licealiści częściej jako dostępne wskazywali pływalnie.

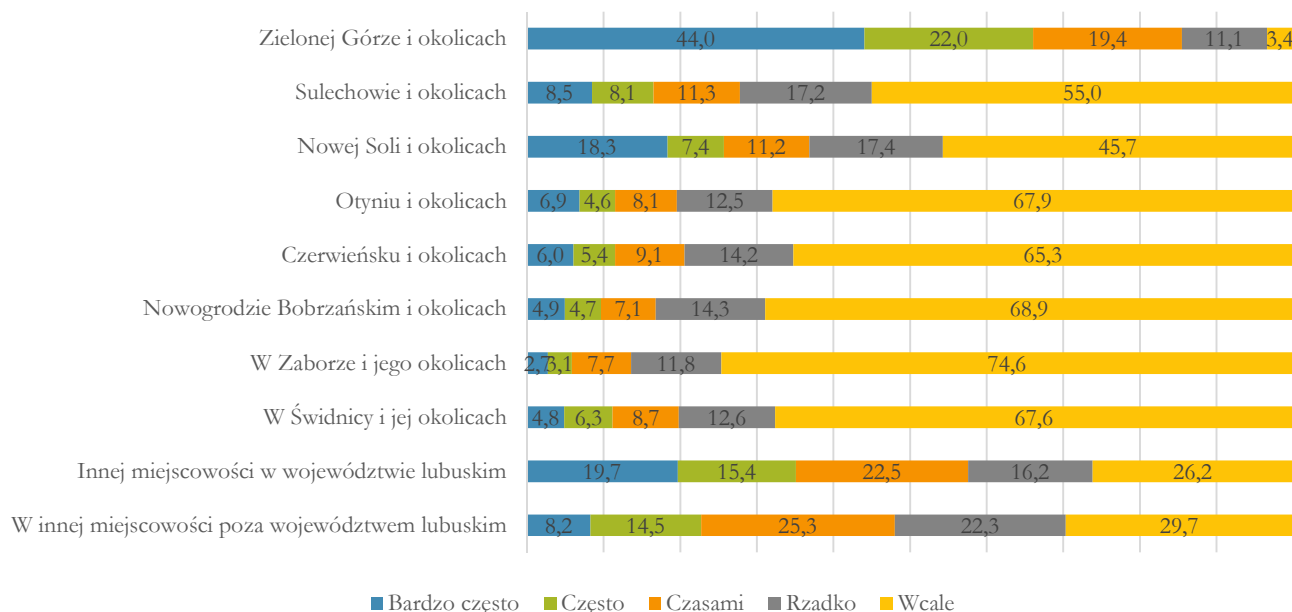
Ocena oferty czasu wolnego

Wykres 102. Ocena oferty czasu wolnego w miejscowości a typ szkoły (%)

Zadając pytanie dotyczące częstotliwości spędzania czasu wolnego w gminach znajdujących się w obszarze planowanego ZNOF poszukiwaliśmy odpowiedzi na pytanie o atrakcyjność poszczególnych miejsc i mobilność uczniów z tym związaną. W pierwszej kolejności omówimy najbardziej atrakcyjne miejsca, w których badani spędzają czas często lub bardzo często. Najbardziej atrakcyjna dla uczniów w kontekście spędzania czasu wolnego jest Zielona Góra, 66,0% badanych deklaruje, że często lub bardzo często spędza tu swój wolny czas. Następnie wskazywane były inne miejscowości w województwie lubuskim (35,1%), Nowa Sól (25,7%) i inne miejscowości poza województwem lubuskim (22,7%). Sulechów i Otyń uzyskały kilkunastoprocentowe wskazania pozostałe gminy jeszcze mniejsze.

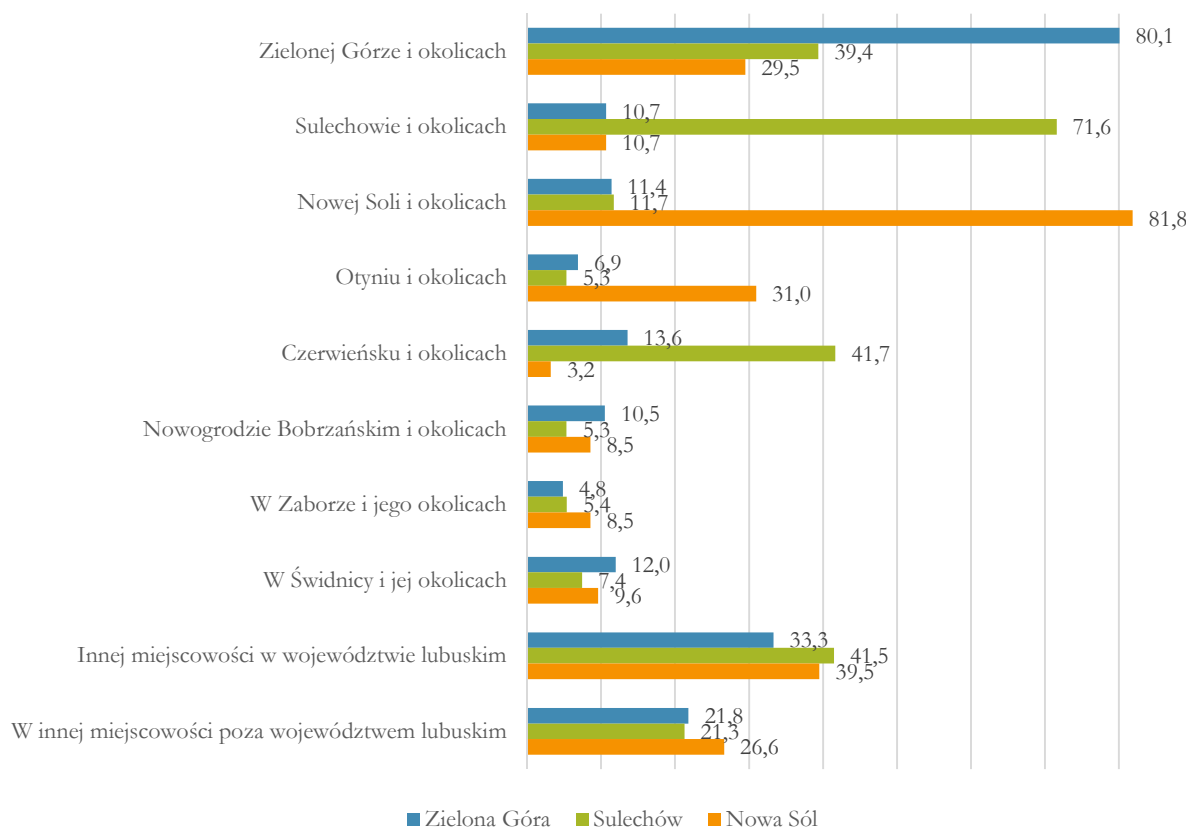
Częstotliwość spędzania czasu wolnego

Wykres 103. Częstotliwość spędzania czasu wolnego w ginach ZNOF (%)

Korelacja uzyskanych wyników z miastem, w którym uczniowie pobierają naukę pozwoli nam ustalić na ile spędzanie czasu koncentruje się w tych miastach a na ile uczniowie przemierzają się w poszukiwaniu atrakcji związanych z czasem wolnym. W analizach należy uwzględnić fakt, że część uczniów zielonogórskich, nowosolskich i sulechowskich szkół pochodzi z innych miejscowości i to właśnie w nich mogą spędzać czas wolny. Na tym etapie analizy nie mamy możliwości uwzględnienia tej zmiennej. Najczęściej uczniowie pochodzący z Zielonej Góry, Nowej Soli i Sulechowa swoją aktywność poza wszelkimi obowiązkami koncentrują w swoich miastach. Zielona Góra jest miejscem spędzania czasu wolnego dla niemal 40% sulechowian i 30% nowosolan. Około 10% badanych, uczących się w Zielonej Górze jako miejsce spędzania czasu wolnego wybiera Sulechów i Nową Sól. Podobna relacja występuje pomiędzy Nową Solą i Sulechowem. Podsumowując możemy powiedzieć, że najczęściej wybieranym miejscem spędzania czasu wolnego są miasta w których uczniowie chodzą do szkoły i najczęściej mieszkają. Zielona Góra jawi się jako miasto najbardziej atrakcyjne także dla uczniów z Nowej Soli i Sulechowa.

Częstotliwość spędzania czasu wolnego

Wykres 104. Częstotliwość spędzania czasu wolnego w gminach ZNOF (odpowiedzi często i bardzo często łącznie) (%)

Co wpływa na uwzględnianie w planach życiowych młodych ludzi obszaru planowanego ZNOF?

Najważniejszym celem badania było znalezienie odpowiedzi na pytanie o to na ile Zielonogórsko-Nowosolski Obszar Funkcjonalny jest dla młodzieży atrakcyjnym miejscem do życia i realizacji własnych planów rozwojowych. We wcześniejszych częściach raportu poszukiwaliśmy odpowiedzi na to pytanie poprzez szczegółowe odwołanie się do częstości wskazań i deklaracji uczniów odnośnie ich planów edukacyjnych, zawodowych, projekcji migracji czy ocen tego regionu oraz korelowanie ich z podstawowymi, z punktu widzenia celów badania najważniejszymi cechami samych uczniów.

Chcąc ustalić w jakim stopniu analizowane obszary przekładają się na fakt uwzględniania regionu ZNOF w planach życiowych uczniów wykorzystaliśmy model regresji liniowej. Uwzględniliśmy tylko te wypowiedzi, które precyzowały plany uczniów pod względem ulokowania ich w regionie ZNOF.

Zmiennymi włączonymi do modelu, które tłumaczyć pozwalają deklaracje badanych uczniów są: (1) ocena zadowolenia z aktualnej edukacji; (2) deklaracja chęci podjęcia pracy zawodowej; (3) poczucie związku z miejscowością nauki, (4) ocena stopnia, w jakim miejscowość nauki jest dla uczniów dobrym miejscem do realizacji planów życiowych oraz (5) plany migracyjne w perspektywie 5 lat.

Model		Współczynniki niestandardyzowane		Współczynniki standaryzowane		Istotność
		B	Błąd standardowy	Beta	t	
1	(Stała)	1.343	.114		11.784	.000
	Poziom zadowolenia edukacji	-0.007	.008	-.035	-.879	.380
	Pożądane miejsce pracy	-.036	.014	-.103	-2.676	.008
	Poczucie związku miejscowością nauki	0.008	.007	.055	1.214	.225
	Ocena miejscowości nauki jako dobrego miejsca do realizacji własnych planów życiowych	-.064	.017	-.173	-3.833	.000
	Prawdopodobieństwo migracji w perspektywie 5 lat	.138	.015	.361	8.986	.000

- a. Zmienna zależna: Uwzględnienie w planach życiowych planowanego obszaru ZNOF
Model: $R=0,485$, $R^2=0,228$, $F=32,87$, $df=5$, $p<0,00$

Analiza regresji pozwala uchwycić siłę i kierunek oddziaływania wielu czynników na plany migracyjne uczniów łącznie. Wyniki analizy pozwalają uznać, że najsilniej na deklaracje badanej młodzieży odnośnie uwzględniania regionu ZNOF we własnych planach życiowych przekładają się ich plany migracyjne. Można tu mówić o zależności, że im mniej prawdopodobne jest to, że w ciągu najbliższych 5 lat ktoś wyjedzie do innej miejscowości z myślą o zamieszkaniu tam, tym częściej taki ktoś wiąże swoje plany życiowe z regionem. Prawdopodobieństwo to wzrasta o 36%. Jest to zależność istotna statystycznie. Sprecyzowane plany życiowe związane z regionem mają częściej także ci uczniowie, którzy uznają, że miejscowość ich nauki jest dobrym miejscem do realizacji planów życiowych. Ta zależność także jest istotna statystycznie. Znaczący wpływ na uwzględnianie w planach życiowych uczniów ma także projektowane miejsce pracy – przez tych, którzy wskazują obszary bliskie projektowanemu ZNOF, region ten jest częściej brany pod uwagę w formułowaniu planów na dalsze życie. Jest to zależność istotna statystycznie. W modelu uwzględniono jeszcze dwie inne zmienne. Najmniej znaczącym

elementem dla formułowania planów dotyczących przyszłości z regionie jest ocena zadowolenia z edukacji na obecnym jej poziomie. W sposób nieistotny statystycznie można także mówić o wpływie poczucia związku z miejscowością podejmowania nauki.

Jakie z tej analizy płyną wnioski? Można z pewną dozą ostrożności uznać, że chcąc wpływać na plany życiowe młodych ludzi należy wzmacniać w pierwszej kolejności ich poczucie, że planowany obszar ZNOF jest miejscem, w którym będą mogli podjąć pracę oraz zrealizować swoje plany życiowe – nawet jeśli na którymś etapie życia, będzie się to wiązało z koniecznością migracji (np. w celach zdobycia wykształcenia). Dużo mniejsze znaczenie dla planów życiowych ma aktualnie odbywająca się edukacja czy poczucie związku z miejscowością, w której jest ona realizowana.

Podsumowanie

Poniżej prezentujemy wszystkie ważniejsze ustalenia empiryczne w podziale na najważniejsze wątki tematyczne.

MIGRACJE

Przywiązanie do miejsca nauki

- Związek z miejscowością nauki deklaruje 40% badanych a jego brak 39,5%, uczniowie lokujący się na środku skali „ani związani, ani niezwiązani” stanowią nieco ponad jedną piątą respondentów.
- Najbardziej przywiązani do swojego miasta są uczniowie z Sulechowa (60,0%) następnie Zielonej Góry (40,4%) a najmniej z Nowej Soli (26,8%).
- Podobnie częściej przywiązanie deklarują uczniowie szkół zawodowych (43,3%) niż liceów (35,3%).

Miejsce, w którym uczniowie chcieliby mieszkać po zakończeniu edukacji

- Jedna czwarta badanych (25,2%) chciałaby pozostać w swojej rodzinnej miejscowości, do innej miejscowości na terenie planowanego ZNOF chciałoby się przeprowadzić 6,3%. W sumie na terenie obszaru funkcjonalnego chciałaby pozostać niespełna jedna trzecia badanych (31,5%).
- Jeśli dodamy do tego osoby, które deklarują chęć zamieszkania w innych miejscowościach na terenie województwa lubuskiego (6,2%), to okazuje się, że ponad 60% chce migrować poza jego granice, najczęściej do innej miejscowości w Polsce (36,1%) lub za granicę (26,3%).
- Najmniej skłonni do opuszczenia swojej miejscowości lub planowanego obszaru funkcjonalnego są uczniowie z Nowej Soli (pozostać chce 36,4%, wyjechać 57,5%) następnie Zielonej Góry (pozostać chce 29,8%, wyjechać 69,8%). Deklaracje dotyczące migracji najczęściej składają uczniowie z Sulechowa (pozostać chce 31,2%, wyjechać 76,0%).
- Licealiści (76,0%) deklarują większą skłonność do opuszczenia miejscowości i regionu niż uczniowie szkół zawodowych (57,5%).

Region w planach życiowych

- Pytając o plany i pomysły uczniów na edukację i dorosłe życie, ulokowaliśmy je w obecnym miejscu zamieszkania/regionie lub poza nim.
- Prawie 50% badanych nie potrafiło odpowiedzieć na pytanie, uciekając w sformułowanie „Trudno powiedzieć, nie mam jeszcze sprecyzowanych planów”.
- Zdecydowana większość spośród tych, którzy takie plany już mają (36,5%) nie widzi swojej przyszłości w obecnym miejscu zamieszkania/regionie. W tej kategorii mieszczą się wybierający

studia i dalsze życie we Wrocławiu, Poznaniu i wielu innych miastach lub chcący wyjechać za granicę (także na stałe).

- Deklarujący chęć pozostania (14,7%) jednoznacznie wiążą swoją przyszłość z obecnym miejscem zamieszkania/regionem.
- Odsetek uczniów, którzy swoje jasno sprecyzowane plany dotyczące edukacji i dalszego życia wiążą z innym miejscem zamieszkania i regionem jest podobny we wszystkich miastach, w których prowadzono badanie (Zielona Góra 36,8%; Sulechów 34,0%; Nowa Sól 37,3%).
- Większe zróżnicowanie dotyczy powiązania przyszłości z obecnym miejscem zamieszkania/nauki, najczęściej takie deklaracje składali uczniowie z Nowej Soli (20,9%) następnie Sulechowa (15,5%), najrzadziej zielonogórzanie (12,0%).
- Dane empiryczne upoważniają nas do sformułowania wniosku o wysokim potencjale migracyjnym wśród uczniów przedostatnich klas szkół ponadpodstawowych uczących się w szkołach usytuowanych na terenie planowanego ZNOF.
- Dwie trzecie badanych deklaruje chęć wyjazdu a ponad 60% chce migrować w ciągu 5 lat.
- Gotowość do migracji związana jest z kontynuowaniem edukacji (migracje edukacyjne) ale także w związku z poszukiwaniem pracy.
- Nawet jeśli nie spełnią się najczarniejsze scenariusze i w rzeczywistości wyjedzie ze ZNOF tylko część deklarujących taką chęć uczniów, to i tak konsekwencje dla rozwoju obszaru mogą być poważne.

PRACA

Przyszłe miejsce pracy

- Planowany ZNOF byłby atrakcyjnym miejscem pracy dla 6,2% badanych uczniów, oznacza to bardzo surową ocenę potencjału lokalnego rynku pracy. Jeśli dodamy do uczniów chcących pracować w planowanym obszarze funkcjonalnym, tych, którzy lokują się poza nim, ale w województwie lubuskim (6,6%), to w sumie 12,8% badanych widzi swoją zawodową przyszłość na terenie województwa lubuskiego.
- Najbardziej atrakcyjnym (pożądanym) miejscem pracy dla uczniów jest wyjazd za granicę (29,8%) lub w inny region Polski (20,7%).
- Uczniowie z Sulechowa zdecydowanie rzadziej chcieliby wyjechać do pracy za granicę niż ich rówieśnicy z pozostałych miast (Sulechów 17,5%; Nowa Sól 31,8%; Zielona Góra 31,0%).
- Częściej lokowaliby się w województwie lubuskim poza ZNOF (Sulechów 11,3%; Nowa Sól 7,0%; Zielona Góra 5,8%).

Atrakcyjne formy zatrudnienia

- Najbardziej odpowiednim zatrudnieniem dla uczniów byłyby praca we własnej firmie (42,9%) lub w innej firmie prywatnej (33,1%). Zdecydowanie rzadziej badani chcieliby pracować w instytucjach publicznych (16,1%) czy stowarzyszeniach i organizacjach społecznych (5,3%).
- Własne firmy i firmy prywatne są częściej wskazywane jako odpowiednie dla uczniów szkół zawodowych niż liceów, jednocześnie częściej licealiści widzą się w pracy w instytucjach publicznych.

Łatwość znalezienia pracy w ZNOF

- Niemal połowa badanych uczniów (45,5%) uważa, że znalezienie pracy w ZNOF nie będzie ani łatwe, ani trudne,
- Jedna czwarta przychyliła się do opinii, że jest to raczej łatwe (25,9%) a 6,2%, że jest to bardzo łatwe. Zauważalny jest umiarkowany optymizm, który wyraża się w przewidywaniach, że znalezienie pracy nie będzie przysparzało wielkich problemów.
- Znalezienie pracy jako łatwe deklaruje 37,2% uczniów szkół zawodowych i 24,8% uczniów liceów.
- Najbardziej optymistycznie na rynek pracy ZNOF patrzą uczniowie z Nowej Soli, 43,3% z nich uważa, że pracę można znaleźć raczej lub bardzo łatwo. Nieco bardziej sceptyczni są uczniowie z Sulechowa 34,1%, a najbardziej z Zielonej Góry 28,3%.

Prawdopodobieństwo pracy za granicą

- Chęć wyjazdu za granicę w celach zarobkowych deklaruje 42,1% z czego połowa (20,1%) chce pozostać za granicą na stałe a pozostali (22,0%) po jakimś czasie planują powrót.
- Niemal 50% badanych wypowiadając się na temat prawdopodobieństwa swojej pracy za granicą wybierała sformułowanie „być może wyjadę”. Takie deklaracje także uwzględniały wyjazdy na stałe (13,6%) i czasowe (być może wyjadę, ale nie na stałe – 35,6%).
- Zdecydowaną deklarację o niewyjeżdżaniu za granicę w celach zarobkowych wypowiedziało w badaniu 8,8% badanych.
- Uzyskane dane potwierdzają dużą gotowość do migracji zarobkowych, która przewija się we wszystkich analizowanych dotychczas odpowiedziach związanych z ruchliwością przestrzenną.
- Zdecydowane deklaracje „na pewno wyjadę” charakteryzują przede wszystkim uczniów z Nowej Soli, 50,2% z nich obecnie jest o tym przekonana.
- Niższy, ale podobny poziom chęci wyjazdu w celach zarobkowych prezentują uczniowie zielonogórscy (40,1%) i sulechowscy (40,6%).
- O migracji definitywnej (stałej, osiedleńczej) myślą częściej uczniowie liceów (39,6%) niż szkół zawodowych (29,4%).
- Tym samym uczniowie szkół zawodowych częściej traktują migracje zarobkowe w sposób instrumentalny, wyjechać, zarobić, wrócić. Takie stanowisko prezentuje 63,4% uczących się

obecnie w przedostatnich klasach szkół zawodowych i 49,3% uczniów przedostatnich klas liceów.

Kryteria ważne w poszukiwaniu pracy

- Poszukując pracy uczniowie będą przede wszystkim zwracali uwagę na możliwość uzyskania wysokich dochodów (79,9%) i możliwość rozwijania własnych zainteresowań (46,1%).
- Drugi wskazany czynnik wyraźnie ustępuje kryterium finansowemu, a poszukiwania dobrze płatnych miejsc pracy jak ustaliliśmy wcześniej w wielu przypadkach będzie się wiązało z koniecznością migracji do innych miast w kraju i za granicę.
- Dla jednej piątej badanych kryteriami, które będą istotne w poszukiwaniu pracy są także stabilność zatrudnienia (25,9%), możliwość zdobycia doświadczenia potrzebnego w dalszej karierze (24,2%) i możliwość pracy w odpowiednim towarzystwie (21,9%).

Co decyduje o znalezieniu dobrej pracy?

- Najbardziej istotnymi czynnikami związanymi ze znalezieniem dobrej pracy są zdaniem badanych doświadczenie zawodowe (30,9%) i dobre wykształcenie (27,4%).
- Oba czynniki wynikają z osobistego zaangażowania uczniów w naukę i zdobywanie doświadczeń na rynku pracy.
- Mniejsze znaczenie w poszukiwaniu pracy badani przypisują cechom osobowościowym (inteligencji i sprytowi – 15,5%) i społecznym (znajomościom i powiązaniom rodzinnym 8,8%).
- Niewielkie znaczenie ma ich zdaniem także przypadek i szczęście (7,2%) i determinacja w poszukiwaniu pracy (8,6%).
- Rynek pracy postrzegany jest przez badanych uczniów jako rządzący się dość jasnymi prawami merytokratycznymi, nagradzani są ci, którzy posiadają większe kompetencje.
- Czynniki decydujące o znalezieniu dobrej pracy są dość wyraźnie zróżnicowane ze względu na miasto, w którym uczą się badani. Widoczne są dwie prawidłowości, Uczniowie zielonogórscy większe znaczenie niż sulechowscy i nowosolscy przypisują dobremu wykształceniu (Zielona Góra – 29,4%; Sulechów – 25,8%; Nowa Sól – 22,4%).
- Z kolei uczniowie z Nowej Soli po raz kolejny w analizach wydają się bardziej pragmatyczni, przypisując doświadczeniu zawodowemu większe znaczenia w poszukiwaniu dobrej pracy. Tutaj rozkład wyników jest odwrotny do prezentowanych powyżej (Nowa Sól – 36,3%; Sulechów – 32,0%; Zielona Góra – 29,4%).
- Uczniowie liceów największą wagę przypisują dobremu wykształceniu, a uczniowie szkół zawodowych doświadczeniu zawodowemu. Takie zróżnicowanie wydaje się naturalne z punktu widzenia zróżnicowania procesu dydaktycznego w obu typach szkół.

Prawdopodobne działania w przypadku braku pracy

- Jednym z najbardziej prawdopodobnych sposobów radzenia sobie z brakiem możliwości znalezienia pracy byłyby wyjazdy za granicę (35,0%).
- Drugim sposobem radzenia sobie z sytuacją braku pracy jest także migracja, ale mająca charakter wewnętrzny w inne regiony Polski (17,3%).
- W konsekwencji najbardziej prawdopodobne scenariusze dla ponad 50% to poszukiwanie pracy poza obecnym miejscem zamieszkania.
- Znacznie rzadziej wskazywanym rozwiązaniem w sytuacji braku możliwości znalezienia pracy jest rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej (13,5%) i podjęcie jakiegokolwiek pracy (10,6%).
- Jeszcze mniej atrakcyjne wydają się dla badanych dokończanie (5,8%) i zmiana zawodu (2,7%).
- A już zupełnie nieistotna okazuje się rejestracja w Urzędzie Pracy, instytucja ta w opiniach badanych jest niemal niewidoczna i rokuje bardzo małe nadzieje na rozwiązanie problemu bezrobocia.
- Wyjazdy zagraniczne są częściej wskazywane jako dobre rozwiązanie w przypadku braku pracy przez uczniów z Nowej Soli i Zielonej Góry, a zarobkowe migracje wewnętrzne przez uczniów z Sulechowa.

Możliwy czas dojazdu do pracy

- Większość badanych (54,2%) chciałaby dojeżdżać do pracy nie dłużej niż 30 minut, oznacza to, że najczęściej byłaby to praca w tej samej miejscowości lub na jej obrzeżach.
- Dla 45,8% badanych uczniów dojazdy do pracy mogłyby być dłuższe, powyżej 30 minut. W tym przypadku można mówić o gotowości podjęcia pracy w innych miejscowościach np. dojazdach z Zielonej Góry do Nowej Soli czy Sulechowa.
- Akceptowany czas dojazdu do pracy jest zróżnicowany ze względu na miejscowość z jakiej pochodzą uczniowie. Do 30 minut chcieliby najczęściej dojeżdżać uczniowie ze szkół nowosolskich (63,7%), następnie sulechowskich (58,8%) i zielonogórskich (50,5%). Dokładnie w odwrotnej kolejności (Zielona Góra, Sulechów, Nowa Sól) przedstawia się gotowość do pokonywania większych dystansów w dojazdach do pracy.

EDUKACJA

- Większość uczniów jest zadowolonych ze swoich szkół - bardzo zadowolony (14,4%), raczej zadowolony (41,8%).
- Co piąty uczeń nie jest zadowolony ze swojej szkoły (raczej lub bardzo).
- Zadowolenie z własnej szkoły jest w pewnym stopniu uwarunkowane miastem, w którym usytuowane są placówki edukacyjne. I tak najbardziej zadowoleni z własnych szkół są uczniowie uczący się w Zielonej Górze (56,3%), następnie w Sulechowie (54,5%) i Nowej Soli (46,8%).

- Wyniki wskazują na większe zadowolenie z własnych szkół uczniów uczęszczających do szkół zawodowych (60,9%) (technika, zasadnicze szkoły zawodowe) niż liceów ogólnokształcących (46,7%).
- Ponownie swoją szkołę wybrałoby 75,5% uczniów.
- Najczęściej mając taką możliwość inne szkoły wybraliby uczniowie z Zielonej Góry (25,2%), rzadziej z Sulechowa (23,7%) i najrzadziej z Nowej Soli (17,8%).

Kompetencje uzyskane w szkole

- kompetencje społeczne

- Spośród wszystkich działań zaproponowanych w katalogu, najczęściej badani uczniowie wskazywali na pomaganie innym (63,8%), jako umiejętność, która została ukształtowana w trakcie dotychczasowej edukacji.
- Rzadziej badani są przygotowani przez szkołę do uczestniczenia w formach wolontaryjnych (47,0%) czy zaangażowania obywatelskiego (43,9%).

- kompetencje edukacyjne

- W opiniach uczniów szkoła w dużym stopniu przygotowuje ich do podjęcia studiów wyższych (60,7%).
- Znacznie gorzej uczniowie oceniają swoje szkoły w kontekście przygotowania ich do wyboru kolejnego etapu edukacji. Prawie 60% badanych nie uzyskuje pomocy w tej kwestii w szkole.

- kompetencje zawodowe

- Ponad 50% uczniów deklaruje, że szkoła przygotowuje ich do podjęcia pracy zawodowej.
- Inne umiejętności z nią związane wymieniane były przez uczniów najrzadziej. I tak tylko 28,1% badanych stwierdza, że szkoła przygotowuje ich do założenia własnej firmy a 34,6% ma wiedzę dotyczącą sposobów poszukiwania pracy.
- Wymienione umiejętności społeczne i związane z dalszą edukacją są częściej przekazywane uczniom niż związane z pracą zawodową i radzeniem sobie na rynku pracy.
- Przygotowanie uczniów do podejmowania działań związanych z rynkiem pracy, dalszą edukacją, aktywnością społeczną i możliwością realizacji własnych zainteresowań zróżnicowane jest ze względu na miasto, w którym edukacja ma miejsce.
- Szkoły nowosolskie wyraźnie odbiegają od pozostałych w obszarze działań związanych z rynkiem pracy. Uczniowie tych szkół czują się najlepiej przygotowani do podjęcia pracy zawodowej (72,0%), założenia własnej działalności gospodarczej (43,4%) i sposobów poszukiwania pracy (51,1%).

- Uczniowie z Sulechowa wyróżniają się na tle uczniów z innych miast kompetencjami społecznymi takimi jak pomaganie innym (76,5%) czy aktywność wolontaryjna (63,5%). Ponadto czują się najbardziej przygotowani przez szkołę do podjęcia studiów wyższych (71,8%).
- Uczniowie zielonogórscy w każdym z badanych aspektów gorzej oceniają te działania, do których powinna przygotowywać ich szkoła.
- Uczniowie liceów przygotowani są przede wszystkim do kontynuowania nauki i podjęcia studiów wyższych (74,5%) a także częściej wyposażeni są w kompetencje społeczne, takie jak pomaganie innym (69,9%), odbywanie wolontariatu (56,4%) czy zaangażowanie obywatelskie (46,8%).
- Uczniowie szkół zawodowych zdecydowanie częściej przygotowani są do podjęcia pracy zawodowej (74,7%), sposobów poszukiwania pracy (44,6%), założenia własnej działalności gospodarczej (39,8%).

Mocne i słabe strony szkoły

- Wskazując mocne i słabe strony szkół w większości ocenianych aspektów uczniowie najczęściej wskazywali ocenę niejednoznaczną „ani mocna, ani słaba strona”.
- Katalog najmocniejszych stron rozpoczynają relacje koleżeńskie, które pozytywnie oceniane są przez 60,8% badanych. Innym wysoko ocenianym aspektem relacji społecznych jest stosunek nauczycieli do uczniów (45,0%). Obok dobrych relacji społecznych mocną stroną edukacji w szkołach ZNOF jest jej poziom merytoryczny wyrażający się w wysokich ocenach nauczania przedmiotów humanistycznych (45,3%), przedmiotów ścisłych (44,5%) i nauki języków obcych (44,4%). Do mocnych stron nauki uczniowie zaliczyli także ofertę zajęć praktycznych (44,6%) i możliwość odbywania staży, praktyk i stypendiów zagranicznych (43,9%).
- Listę słabych stron identyfikowanych przez uczniów rozpoczyna oferta zajęć pozalekcyjnych (47,5%) i co się z tym wiąże, organizowanie czasu wolnego (38,0%) a także możliwość rozwijania swoich zainteresowań (32,8%), zajęcia sportowe (31,0%) i aktywność kulturalna (27,1%). Wskazane wyżej aspekty identyfikowane w pierwszej kolejności jako słabe strony wiążą się z pozadydaktycznymi funkcjami szkół do których w systemie edukacyjnym przywiązuje się zdecydowanie mniejszą rolę.
- Ocena mocnych stron szkoły jest wyraźnie zróżnicowana przez miasto, w którym uczniowie pobierają naukę. Już wcześniej analizując katalog aktywności do których przygotowuje szkoła uczniowie nowosolscy wskazywali na szereg aspektów związanych z rynkiem pracy, ta prawidłowość powtarza się także w ocenie mocnych stron szkoły. Uczniowie z Nowej Soli częściej niż z Zielonej Góry i Sulechowa jako mocną stroną swoich szkół wskazują ofertę zajęć praktycznych (NS – 67,4%; ZG – 44,3%; S – 33,0%) możliwość staży/praktyk (NS – 57,3%; ZG – 46,7%; S – 30,8%), doradztwo zawodowe (NS – 52,8%; ZG – 37,2%; S – 30,8%) i współpracę z przedsiębiorcami (NS – 46,6%; ZG – 24,4%; S – 16,5%).

- Nauczanie przedmiotów humanistycznych (S – 63,7%; ZG – 48,3%; NS – 42,7%) i aktywność kulturalna (S – 46,2%; ZG – 23,4%; NS – 32,0%) są wymieniane częściej jako mocne strony szkoły przez uczniów z Sulechowa.
- Uczniowie zielonogórscy w swoich ocenach mocnych stron szkoły nie wyróżniają się na tle koleżanek i kolegów z innych miast w których realizowano badanie.
- Zdecydowanie częściej uczniowie szkół zawodowych jako mocne strony wymieniają aspekty związane z przygotowaniem do wykonywania zawodu i rynkiem pracy (oferta zajęć praktycznych, możliwość staży i praktyk, współpraca z przedsiębiorcami, doradztwo zawodowe).
- Natomiast uczniowie liceów częściej jako mocne strony swoich szkół wskazują naukę języków obcych, naukę przedmiotów humanistycznych czy zaangażowanie uczniów w życie szkoły.
- Taki podział wydaje się zupełnie naturalny i wynika z przygotowywania na tym etapie edukacji swoich uczniów do innych ról. Szkoły zawodowe przygotowują do wejścia na rynek pracy a licea do kontynuacji nauki.

Polecenie innym własnej szkoły

- Najczęściej badani uczniowie polecaliby swoje szkoły (66,3%), wśród nich jedna piąta zrobiłaby to zdecydowanie (20,7%) a 45,6% raczej poleciłaby swoją szkołę jako dobre miejsce do nauki.
- Uczniowie, którzy raczej nie poleciliby swojej szkoły (11,7%) lub zdecydowanie by tego nie zrobili (5,2%) stanowią zdecydowanie mniejszą część badanych.
- Edukację w swojej szkole najczęściej polecaliby uczniowie z Nowej Soli, uczyniłoby tak 71,8% (raczej tak 42,1%; zdecydowanie tak 29,7%), następnie z Sulechowa 67,0% (raczej tak 55,7%; zdecydowanie tak 11,3%) i Zielonej Góry 64,8% (raczej tak 45,5%; zdecydowanie tak 19,3%).
- Zdaniem badanych godniejsze polecenia byłyby szkoły zawodowe (69,8% - suma odpowiedzi zdecydowanie i raczej poleciłbym) niż licea ogólnokształcące (61,2% - suma odpowiedzi zdecydowanie i raczej poleciłbym).

Plany na przyszłość

- Największa część uczniów chce kontynuować naukę i łączyć ją z pracą zawodową (42,2%) a także kontynuować naukę i nie podejmować pracy (22,6%).
- Podjęcie pracy zawodowej bez kontynuowania nauki zadeklarowało 15,9% badanych uczniów.
- Podsumowując możemy powiedzieć, że główną aktywnością po ukończeniu szkoły ponadpodstawowej będzie nauka i łączenie nauki z pracą.
- Uczniowie uczęszczający do szkół w trzech miastach, w których realizowaliśmy badanie najczęściej chcą kontynuować naukę i łączyć ją z pracą zawodową (Nowa Sól – 37,6%; Zielona Góra – 43,2%; Sulechów – 46,4%).

- Większe różnice widoczne są na poziomie deklaracji związanych z kontynuowaniem nauki i niepodejmowaniem pracy, takie zamiary ma jedna czwarta uczniów zielonogórskich (25,1%), nieco mniej kształcących się w Sulechowie (19,6%) i najmniej w Nowej Soli (14,9%).
- Z kolei pracować zawodowo i nie kontynuować nauki chce najczęściej uczniów z Nowej Soli (25,7%) następnie Zielonej Góry (13,4%) i Sulechowa (12,4%).

Migracje edukacyjne

- Kluczowym z punktu widzenia celu badań i niniejszego opracowania było ustalenie, gdzie badani uczniowie mają zamiar kontynuować naukę, wiąże się to z rozpoznaniem skali migracji edukacyjnych.
- Bez względu na to czy był to pierwszy czy kolejny wybór, Zieloną Górę jako miejsce kontynuacji nauki wskazywało 24,3% badanych, którzy udzielili odpowiedzi na pytanie otwarte.
- Jeśli dodać do tego kilka wskazań innych miast ZNOF (Nowa Sól, Sulechów) to odsetek chcących kontynuować naukę w planowanym obszarze funkcjonalnym osiąga poziom 28,2%.
- Ponad dwie trzecie badanych deklaruje migracje edukacyjne i chęć kontynuowania nauki w większych ośrodkach akademickich.
- Najbardziej popularnymi kierunkami okazały się takie miasta jak Wrocław (40,9%) i Poznań (29,8%).
- Inne bardziej odległe od miast ZNOF ośrodki (Kraków, Warszawa, Gdańsk) wskazywane były rzadziej, ale w sumie to 27,0% wskazań.
- Jeszcze inne miasta akademickie takie jak Toruń, Szczecin, Opole, Łódź, Rzeszów, itp. w sumie uzyskały 14,4%.
- Obraz planowanych migracji edukacyjnych uzupełniają wyjazdy zagraniczne, taka deklaracja pojawiła się w wypowiedziach 16,0 udzielających odpowiedzi na pytanie otwarte.
- Badani najczęściej byli zainteresowani miastami niemieckimi (Berlin, Hamburg, Monachium, Oldenburg), wymieniali także Dublin, Edynburg, Kopenhagę, Manchester, Londyn, Glasgow, Pragę, Rzym.
- Podsumowując można powiedzieć, że badana młodzież uczęszczająca do przedostatnich klas w szkołach ponadpodstawowych, zlokalizowanych w planowanym obszarze ZNOF najczęściej planuje kontynuować naukę, poza tym obszarem.

Branże na przyszłość

- W badaniu interesowało nas jakie kierunki (dziedziny) pozostają w kręgu zainteresowań uczniów, z jakimi branżami chcieliby wiązać swoją przyszłość? Najbardziej popularna okazała się logistyka i spedycja (10,9%) a także praca z ludźmi – psychologia, socjologia, pedagogika (10,8%). Wymienionym wyżej niewiele ustępuje medycyna i nauki o zdrowiu (9,4%), informatyka (7,8%) i ekonomia (7,1%).

- Nieco mniejszą popularnością cieszą się usługi osobiste takie jak fryzjerstwo i kosmetologia (6,2%), służby mundurowe (6,0%), media (5,0%), sztuka (5,0%).
- Jeszcze niżej w hierarchii interesujących zawodów ulokowane przez uczniów zostały przemysł (4,6%), prawo i administracja (4,1%) i budownictwo (4,0). Najmniej interesujące dziedziny to rolnictwo (1,7%), praca w instytucjach publicznych, urzędach (1,2%), ochrona środowiska (1,1%) i praca w edukacji - przedszkola, szkoły (1,1%).

Aspiracje edukacyjne

- Prawie 65% badanych uczniów aspiruje do osiągnięcia wykształcenia wyższego w tym licencjackie i inżynierskie chce osiągnąć 29,8% a magisterskie 34,5%.
- Swoją edukację chce zakończyć na poziomie średnim ogólnokształcącym (14,4%), średnim zawodowym (13,0%) lub pomaturalnym, policealnym (8,2%) nieco ponad jedna trzecia badanych.
- Wykształcenie zasadnicze zawodowe jest satysfakcjonujące dla 5,8% badanych.
- Uczniowie zapytani o to czy uda im się uzyskać planowany poziom wykształcenia w szkołach zlokalizowanych na terenie planowanego ZNOF najczęściej odpowiadali, że tak (zdecydowanie tak 10,2%; raczej tak 48,8%).
- Ponad 30% respondentów jest w tej kwestii sceptycznych (raczej nie 22,2%; zdecydowanie nie 8,9%).
- Najwięcej sceptycyzmu pojawia się wśród uczniów zielonogórskich 33,9% (zsumowane odpowiedzi raczej nie, zdecydowanie nie), następnie sulechowskich 32,3% i nowosolskich (21,3%).

OCENA MOŻLIWOŚCI SAMOROZWOJU I SAMOREALIZACJI

Miejscowość nauki jako dobre miejsce do realizacji własnych planów

- Prawie jedna trzecia uczniów przedostatnich klas szkół ponadpodstawowych na obszarze planowanego ZNOF uważa, że miejsce, w którym się uczą jest dobre do realizacji własnych planów (25,1% uważa, że raczej tak, a 5,2% zdecydowanie tak).
- Na drugim biegunie zaproponowanej skali lokują się ci uczniowie, którzy negatywnie ocenili możliwości realizacji własnych planów. Pesymistów jest o 5,6% więcej niż optymistów, inaczej też rozkładają się ich wybory, jeśli chodzi o siłę przekonania, 14,8% uważa, że zdecydowanie a 21,1%, że raczej obecne miejsce nauki nie jest dobre do realizacji własnych planów.
- Należy zwrócić uwagę, że jedna trzecia badanych wybrała odpowiedź środkową (neutralną), dla nich obecne miejsce nie jest ani dobre, ani złe do realizacji własnych planów.
- Najbardziej krytycznie jako miejsce realizacji własnych planów życiowych został oceniony Sulechów (51,6%) następnie Zielona Góra (35,4%) i Nowa Sól (31,3%).

- Niemal dwukrotnie więcej uczniów LO (46,1%) ocenia bardziej negatywnie niż pozytywnie (24,9%) miasto, w którym się uczą jako miejsce do realizacji własnych planów życiowych.
- Oceny uczniów szkół zawodowych są częściej pozytywne (32,9%) niż negatywne (28,6%).

Poczucie podmiotowości

- Badani uczniowie najczęściej są przekonani, że nie mają żadnego wpływu (52,5%) lub mają mały wpływ (32,7%) na sprawy, które się dzieją w miejscowości, w której się uczą.
- Duży lub bardzo duży wpływ deklaruje niespełna 15% badanych. Obraz jest jasny i czytelny, młodzież ma poczucie braku możliwości współuczestnictwa w życiu publicznym.
- Poczucie współuczestnictwa w życiu publicznym (podmiotowości społecznej) jest zróżnicowane ze względu na miasto, w którym realizowaliśmy badanie. Nie oznacza to zmiany zasadniczych przekonań o braku wpływu, oznacza natomiast, że w Nowej Soli (26,8%) większy odsetek badanych niż w Sulechowie (15,8%) i Zielonej Górze (10,8%) deklaruje, że może wpływać na to co dzieje się w ich mieście.
- Najczęściej uczniowie są przekonani (40,9%), że młodzież nie angażuje się, ponieważ nie ma takiej możliwości, 21,4% badanych skłania się ku opinii, że przyczyny braku zaangażowania leżą po stronie młodzieży, która nie wykorzystuje danych im możliwości.
- Brak możliwości współuczestnictwa w życiu publicznym najczęściej deklarują uczniowie z Sulechowa (49,0%) następnie Nowej Soli (43,0%) i Zielonej Góry (39,7%).
- Zróżnicowane są także odpowiedzi wskazujące brak zainteresowania współdecydowaniem mimo istnienia takich możliwości. Takie przekonanie żywi 29,0% uczniów z Nowej Soli, 20,0% z Zielonej Góry i 14,6% z Sulechowa.

Problemy miejscowości – perspektywa władz i młodzieży

- Badani uczniowie najczęściej deklarują, że władze miejscowości, w których się uczą częściowo tak samo, a częściowo inaczej widzą ich potrzeby (59,9%).
- Prawie 30% uważa, że perspektywa patrzenia na problemy władz i uczniów jest zupełnie inna.
- Nieco ponad 10% uważa, że jest taka sama.
- Uczniowie z Nowej Soli o 10% częściej niż ich rówieśnicy z Zielonej Góry i Sulechowa deklarują, że władze podobnie jak oni postrzegają problemy.
- Najczęściej rozbieżności zgłaszają sulechowianie (34,4%), uczniowie z Zielonej Góry (28,9%) i Nowej Soli (27,0%) mają w tym względzie zbliżone stanowisko.

Wartości ważne w życiu młodzieży planowanego ZNOF

- Katalog uczniowskich wartości otwierają te które mają charakter allocentryczny, związane z miłością i przyjaźnią (58,2%).
- Kolejne miejsca zajmują zdrowie (53,7%) i szczęście rodzinne (49,4%).

- Jedna trzecia wskazań dotyczy kariery zawodowej (34,8%), a więc wartości uznawanej przez wielu badaczy za instrumentalną.
- Inne wartości związane z pracą zawodową takie jak wysoki status materialny (15,3%), wykształcenie/kwalifikacje (11,5%), zaradność życiowa (17,8%) czy dobre znajomości (8,2%) wskazywane były przez badanych zdecydowanie rzadziej.
- Najmniej istotne dla badanych okazały się wpływ na gospodarkę i politykę (2,2%), życie zgodne z zasadami religii (2,6%) i aktywność społeczna, bycie użytecznym społecznie (3,2%).

Najważniejsze problemy młodzieży

- Największym problemem dla badanej młodzieży okazał się stres, wskazało go 40,6% badanych.
- Kolejne wymieniane przez badanych problemy związane były ze sferą przyszłej aktywności zawodowej, uczniowie dostrzegają je w braku możliwości znalezienia pracy (31,9%), braku perspektyw na rozwój zawodowy (28,5%), umowy śmieciowe (17,9%) a także w braku środków do usamodzielnienia się (30,2%).
- Pozostałe problemy wydają się mniej istotne, ale także zauważalne, dotyczą szybkiego tempa życia (16,7%) i związanego z tym poczucia braku czasu (19,7%).
- Odwołują się także do sytuacji materialnej, która tworzy bariery rozwojowe w postaci niewystarczających środków finansowych do zapewnienia odpowiedniego standardu życia (18,7%) i sytuacji finansowej utrudniającej założenie rodziny (11,8%).
- Jeszcze inne problemy wiążą się z relacjami społecznymi, poczuciem braku akceptacji i przynależności do grupy (15,1%) i zbyt wygórowanymi oczekiwaniami otoczenia (16,4%).
- Sulechów jawi się jako miasto, w którym uczniowie obawiają się w największym stopniu trudności w znalezieniu pracy (45,3%) i braku perspektyw na rozwój zawodowy (41,21%). Odsetek wskazań dotyczących tych problemów jest w Sulechowie zdecydowanie większy niż w Nowej Soli i Zielonej Górze.
- Stres w największym stopniu jawi się problemem dla uczniów zielonogórskich (45,5%).
- Uczniowie z Nowej Soli poza wymienionymi wyżej problemami są podobni do swoich rówieśników w innych miastach.

DEFICYTY INSTYTUCJONALNE I ORGANIZACYJNE PLANOWANEGO ZIELONOGÓRSKO- NOWSOLSKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO

Czy planowany ZNOF będzie w stanie stworzyć lepsze warunki rozwojowe?

- Badani uczniowie dostrzegają w stworzeniu ZNOF szanse rozwojowe. Takiego zdania jest 42,9% badanych (skumulowane odpowiedzi – zdecydowanie i raczej tak).
- Brak jednoznacznych opinii charakteryzuje 28,1% badanych, a 14,3% neguje szanse rozwojowe projektowanego ZNOF.

- W największym stopniu uczniowie z Nowej Soli dostrzegają szanse rozwojowe w ZNOF (45,5%), w najmniejszym - uczniowie z Zielonej Góry (42,7%).
- Uczniowie szkół zawodowych nieco częściej niż uczniowie liceów dostrzegają szanse rozwojowe w stworzeniu projektowanego ZNOF.

Potrzeby młodzieży w projektowanym ZNOF

- Rozszerzenia działań pomocowych i dbałość o relacje międzyludzkie
- Rozwój oferty rozrywkowej
- Rozwój oferty edukacyjnej i dbałość o prestiż uczelni
- Poprawa dostępności komunikacyjnej
- Możliwości otrzymania wsparcia na start
- Tworzenie warunków do rozwijania własnych zainteresowań

SŁABE I MOCNE STRONY MIEJSCOWOŚCI KSZTAŁCENIA

Miejscowość nauki jako dobre miejsce do życia

- Zielona Góra według deklaracji uczniów jest dobrym miejscem do życia dla rodzin z dziećmi oraz osób starszych. Za dobre miejsce do życia dla młodzieży uznaje ją 35,4% badanych. Warto podkreślić, że 23,2% deklaracji zielonogórskich uczniów kieruje się w stronę studentów.
- Sulechów jest według deklaracji badanych uczniów dobrym miejscem do życia przede wszystkim dla osób starszych, ale także dla rodzin z dziećmi, dla młodzieży i dla dzieci.
- Nowa Sól jest zdaniem uczniów atrakcyjna przede wszystkim dla rodzin z dziećmi, seniorów, młodzieży i dzieci.
- Ciekawą obserwacją jest także to, że żadne z miast w których uczą się badani nie jest postrzegane przez nich jako przyjazne dla osób z wyższym wykształceniem i dla osób przedsiębiorczych.

CZYNNIKI PRZYCIĄGAJĄCE I WYPYCHAJĄCE

Zielona Góra

- W Zielonej Górze z 19 zaprezentowanych w pytaniu czynników 10 okazało się zachęcać do mieszkania, 7 zachęcać do wyjazdu a 2 nie miały większego znaczenia.

Czynniki przyciągające

- Najbardziej istotnymi czynnikami przyciągającymi, decydującymi o atrakcyjności Zielonej Góry dla uczniów przedostatnich klas szkół ponadpodstawowych są przyjaciele i znajomi (72,8%) i więzi rodzinne (67,5%).

- Pozostałe czynniki w największym stopniu zachęcające do pozostania w mieście to: jakość powietrza i środowiska naturalnego (65,4%), komunikacja w mieście (64,2%), cisza i spokój w okolicy (60,1%), bezpieczeństwo w mieście (54,7%), estetyka miasta i przestrzeni publicznej (53,7%).

Czynniki wypychające

- Najbardziej istotnymi czynnikami wypychającymi są: wysokość zarobków (62,5%), możliwość zdobycia dobrego wykształcenia (56,6%), atrakcyjność rynku, ofert pracy (48,1%), warunki do założenia i prowadzenia własnej firmy (41,6%), oferta kulturalna (42,8%), oferta spędzania czasu wolnego (42,5%).

Sulechów

- Bilans czynników zachęcających do pozostania lub wyjazdu z Sulechowa wygląda inaczej niż w Zielonej Górze. Sulechów w ocenie uczniów jest dla nich miastem mniej atrakcyjnym, zdaniem badanych tylko cztery czynniki na dziewiętnaście w większym stopniu zachęcają do pozostania niż wyjazdu,

Czynniki przyciągające

- Czynniki przyciągające to więzi rodzinne (61,9%), przyjaciele i znajomi (56,3%), cisza i spokój w okolicy (50,0%) i jakość powietrza środowisko naturalne (46,9%).

Czynniki wypychające

- Katalog czynników w większym stopniu wypychających młodzież z Sulechowa otwierają te, które podobnie jak w Zielonej Górze związane są z rynkiem pracy: wysokość zarobków (74,0%), mała atrakcyjność ofert pracy (67,0%), warunki założenia i prowadzenia własnej firmy (63,8%).
- Zniechęca do pozostania tutaj także brak możliwości zdobycia dobrego wykształcenia (66,7%), estetyka miasta i jakość przestrzeni publicznej (58,9%), oferta spędzania czasu wolnego (58,8%), komunikacja w mieście (57,3%), oferta kulturalna (55,2%) i atrakcyjność terenów rekreacyjnych (51,0%).

Nowa Sól

- Jedenaście aspektów mieszkania w Nowej Soli zachęca do pozostania w niej, siedem zniechęca i jeden jest neutralny (mało dla młodzieży istotny).
- Nowa Sól pod względem atrakcyjności mierzonej czynnikami wypychającymi i przyciągającymi podobna jest do Zielonej Góry. Podobnie jak tam oceniane są główne cechy czyniące miasto atrakcyjnym lub nie.

Czynniki przyciągające

- Atutami Nowej Soli są przyjaciele i więzi rodzinne, jakość powietrza i środowiska, cisza i spokój, ale także estetyka miasta, oferta spędzania czasu wolnego, atrakcyjność terenów rekreacyjnych, komunikacja w mieście i skomunikowanie z innymi miastami.

Czynniki wypychające

- Podobnie jak w Zielonej Górze i Sulechowie powodem do wyjazdu z Nowej Soli może być przede wszystkim wysokość zarobków, brak możliwości zdobycia dobrego wykształcenia, warunki do założenia i prowadzenia własnej firmy, mała atrakcyjność rynku pracy, bezpieczeństwo w mieście a także ceny nieruchomości i dostępność mieszkań.

CZAS WOLNY

- Oferty związane z czasem wolnym są zdecydowanie ważne dla 47,6% uczniów a raczej ważne dla 32,0%.
- Tylko nieliczni (4,9%) uznają, że nie ma ona dla nich znaczenia.
- Oferta czasu wolnego jest najważniejsza dla uczniów z Zielonej Góry (81,6%) następnie Nowej Soli (76,5%) i Sulechowa (70,3%).
- Większą wagę do oferty czasu wolnego przykładają licealiści, dla 53,5% jest ona zdecydowanie ważna, podobną odpowiedź wskazało 43,8% uczniów szkół zawodowych.
- Najczęściej badani spędzają czas wolny ze znajomymi i przyjaciółmi (61,8%), rodzina nie jest dla uczniów partnerem do wspólnych zabaw i zajęć.
- Warto odnotować, że niemal 17% respondentów spędza czas wolny samodzielnie co oznacza izolację społeczną i może być wskaźnikiem problemów w relacjach z innymi.
- Około 80% badanych uważa, że w ich miastach jest wystarczająco dużo ścieżek rowerowych, terenów zielonych, boisk sportowych, pływalni i centrów sportowych, w których można pójść do siłowni, uprawiać fitness, kręgle itp.
- Można uznać, że w wymienionym wyżej zakresie a głównie dotyczy on rekreacji i zajęć sportowych aktywność w czasie wolnym nie powinna napotykać na przeszkody infrastrukturalne.
- Wyłaniająca się druga, mniej dostępna kategoria oferty spędzania czasu wolnego dotyczy instytucji związanych z kulturą symboliczną (kina, aktywność taneczna, plastyczna, muzyczna, festyny, koncerty, wystawy). Tutaj oceny dostępności są niższe i mieszczą się w przedziale od 50,8% do 58,6%.
- W ofercie czasu wolnego jako rzadziej dostępne od obiektów sportowo-rekreacyjnych i częściej od związanych z kulturą symboliczną wskazywane były miejsca spotkań towarzyskich (62,5%) takie jak puby, kawiarnie, dyskoteki.

- w Zielonej Górze najczęściej jako ofertę wystarczająco rozwiniętą wskazywano kina, centra sportowe i miejsca spotkań towarzyskich, pozostałe uzyskiwały wysoki poziom, porównywalny z innymi miastami.
- Najbardziej w ocenie oferty do Zielonej Góry zbliżona jest Nowa Sól, w której niemal identycznie ocenione zostały miejsca spotkań grup artystycznych, ścieżki rowerowe, tereny zielone, boiska sportowe, festyny, zabawy, turnieje, koncerty.
- W ocenie większości ofert Sulechów wypada nieco gorzej, chociaż dostępność boisk sportowych i pływalni oceniona została najwyżej.
- Najbardziej atrakcyjna dla uczniów w kontekście spędzania czasu wolnego jest Zielona Góra, 66,0% badanych deklaruje, że często lub bardzo często spędza tu swój wolny czas.
- Następnie wskazywane były inne miejscowości w województwie lubuskim (35,1%), Nowa Sól (25,7%) i inne miejscowości poza województwem lubuskim (22,7%).

Spis wykresów

Wykres 1. Płeć badanych (%).....	7
Wykres 2. Miejscowość, w której uczą się badani uczniowie (%).....	8
Wykres 3. Typ szkoły (%).....	9
Wykres 4. Miejscowość zamieszkania badanych (%).....	9
Wykres 5. Ocena sytuacji materialnej (%).....	10
Wykres 6. Poziom zadowolenia z życia (%).....	10
Wykres 7. Poziom zadowolenia ze szkoły (%).....	35
Wykres 8. Zadowolenie ze szkoły a miejscowość nauki (%).....	36
Wykres 9. Zadowolenie ze szkoły a typ szkoły (%).....	36
Wykres 10. Deklaracje dotyczące wyboru tej samej szkoły, gdyby była taka możliwość (%).....	37
Wykres 11. Deklaracje dotyczące wyboru tej samej szkoły, gdyby była taka możliwość a miejscowość nauki (%).....	37
Wykres 12. Deklaracje dotyczące wyboru tej samej szkoły, gdyby była taka możliwość a typ szkoły (%).....	38
Wykres 13. Do jakich działań przygotowuje szkoła? (%).....	39
Wykres 14. Do jakich działań przygotowuje szkoła a miejscowość nauki (%).....	40
Wykres 15. Do czego przygotowuje szkoła a typ szkoły (%).....	41
Wykres 16. Ewaluacja szkoły (%).....	42
Wykres 17. Ewaluacja szkoły a miejscowość (%).....	44
Wykres 18. Ewaluacja szkoły a typ szkoły (%).....	45
Wykres 19. Deklaracja polecenia szkoły kolegom i koleżankom (%).....	46
Wykres 20. Deklaracja polecenia szkoły kolegom i koleżankom a miejscowość (%).....	47
Wykres 21. Deklaracje polecenia szkoły a typ szkoły (%).....	47
Wykres 22. Plany po ukończeniu szkoły (%).....	48
Wykres 23. Plany po ukończeniu szkoły a miejscowości nauki (%).....	49
Wykres 24. Plany po ukończeniu szkoły a typ szkoły (%).....	50
Wykres 25. Powody niechęci do kontynuowania nauki (%).....	50
Wykres 26. Powody niechęci do kontynuowania nauki a miejscowość nauki (%).....	51
Wykres 27. Powody niechęci do kontynuowania nauki a typ szkoły (%).....	51
Wykres 28. Dziedzina, z jaką uczniowie wiążą przyszłość (%).....	55
Wykres 29. Dziedzina, z którą uczniowie łączą przyszłość (%).....	56
Wykres 30. Najwyższy planowany poziom wykształcenia (%).....	57
Wykres 31. Najwyższy planowany poziom wykształcenia (%)..... Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.	
Wykres 32. Czy uda się zdobyć planowane wykształcenie na terenie ZNOF? (%).....	58
Wykres 33. Czy uda się zdobyć planowane wykształcenie na terenie ZNOF a miejscowość nauki? (%).....	58
Wykres 34. Czy uda się zdobyć planowane wykształcenie na terenie ZNOF a typ szkoły? (%).....	59
Wykres 35. Pożądane miejsce pracy (%).....	18
Wykres 36. Pożądane miejsce pracy a miejscowość nauki (%).....	19
Wykres 37. Pożądane miejsce pracy a typ szkoły (%).....	19
Wykres 38. Najbardziej odpowiednia praca (%).....	20
Wykres 39. Najbardziej odpowiednia praca a miejscowość nauki (%).....	21
Wykres 40. Najbardziej odpowiednia praca a typ szkoły (%).....	21
Wykres 41. Ocena łatwości znalezienia pracy na terenie ZNOF (%).....	22
Wykres 42. Ocena łatwości znalezienia pracy w ZNOF a typ szkoły (%).....	22
Wykres 43. Ocena łatwości znalezienia pracy w ZNOF a miejscowość nauki (%).....	23
Wykres 44. Czynniki ważne przy poszukiwaniu pracy (%).....	25
Wykres 45. Czynniki ważne przy poszukiwaniu pracy a miejscowość nauki (%).....	26
Wykres 46. Czynniki ważne przy poszukiwaniu pracy a typ szkoły (%).....	27

Wykres 47. Czynniki decydujące o znalezieniu dobrej pracy (%).....	28
Wykres 48. Czynniki decydujące o znalezieniu dobrej pracy, a miejscowość nauki (%)	29
Wykres 49. Czynniki decydujące o znalezieniu dobrej pracy a typ szkoły (%)	30
Wykres 50. Rozwiązania na wypadek problemów ze znalezieniem pracy (%)	31
Wykres 51. Rozwiązania na wypadek problemów ze znalezieniem pracy a miejscowość nauki (%).....	32
Wykres 52. Rozwiązania w sytuacji problemów ze znalezieniem pracy (%).....	33
Wykres 53. Możliwy deklarowany czas dojazdu do pracy (%).....	33
Wykres 54. Możliwy czas dojazdu do pracy a miejscowość nauki (%).....	34
Wykres 55. Możliwy czas dojazdu do pracy a typ szkoły (%).....	34
Wykres 56. Poczucie związku z miejscowością nauki (%)	11
Wykres 57. Poczucie związku z miejscowością nauki a miejscowość nauki (%).....	12
Wykres 58. Poczucie związku z miejscowością nauki a typ szkoły (%)	12
Wykres 59. Miejsce, gdzie badani chcieliby mieszkać po ukończeniu edukacji (%)	13
Wykres 60. Miejsce, gdzie badani chcieliby mieszkać po ukończeniu edukacji a miejscowość nauki (%)	13
Wykres 61. Miejsce, gdzie badani chcieliby mieszkać po ukończeniu edukacji a typ szkoły (%)	14
Wykres 62. Prawdopodobieństwo wyjazdu do innej miejscowości w Polsce w ciągu najbliższych 5 lat (%).....	14
Wykres 63. Prawdopodobieństwo wyjazdu do innej miejscowości w Polsce w ciągu najbliższych 5 lat a miejscowość nauki (%)	15
Wykres 64. Prawdopodobieństwo wyjazdu do innej miejscowości w Polsce w ciągu najbliższych 5 lat a typ szkoły (%)	15
Wykres 65. Możliwość wyjazdu za granicę w celach zarobkowych (%)	23
Wykres 66. Możliwość wyjazdu za granicę w celach zarobkowych a miejscowość nauki (%)	24
Wykres 67. Możliwość wyjazdu za granicę w celach zarobkowych a typ szkoły (%)	24
Wykres 68. Region w planach życiowych badanych uczniów (%).....	16
Wykres 69. Rola regionu w planach życiowych badanych uczniów a miejscowość nauki (%)	16
Wykres 70. Rola regionu w planach życiowych badanych uczniów a typ szkoły (%)	17
Wykres 71. Opinie dotyczące miejscowości nauki jako dobrego miejsca do realizacji własnych planów (%).....	60
Wykres 72. Opinie dotyczące miejscowości nauki jako dobrego miejsca do realizacji własnych planów a miejscowość nauki (%)	60
Wykres 73. Opinie dotyczące miejscowości nauki jako dobrego miejsca do realizacji własnych planów a typ szkoły (%)	61
Wykres 74. Ocena własnego wpływu na to co się dzieje w miejscowościach nauki (%).....	61
Wykres 75. Ocena własnego wpływu na to co się dzieje w miejscowościach nauki a miejscowość nauki (%).....	62
Wykres 76. Ocena własnego wpływu na to co się dzieje w miejscowościach nauki a typ szkoły (%)	62
Wykres 77. Z czego wynika brak wpływu na to co się dzieje w miejscowości nauki (%).....	63
Wykres 78. Przyczyny braku wpływu na to co się dzieje w miejscowości nauki a miejscowość nauki (%)	63
Wykres 79. Przyczyny braku wpływu na to co się dzieje w miejscowości nauki a typ szkoły (%).....	64
Wykres 80. Czy młodzi ludzie widzą problemy miejscowości nauki tak samo jak władze (%)	64
Wykres 81. Czy młodzi ludzie widzą problemy miejscowości nauki tak samo jak władze a miejscowość nauki (%)	65
Wykres 82. Czy młodzi ludzie widzą problemy miejscowości nauki tak samo jak władze a typ szkoły (%).....	65
Wykres 83. Wartości, o jakie należy zabiegać w życiu (%)	68
Wykres 84. Najważniejsze problemy młodych ludzi (%).....	69
Wykres 85. Problemy młodych ludzi a miejscowość nauki (%)	70

Wykres 86. Problemy młodych ludzi a typ szkoły (%).....	71
Wykres 87. Czy ZNOF będzie w stanie stworzyć lepsze warunki rozwoju dla młodych ludzi? (%).....	72
Wykres 88. Odpowiedź na pytanie czy ZNOF będzie w stanie stworzyć lepsze warunki rozwoju dla młodych ludzi a miejsce nauki (%).....	72
Wykres 89. Odpowiedź na pytanie czy ZNOF będzie w stanie stworzyć lepsze warunki rozwoju dla młodych ludzi a typ szkoły (%).....	73
Wykres 90. Postrzeganie Zielonej Góry jako miasta atrakcyjnego dla młodych ludzi (%).....	76
Wykres 91. Postrzeganie miejscowości nauki jako dobrego miejsca do życia dla określonych kategorii społecznych (%).....	77
Wykres 92. Postrzeganie miejscowości nauki jako dobrego miejsca do realizacji własnych planów życiowych (%).....	78
Wykres 93. Ocena aspektów funkcjonowania Zielonej Góry (%).....	79
Wykres 94. Ocena różnych aspektów funkcjonowania Sulechowa (%).....	81
Wykres 95. Ocena różnych aspektów funkcjonowania Nowej Soli (%).....	83
Wykres 96. Akceptacja dla stwierdzeń dotyczących miejscowości nauki (%).....	92
Wykres 97. Ważność oferty spędzania czasu wolnego (%).....	93
Wykres 98. Ważność oferty spędzania czasu wolnego a miejscowość nauki (%).....	93
Wykres 99. Ważność oferty spędzania czasu wolnego a typ szkoły (%).....	94
Wykres 100. Z kim uczniowie spędzają czas wolny (%).....	94
Wykres 101. Ocena oferty czasu wolnego w miejscowości (%).....	95
Wykres 102. Ocena oferty czasu wolnego w miejscowości a miejscowość nauki (%).....	96
Wykres 103. Ocena oferty czasu wolnego w miejscowości a typ szkoły (%).....	97
Wykres 104. Częstotliwość spędzania czasu wolnego w gminach ZNOF (%).....	98
Wykres 105. Częstotliwość spędzania czasu wolnego w gminach ZNOF (odpowiedzi często i bardzo często łącznie) (%).....	99
Wykres 106. Ulubione miejsce do spędzania czasu wolnego.....	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.